શ્રી

સુરેખા હરણ.

બનાવનાર.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ.

આવૃત્તિ ૫ મી. પ્રત ૨૦૦૦.

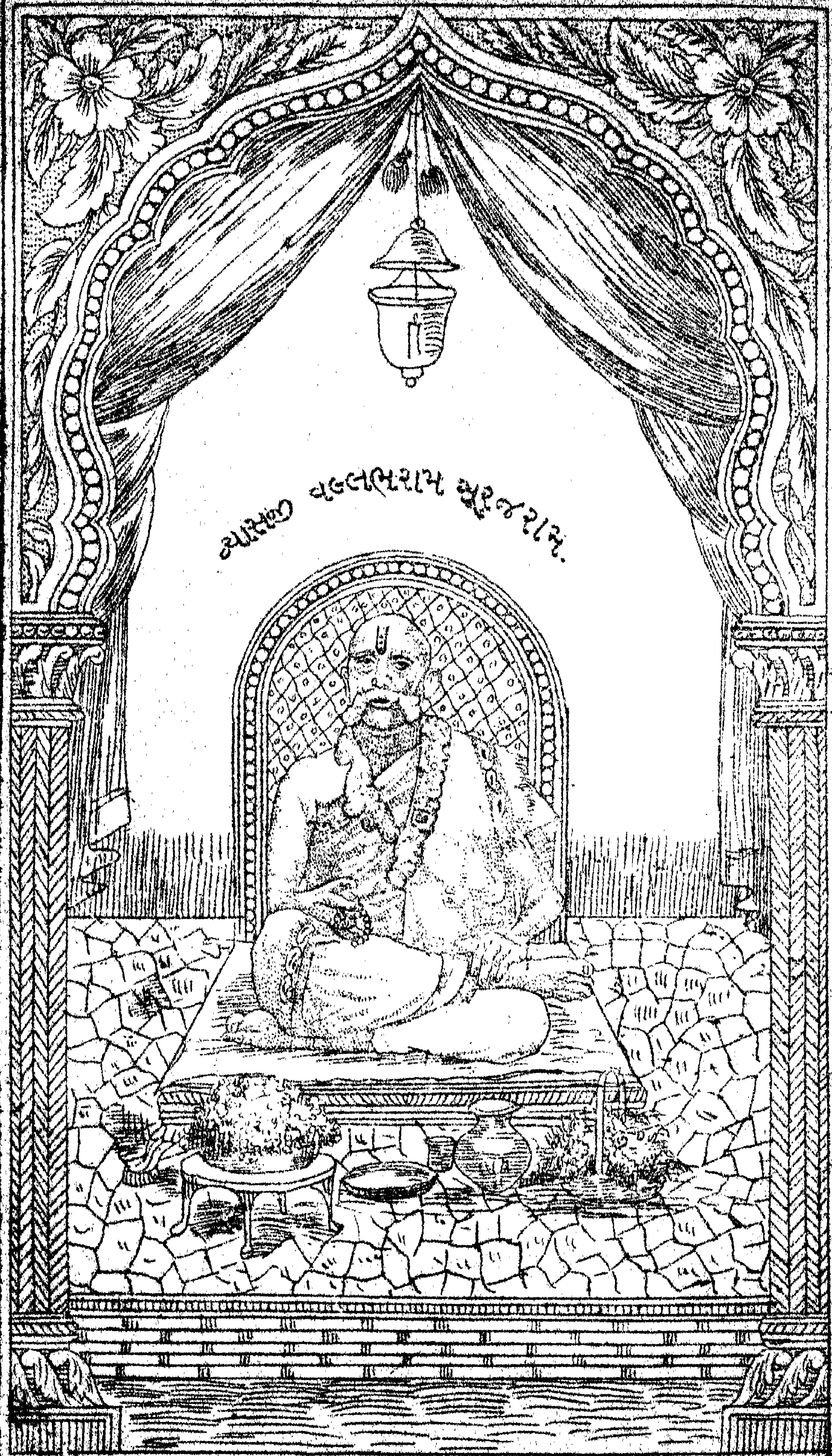
અમદાવાદ.

શ્રી કાયમ: જ્યુબિલી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ. ઠે. સલાપોસ દરવાજે

પરીખ. દેવીદાસ છગનલાલે છાપી.

સંવત ૧૯૬૫ સને ૧૯૦૯

કીંમત રૂ. ૦—૮—૦ આના.

આચાર્યજી વલ્લભરામ સૂરજરામ.

સુરેખા હર્ણ.

કડવું ૧ રાગ ધનાશ્રી.

પ્રથમ પેહેલો પાય પડુ છું, શકર સુત ગણેશ; સરસ્વતિ રહો રસનાયે, ખામી ન આવે લેશ. ॥ ૧ ॥ સુરેખા હર્ણનું વર્ણન કરૂં, કૃષ્ણ તણા છે ચરિત્ર; ભક્તના સુતને સાહ્યતા કીધી, કથાયે પર્મ પવિત્ર. ॥૨॥ પાન્ડવ ગયેલા વન છે વીશે, કુંવર વીદુર ઘેર; કુન્તાસુભદ્રા અભેમન્યું, રેહેછે આનંદભેર. ॥૩॥ બળદેવજીએ વીવા કરેલો, રાજસૌઇ યજ્ઞમાંય; પોતાની પાળક પુત્રી દેવાનું, નિસ્ચે કરેલું ત્યાંય. ॥૪॥ પાન્ડવ વનમાં જવાથી એમનું, મન થયું ઉદાસ; પુરણ લાગ્યા પસ્તાવાને, સુજે નહિ કોઇ પાસ. ॥૫॥ વાવા કર્યા મેં અભીમન્યુનો, દૈવ દાહાડો થયો હાવો; નિરધનનો સુત આવે વરવા, મુને ન વિતે લ્હાવો. ॥૬॥ કન્યા કાળ થયો કુંવરિનો, તેડાવું અભેમાન; એકલો આવે નગ્ર શું શોભે, ન હોય જોડે જાન. ॥૭॥ ભીસ્મ કૃપાચાર દ્રોણ જેવાને, લાવે તાણી તોશી; સુંદરીમાં સુભદ્રા આવે, બીજી કુન્તા ડોશી. ॥ ૮ ॥ વેહેવાર કરવા વિદુર આવે, ભક્ત જનમના ભારે; ટીલું ત્રણ ગજનું તાણીને, છૈયાં હસાવી મારે. ॥૯॥ તાલને કીકતાલ મ્હોટા મંજીરા, વગાડીને કરે ચાળા; છપન છાપા છાતીયે કરે, ડોકમાં દસ વિસ માળા. ॥ ૧૦ ॥ ગાય ગીતાં ગોવીંદ વરનાં, ભગવત ભગવત ભણે; હોઠ બબડાવે જીભ ફફડાવે, ભમરા પેરે ગણગણે. ॥૧૧॥ લ્હાવો નવિતે સંસાર રીતે, હાસ્ય કરે સહુ લોક; ગરીબને ઘેર ન દેઉં કન્યા, વીવા આજથી ફોક. ॥૧૨॥ છત્રપતી દુરીયોધન છે તે, અસ્ત ઘણો ભુપાળ; ભાણુમતી છે ભામનીને, લખમણ જેનો બાળ. ॥૧૩॥ તેનો વીવા કરી દેઉં કન્યા, અન્યા કહે નહી કોય; જાન જથો લેઇ ભુપત આવે, આનંદ મુજને હોય. ॥૧૪॥ એમ વિચારી વિર મોરારી, બોલાવી પુછ્યુ પ્રશ્ન; દ્વારપાળને મોકલ્યો તે, તેડી લાવ્યો શ્રી કૃષ્ણ. ॥ ૧૫ ॥ વિઠુલ પ્રત્યે વદે વડા વિર, કલ્પના મેં એક કરી; હસ્તીનાપુરના છત્રપતીને, લખો કંકોતરી. ॥૧૬॥ પ્રભુ કહે કંકોતરી શાની, સમજાવો શુભ અર્થ; બળદેવ બોલ્યા અભેમન્યુનો, વીવા કીધો વ્યર્થ. ॥ ૧૭॥ નીરધન થયા સુત સતીના, વન પધાર્યા પ્રીતે; એકલા કુંવર વરવાને આવે, મુને ન લ્હાવો વિતે. ॥૧૮॥ માટે તે વીવા ફોક કરીને, કરૂં હું રૂડી પેર; સુત સ-

ભાગી છત્રપતીનો, દુરીયોધનને ઘેર. ॥૧૯॥ કુરૂ રાજાના કુટુંબનો એ, લક્ષમણો છે નામ; જાનજ લાવે છત્રપતી ને, શોભી રહે ઘર ગામ. ॥ ૨૦॥ માટે વીવા કરૂ લક્ષમણાનો, કંકોતરી લખે વિર; એવાં વાંકાં વાયક સુણ્યાં, બોલ્યા શામ શરીર. ॥૨૧॥ વડીલ વીરા આ શું વિરૂધાં વચન એજ; સુભદ્રા ભગની પોતાંકી, અભીમન્યુ ભાણેજ. ॥૨૨॥ વ્હાલાને માથે વિપત પડી, વ્હાલાના વ્હેરી શું થૈએ; કિનરો મુકી ડુંગરો પુજવા, કદી કાળ ન જઈએ. ॥ ૨૩॥ વિપત વેળા જમાનો સાથી, થાય સગો તે સાચો; ઘર શોભે તેવો સુત એ છે, શું લખમણ પર રાચો ॥૨૪॥ રાજ્ય ગયું ને દ્રવ્ય ગયું પણ, નથી ગયું એનું કર્મ; એક મુકી બીજો કરવો તે, નહીં જદુકુળ ધર્મ. ॥૨૫॥ લક્ષ્મી હોયને જતી રહે છે, ન હોય ને ત્યાં થાય; વીવા ભાંગથી ભાણેજ ભગની, બેઉનાં દીલ દુભાય ॥ ૨૬ ॥ વળણ. ॥ દીલ દુભાશે બેઉનાં, દેશે દારૂણ દોશ; વેણ વલ્લભના નાથના, સુણી વ્યાપ્યો રોશ ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા બળદેવજી મુખ વાણી, મેં વાત વિરા તારી જાણી; તમે કીધાં ઘણાં વેવીશાળ, એકે ન મળ્યો એવો ભુપાળ. ॥૧॥ તેથી દીલ દુતમારૂં દુભાય, માટે મુને કહો છો નાય; લેઉ છત્રપતિનો હું લહાવો, તેથી આંખો પડી તમે આવો. ॥૨ ॥ કરે જિથ બધુ વાત, શોક્યો બળદેવે ભુનાથ; કરી કૃષ્ણ થકી સરસાઇ, માટે દાજે બળો છો ભાઇ. ॥૩॥ એમ સુણીને વદે શામ, વિરા સુખે કરો એ કામ; લાવો લખુ કંકોતરી, પત્ર લઇ બેઠા શ્રીહરી. ૪ બળીભદ્રજી તેમાં લખાવે. છત્રપતી શીરોમણી કહાવે; શુભ શોભીતા દુરિયોધન, રૂપે રુટડો તમારો તન. ॥૫॥ અમે તે વર માગી લીધો, અભીમન્યુનો ફેકજ કીધો; માસ વૈશાખની દવા દશી, પધારો નીરભયથી ધશી. ॥ ૬ ॥ જાન લાવજો આવજો વહેલા, પધારો દ્વાદશીએ પેહેલા; લગ્ન પુર્ણમીને દન, પણ પ્રથમ આવો રાજન. ॥ ૭ ॥ચાર દીન રેહેજો મુજ ધામ, જાન લાવો શોભે ઘર ગામ; એમ પુરણ લખી મોરારી, વદે વિર પ્રત્યે ગીરધારી. ॥૮॥ લાવો કુમકુમ છાટણાં કરીએ, માગી કંકાવટી શ્રી હરીએ; ગયાં બળદેવ કંકુ લેવા, છાનું લખે દેવાધી દેવા. ॥ ૯ ॥ જોઇ વિચારી આવજે રાય, નવ્ય જાણીશ તુજ કન્યાય; સીંહનું ભક્ષ ન લે શીઆળ, સામો છે અરજુનનો બાળ. ॥૧૦॥ હંસ

ભક્ષ શું પામે કાગ,કુવાશી ભમરાને કયાં બાગ;એમ લખ્યું છાનું છબીલે, બળદેવ વીના એકીલે. ॥૧૧॥ આવ્યા હળધર કુમકુમ લાવ્યા, પ્રભુએ છાંટણા છંટાવ્યા;તેડયા સેવક દીનાનાથ, આપી કંકોતરી તેને હાથ. ॥ ૧૨ ॥ જાવો જાદવ હસ્તીનાપુર, દુરિયોધનને દ્યો જરૂર; લેઇ ચાલ્યા અનુચર ચાર, આવ્યા પુર સભા મોઝાર. ॥૧૩॥ બેઉ ભુજથી જુહાર કરી, રાયને કર પત્રીકા ધરી;કુમકુમ જોઇ રાજન,વદે મામાની પ્રત્યે વચન. ॥ ૧૪ ॥ વાંચી જુઓ શકુનિ મામા, ઉભા જાદવના જોધ સામા; મામા વાંચે સભાની માંય, બેઠા વિદુર ભીશ્મ પીતાય. ॥૧૫॥ કહે શકુની સાંભળ રાય,થયો તુજ સુતનો વીવાય;થયા વેહેવાઇ છપન ક્રોડ, થયા બળદેવને રણછોડ. ॥ ૧૬ ॥ તારા ભાગ્યનો દિવસ જાગ્યો, અભેમાનનો વિવા ભાગ્યો; એવું સાંભળતાં રાય રિજ્યો, હવે ન મળે મુજ તુલ્ય બીજો.॥૧૭॥જદુનાથે કારજ શુભ કરીયું,મારા કર્મનું પાંદડુ ફરિયું;પ્રભુ પાંન્ડવનું હેત તુટ્યું,હવે અસપણ એમનું છુટયું.॥૧૮॥ આખી અવની કરૂં જેર, થયો ઇંદ્ર થકી સમશેર; મુજ સામુ કોઇ નવ થાય, થાય તો આવે જાદવરાય. ॥૨૦॥ એમ સુણી શકુની કેહે છે, જો લ્યા પત્ર નીચે શું લખે છે; કહ્યું છે અવાજે વીચારી, લખ્યું છે નથી કન્યા ત્હારી. ॥૨૧॥ એવું સાંભળી બોલ્યો ભુપાળ, લખીતંગ છે શ્રી ગોપાળ; એમની લખી વાત લ્યો શીધિ, આતો મોહને મશકરી કીધી ॥૨૨॥ વેહેવાઇ જાણી દેવાધિ દેવ,હાંશી કર્યાની એમની ટેવ;હોય વેહેવાઇ મશ્કરી કરે, લ્હાવો વીતે મ્હારૂ મન ઠરે.॥૨૩॥એમ કહીને ઉઠયો રાજન,ગયો ભાનુમતીને ભોવન;રાણી પ્રત્યે કહે છે રાય,થયો પુત્ર તણો વીવાય. ॥ ૨૪॥ થયા વેહેવાઇ પુન્ય શ્લોક, કર્યો શત્રુનો વીવા ફોક; અભીમન્યુની કંન્યા જેહ, થઇ આપણી સુરેખા તેહ. ॥ ૨૫॥ આવ્યા દુત હરીના ચાર,તેડી ભાવે કરો કંસાર;તેવું સુણી રાણી હરખાણી,સજ્યા શણગાર ઉલટ આણી. ॥૨૬॥ વસ્ત્ર વીધવીધ ધારણ કીધાં, છત દેખાડવા પ્હેરી લીધાં;ફુલી ફુલાશે માં ફરતી,તેડયા લગનીયા આદરથી. ॥ ૨૭ ॥ આપી આસન ભોજન દિધાં, સુત તણાં ત્યાં વખાણ કીધાં; મારે લક્ષમણો જેહ બાળ, ભણ્યો ગણ્યો ને રૂપે રસાળ. ॥૨૮॥ બળીભદ્રનું ભાગ્ય ઉઘડીયું, છત્રપતીનું છોકરૂં જડીયું; એનાં આવ્યાંતાં માગાં અનેક, પણ મેં નવ માન્યું એક. ॥ ૨૯ ॥ વીશ્વમાં સહુનથી મ્હોટા, અમારે શા કંન્યાના ટોટા;એમ કરી બોલાવ્યો સુત, જો યો જાદવે કાળો ભુત. ॥૩૦॥ લાગ્યું શેવકને મન દુઃખ,વર દેખીને મ-

રડ્યું મુખ;ક્યાં હંસ અને ક્યાં કાગ,શોભશે નહીં કન્યા સોહાગ.॥૩૧॥ હળધરને ન ખોટું કેહેવાય. મણીનું સુજ્યું ઢાંકણિ માંય,આતો વેવણ ગર્વજ આણે,વરને વરની મા વખાણે. ॥૩૨॥એવું સમજીને ઉભા થાય, માગી જાદવ જોધે વીદાય; આશા લેઇને પરવરીયા,સહુ કઉરવ હરખે ભરીયા ॥૩૩॥ સભામાં બોલ્યો દુરીયોધન,કેવો રજળ્યો છે અભેમન; હવે ઉતર્યું પાંન્ડવ નુર, સુણિ દલ દુભાયા વિદુર. ॥ ૩૪ ॥ સભા વીશે ઉભા થયા,અતી ઉકવેગથી ઘેર ગયા;કહી કુન્તા સુભદ્રાને વાત, સુણી અબળા કરે આંસુપાત ॥ ૩૫ ॥ અભીમન્યું પોતાનો બાળ, ગયો ભણવાને નીશાળ; તેના જાણવામાં નથી પેર, થયો કલેશ વીદુરને ઘેર. ॥ ૩૬ ॥ બેઠા ચોક વિશે વીદુર, દુઃખે ઉભરાયું આપનું ઉર; રૂવે પરસાળમાં કુન્તાય, મેડે રડયા કરે સુભદ્રાય ॥૩૭॥ દૈવ દુઃખના દીવસ આવ્યા,પુર્વના દોશે દલડાં દુભાવ્યાં.॥૩૮॥ વલણ.॥દલ દુભાવ્યાં દોશથી, નેત્ર વહે જળધાર;વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે,સુણો શ્રોતા સાર.

કડવું ૭ રાગ બાવળીયાનો.

કુંન્તાજી વલવલતાંરે રે રે હો,દૈવ દહાડા રૂઠીઓરે;પ્રભુ મ્હારા નવે ગ્રહો થયા વાંકા, ગ્રહસ્ત મટીને થયા રઝળતા રાંકા, જુઠી આઝા ઝાઝા જગતમાં પડયા જાંખા, ડુબ્યા દુનીયામાંરે રે રે હો;અન્યોદક ઉઠીયોરે. ॥૧॥કીયાં પાપે સુખની મતી ઉથાપ,કીધો પાંચે પુત્રોથી પરપંચ પાપી મતી બગડી સુતે દુતમાં ગાળી આપી, કર્મ કઠોરૂં જાગ્યુરે રે રે હો; ધર્મ ઘોરીધર ભુલીયોરે. ॥૨॥ દુખીયા દીકરા ગયા છે વનકુળ પ્હેરી, ત્યારે જપ્યો દુરીયોધન જનમનો ઝેરી, જાદવ કુળ જે વ્હાલું તે વ્હાલા થયા વ્હેરિ,વીવા સુતના ભાગ્યોરે રે રે હો; કંન્યા વિના ઝુલીયોરે. ॥૭॥આ દીકરે ન દિઠું તાતજી તણું સુખ,જનમી સમજ્યો સુખમાં ત્યારે આવ્યું દુઃખ;ફરે કુંવર લેવાઇ ગયેલે મુખ,છે છૈયો ઓશીયાળોરે રે રે હો પરઘેર ભરે પેટડુંરે.॥૪॥થયું નહી સગુંકો એને મોસાળ,ભાણેજ ભમતો મેલી ભાગ્યું વેવીશાળ,કેમ વિરોધી થયા હળધરને ગોપાળ,શત્રુ કર્યા રાજીરે રે રે હો; મુકયુ છોરૂં છેટડુંરે. ॥૫॥ વલણ. ॥ કુન્તાજી એમ કળકળે, વિદુર સુભદ્રાય; નિશાળેથી આવીયો, અભેમાન જે રાય.

કડવું ૪ રાગ સવૈયો.

અભીમન્યુ નીશાળેથી આવ્યો, અરજુનનો કુમાર; દાદા દાદા કહી બારણેથી, પાંચ કર્યા પોકાર. ॥ ૧ ॥ નિત્યાન વીદુર કુંવર માટે, મીઠાઇ મેવો મંગાવે; નીશાળેથી આવે એટલે, હેતથી ઘણી બોલાવે. ॥ ૨ ॥ આવો કહી ઉછંગ બેસાડે, રૂદયા સરસો ચાંપે; મુસ્તક ઉપર હાથ ફેરવી, મીઠાઇ મેવો આપે. ॥ ૩ ॥ રખે કુંવરને ઓછું આવે, સાંભરે કાકા કે બાપ; એવું જાણીને લાડ લડાવે, સંભાળ રાખે આપ. ॥ ૪ ॥ તે દિન કુંવરે બોલાવ્યા પણ, નવ બોલ્યા વીદુર; અભીમન્યુને ખોટું લાગ્યું, ભરાઇ આવ્યું ઉર. ॥ ૫ ॥ ચારેરે દાદા કેમ ન બોલ્યા, પાંચ કર્યા પોકાર; બાપ કાકા વણ કોણ બોલાવે, ઓશીઆળો અવતાર. ॥ ૬ ॥ આંસુડાં આવ્યાં આંખમાં ને ઘણી ચામમાં પેઠો; દાદાને રડતા દિઠા, તેની પાસે પુછવા બેઠો. ॥ ૭ ॥ કેમ રડોછો કેમ રડોછો, શો કલેશ મનમાં વ્યાપ્યો, કરગરી પુછયું પણ દાદે; ઉત્તર ન આપ્યો. ॥ ૮ ॥ એટલે મન ઉભરાઇ આવ્યું, કુંવરનું તે વાર; હું ન બાપે તે કોણ બોલાવે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર. ॥ ૯ ॥ આક્રંદ કરતો આંસુ ભરતો, કુન્તાજી કને જાય; શી સોચનાથી રડવા બેઠા એ માહરી વૃદ્ધ માય. ॥ ૧૦ ॥ બાપ કાકા મારા વન ગયા તે, તન શું સાંભરી આવ્યા; તે તણે દુખ દિલ દુભાયું, અતી આંસુડાં લાવ્યાં. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહ્યું પણ વચન વદ્યાં, છોકરૂં પડયું છોછું; રૂદે ફાટે તેમ રડવા લાગ્યો, ઉરમાં આવ્યું ઓછું. ॥ ૧૨ ॥ માતા કહી માનું મોઢુ હલાવે, આંસુ વારંવાર લુછે; ઢાંકેલું મોહોડું માનું ઉઘેડે, વાંકો વળીને પુછે. ॥ ૧૩ ॥ તો પણ કુંતાએ કાંઇ ન કહ્યું, આક્રંદ કરતો જાય; માળ પર ચડતો રડતો રડતો, જ્યાં છે જનેતાય. ॥ ૧૪ ॥ સુભદ્રાને આવિને પુછયું શું છે મારી માત; શા દુઃખમાં ડુબ્યાંછો જનેતા, કરો છો આંસુપાત. ॥ ૧૫ ॥ ઓશીઆળાં થઇ આક્રંદ માંડયું, લેવાઇ ગયું છે મુખ; બાપ કાકા મારા વન ગયા છે, તે શું સાંભર્યું દુખ. ॥ ૧૬ ॥ તે દુખથી તમો રડતાં હોતો, મોહન કરશે મેહેર; દ્વાદશ વરસ જતાં રેહેશે ને કાલે આવશે ઘેર ॥ ૧૭ ॥ દ્રવ્ય ગયું મા, તેની સોચના હોય; તો જનમ્યા જે જે પ્રાણી તે, સગ લાવ્યા કોઇ. ॥ ૧૮ ॥ નથી લાવ્યા નથિ લેઇ જવાના, સત્ય ધારો મનમાંય; ન હોયને થાય, થયેલું જાય, વે

ળા વેળાની છાંય. ॥ ૧૯ ॥ આ સઘળું સમજો છો પોતે, કેમ રડો છો માત; કોઇએ તમોને દુભવ્યા હોયતો તે કહો મુજને વાત, ગાળ દિધિ હોય કોઇ પાપીએ, તો જીભ તેની કહાડું; હાથ કોઇએ ઉપાડયો હોય તો, કાંડાં તે તણા વહાડું. ॥ ૨૦ ॥ તેમ છતાં તમે કેમ રડો છો, રડવે શું દુખ જાશે; ભાગ્યશાળીછું સુત તમારો, આગળ આનંદ થાશે ॥૨૧॥ સુતનું સાંભળી સુભદ્રાને, ચટકી ચિત્તમાં લાગી; આગળ તે શું સુખ થવાનું, તું જનમ્યો નીરભાગિ. ॥ ૨૨ ॥ સભાગિ સુતને દુખ ન પડે, ઓરે મારા તન; જનમ જ્યારે થયો તારે, પાંડવ પધાર્યા વન. ॥ ૨૩॥ તારે પગલેથી પિડા પડી, દુખ પડ્યું બહુ પેર; અભીમન્યુ કહે મારે ચ રણે, યજ્ઞ થયો આપ ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ વડીલ દાદા પાન્ડુ રાજા, તે પામ્યા શુભ ગતી; પુત્રને પગલે સારૂ થયું, હું નીરભાગી નથી. ॥ ૨૫ ॥ સુ ણી સુભદ્રા સુતને કેહે છે, હરયા સત્રૂ લોક; ભાગ્યશાળી હોયતો તારો, ન થાય વિવાહ ફોક. ॥ ૨૬ ॥ બળભદ્રનો જીવ ભમ્યો તે, વેવીશાળ ને રાખ્યું; સાચા સ્નેહિ શત્રૂ થયાજો, સગપણ કહાડી નાંખ્યું. ॥૨૭॥ કુંવર કહે પેર મેં જાણિ, એ વાતમાં શો દ્વેશ; કાચા વિવાહની કન્યા ગઇ છે, તેમાં શો આવડો કલેશ. ॥ ૨૮ ॥ કન્યા ગઇ તો ભલે ગઇ મા, હજી હું મ્હોટો થાવું; બાપ કાકા મારા જીવે છે તો, લક્ષ કન્યા એવિ લાવું. ॥ ૨૯ ॥ તેને સારૂ કલપાન્ત ન કરો, માની લ્યો મન સુખ; સુ ભદ્રા કહે કન્યા ગઇ છે, તેનું નથી મને દુઃખ. ॥ ૩૦ ॥ સાચા સત્રૂ હરખ પામ્યા, તે પ્રગટ્યું છે ઝેર; આપણી કન્યાનો થયો વિવાહ; દુરિ યોધનને ઘેર. ॥ ૩૧ ॥ લક્ષમણાનું લગન લિધું, દગ્ધ થયું મમ ઉર; તે વેદનાથી કુન્તા રડે છે, રડે છે વ્રદ્ધ વિદુર. ॥ ૩૨ ॥ કુંવર કહે મિ થ્યા રડોછો, છો ગઇ શત્રૂને ઘેર; તેમાં શું ગયું આપણું મા, એ વાત નું શું ઝ્હેર. ॥ ૩૩ ॥ એવાં વચન સુતનાં સુણી, ક્રોધે ભરાણાં માત; જા નંદને નિરભાગી કહી, મારી રૂદેમાં લાત ॥ ૩૪ ॥ લાત મારીને માત કહેછે, ઉઠયો તું દૈવની વેઠ. દીકરો આવ્યો પણ તું મારે, દિકરી પડયો પેટ. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કન્યા ન જવાદે પોતાનિ, કરે મોટો સંગ્રામ; પણ તેં કુખ વગોવી મ્હારી, બાપનું બોળ્યું નામ. ॥ ૩૬ ॥ કાયર કુંવર માદી લજાવી, શાને તું જનમ્યો જોધ; એવાં વાયક માતનાં સુ ણી, કુંવરને થયો ક્રોધ. ॥૩૭॥ સાંભળો માતા, વાળો શાતા, નહિ લ જવું માબાપ; એજ સુરેખા વરૂં નહી તો બ્રહ્મ હત્યાદીક પાપ. ॥૩૮॥

એમ કહિને નીચે ચાલ્યો, ઉઘેડયો ભંડાર;પોતાની પેટી માંહીથી લીધાં, વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૯ ॥ શુકનમાં મુખવાસ ખાધો, મુખડું કીધું લાલ; ઉપાન ચર્ણમાં ધારણ કીધાં, પ્હેરિ લીધો સુરવાળ ॥૪૦॥ કવચ બકતર કમ્મર પટો, અંગ વણી ઉલટ; જરીનો જામો પ્રેમે પ્હેર્યો મુસ્તક પર મુગટ. ॥ ૩૧ ॥ કાનમાં કુંન્ડળ લોલક લળકે, કોટમાં એકાવળ હાર; કટી કશી પટકેથી બાંધિ, તેમાં ખોસ્યાં હથીઆર. ॥ ૪૨ ॥ ખપવા ખંજર સાંગ્યને ત્રીસુળ, જમઇયા કટાર; ગુપ્તી ગેડીને ગદા લીધી, તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૪૩ ॥ કર્વત કુહા ભાલો ફરશી, કમ્મર સાથે બાંધે; બાણનો ભાથો બાણે ભરેલો ધનુષ્ય ભેરવ્યું ખાંધે. ॥ ૪૪ ॥ કારમી કીકીયે કુંવર ચાલ્યો, વીદુરને પડયો પાય; ઓરે દાદા દો આજ્ઞા હું, લાવું એ કંન્યાય. ॥ ૪૫ ॥ વિદુરજી જોઇને ગભરાયા, આ ખેલ કોણે લડાવ્યો; ચાંન્ડાળ બુધી કોણ મળ્યું તે, કુંવરને ચડાવ્યો. ॥ ૪૭॥ સુણી સતી કુંન્તાજી આવ્યાં, ત્યારે તે દિઠો તે ઠામ; કંન્યા લાવવા સુત ચડાવ્યો, સુભદ્રાનું કામ. ॥ ૪૮ ॥ બેટા તને તારિ માયે કહ્યું શું, તે કહે માડી વાત; અભેમન્યું કહે કંન્યાને માટે કરે છે આંસુ પાત ॥ ૪૮ ॥ સુભદ્રાને દીધિ શીખામણ, રડીશ માં મુજ માત; કન્યા ગઇતો છો ગઇ કહ્યું, ત્યારે મારિ મને લાત ॥ ૪૯ ॥ દીકરો નથી દીકરિ છે તું, લજાવ્યો અરજુન બાપ; તે સાંભળી કંન્યા વરવાને, માંથે લીધું છે પાપ, ॥ ૫૦ ॥ દ્વારીકામાં પરવરૂને કરૂં, સુરેખા કેરૂ હરણ; જીવશું તો આવશું જીતિને, નહી તો પામશું મરણ. ॥ ૫૧॥ વળણ॥ એવાં વચન સાંભળિ, કોપ્યા કુન્તા માત.ઉત્તર હેઠી પાપણી, કયાં કર્યો ઉતપાત. ॥ વલણ બીજું ॥ સુણી સુભદ્રા ઉતરી, થર થર કંપી કાય; વદે વલ્લભ શ્રોતાજનો, શું કહે કુંતાય.

—:(૦):—

કડવું ૫ રાગ સિંધું.

વીવેક વણ વહુજી, દિકરાને દુભાવ્યો શાથી, ઘેર ગોદો ઘાલવા વૈડાપો શીખી લાવ્યા કયાંથીરે, વિવેક વણ વહુજી. ટેક. ॥ હરી ફરી મારે એક છોકરૂ, તેણે વેળા વળશે, ગોળિ હશે તો ગોળિ ઢાંકણાં, જોઇશે તેટલાં મળશેરે;વિવેક વણ વહુજી. ॥ ૧ ॥ હઠ ચડી અભીમન્યુને, સાઅથ કોણ રાખવવા; વ્હેલી વહુ જોઇએ તમારે,સાસુ પણું દાખવવારે.

વિવેકવણ વહુજી ॥ ૨ ॥ સાસુનીતો બીક હોએ શાની, સ્વામી વન સંચરીયો, ધણી વીના ધણીઆપું માંડી, આશો જુલમ કરીયોરે, વી વેકવણ વહુજી.॥૩॥પુત્રને પુંઠ પક્ષ મળે નહી,નહી પીતા નથીકાકા;પીહર નાં પુરાં નહીને,માંડયા ડોળ ડમાકારે. વિવેકવણ વહુજી ॥૪॥છકે છકી ગઇ છેક છાંછવી, છૈયાને છકાવ્યો, તેં જાણ્યું મને પુછનાર કોણ છે, બાળકને બકાવ્યોરે.વિવેકવણ વહુજી. ॥૫॥આવા ગુણથી પીહેરીઆએ, તુજ સંભાળ ન લીધી; વળગણી શોધતાં વસ્યાં સાસરીયે, પરણાવા નાંખી દીધારે. વીવેક વણ વહુજી; ॥ ૬ ॥ ભાઇતો શત્રુ થઇ પડયાને, શા પર હું પદ આણ્યાં; કદિ નહીને આજ મેં તો,આવડાં ડાહ્યાં જાણ્યાંરે વિવેક વણ વહુજી; ॥ ૭ ॥ ક્રોધે જનુંની પણું જણાવ્યું, લાત રૂદયમાં દીધી; ઠીક કેડ કસી પાઘડી બાંધી આખી મરહાદ કાઢિરે વીવેકવણ વહુજી. ॥ ૮ ॥ કૌરવ જાદવ જમડા જેવા, નદે કુંવરને મેલી, એકલું અટવાય ઓથ વિનાનું, ત્યાં કોણ એનું બેલીરે; વિવેકવણ વહુજી. ॥ ૯ ॥ શું કરૂ સંસારની શરમે હું, તુંજ પ્રત્યે નવ ચાલ્યું; આ દિકરો દુશમનમાં ચાલ્યો, જીભડીએ ઝેર ચાલ્યુરે; વિવેક વણ વહુજી. ॥૧૦॥ચાહ્ય તેવું કરિ રાખ્ય કુંવરને, વીપ્રીત વાત ફેલાણી; વલ્લભ વદે શ્રોતાજન સુણો, રૂધીર રેલ રેલાણીરે. વિવેકવણ વહુજી. ॥ વળણ. ॥ શબ્દ સતાના સાંભળી, પડી પેટમાં ફાળ; કર ઝાલ્યો કુંવર તણો, નહી જાવા દેઉં બાર. ॥

——:(०):——

કડવું ૬ રાગ મારૂનો પરજ.

મારા જાયારે, નહિ જાવા દેઉં તુજને; જાવુ હોયતોરે, નાશ કરી નાંખો મુજને. ॥ ૧ ॥ પીન્ડ પાડુરે, કાહાડુ પાપી પ્રાણ માહરો. ભુલ માહારીરે, વાંક નથી તન તાહરો. ॥ ૨ ॥ તાત વનમાંરે, મનમાં આ કેવુ લાવશે, રડયા કૌરવરે, કાળ રૂપ તુજપર આવશે ॥ ૩ ॥ જમજેવારે જાદવ ઝાઝા જોરાવરો, તેના સામારે, યુદ્ધ તણી હઠ પરહરો. ॥૪॥ હોય પાપીરે, તેવા શું રાઢ ને કીજીયે, છો બાળકરે. બળીયા શું બાથ નદીજીએ. ॥ ૫ ॥ પક્ષ વીનારે, મમત દાવો ન ઝાલવો કાન્હા કુંવરરે, કંથેરે કર નવ ઘાલવો. ॥ ૬ ॥ નહી પોહોચોરે, પૃઠવીના લાંબી દોડમાં; શાને ઘાલોરે, હાથ એ વાઘની બોડમાં ॥ ૭ ॥ નથી જોઇતીરે, કંન્યાએ કાળા કલેશની, કેમ વરીયેરે દારા છે દારૂણ દ્વેશની. ॥૮॥હૈશ જી

વતોરે, લક્ષ નારી એ ા આવશે, બાપ કાકારે, સામ્રથ ને વર્ણા લાવશે. ॥૯॥ સહુ ક્ષત્રીયેરે, વિચા ર્યો જ્યાં બાળિયા, તત્ર આવશેરે, મન ગમતા વેવીશાળીયા. ॥ ૧૦ ॥ ખોટ શી છેરે, કન્યાનો કાળ પડયો નથી, મુકે મમતરે, માતા હું તારી મરૂં મથી. ॥ ૧૧ ॥ વળાણુ ॥ એમ સુભદ્રા વલવલી, પ્રગટયો કુંવર તન તાપ, પેહેલું ન માન્યું લાવડી, હવે બ્રહ્મ હત્યા પાપ.

—:(૦):—

કડવું ૭ રાગ ચોપાઇ.

અભિમન્યુ કહે માત મ્હારિ નિશ્ચે વરવી સુરેખા નારી, લીધું છે બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, બેશી રહુ તો લાજે બાપ ॥૧॥ લાજે જનેતા તાહ્યરી કુખ, કેમ વ્યર્થ થાયે વદયુ મુખ; પાળે નહિ તેને શું કરવું, ભલું તે જીવ્યા કરતાં મરવું. ॥ ૨ ॥ તવ વિદુરે કિધો વીચાર, રોકયો રોકાશે નહી કુમાર; એમ જાણી વિદુરજી બોલે, અન્ય સુત નહી કો તુ તોલે ॥૩॥ ભલે જાવાનું આદરો તન, એક માની લ્યો મારૂં વચન; દિવશે નિસરવું નહી બાળ, સુખે સંચરો સાયંકાળ ॥૪॥ તેનું કારણ સાંભળ સુત, જાતાં જાણે કૈરવો કપુત; પડે પુંઠળ પાપી પ્રાણિ, કરે વિઘ્ન અતી દ્વેશ આણી. ॥ ૫ ॥ માટે જાજો આડા પડે રાત, સંગ લેજે તું તાહ્યરિ માત; તવ અભીમન્યુ કહે વારૂ, વેણ શીશ ચડાવું તમારૂં. ॥ ૬ ॥ નાશા પડે નીકળશું ગામ, પણ સુભદ્રા આવે શું કામ; ત્યારે વિદુર કહે મુજ તન, એને આત્રે થાશે લગન. ॥૭॥ તુજ સાથે સુભદ્રા આવે, એના બે બંધુને સમજાવે; કલેશ કરીને કષ્ટ કપાવે, કરગરી ને કંન્યા અપાવે. ॥૮॥ સુણી સુત વદે પ્રભુ એમ, વધ થઇ ભુલો છો કેમ; આડા સંગ કરવો પડે અંન્યા, નાવે કરગરે કરજ ને કન્યા. ॥૯॥ વદે વિદુરજી સુણ બાળ, થાયે ખુશીથી જો વેવિશાળ; તો તો હેત રહે હંમેશ, નવ માને તો છે પછી કલેશ. ॥ ૧૦ ॥ સુણિ સુત ટાઢો થઇ બેઠો, જાવા ચીત ચીતરવટ પેઠો; એવે દીનમણિ બેઠા મેર, પહેર્યાં વસ્ત્ર આભુશણ ફેર. ॥૧૧॥ લીધાં આયુધ કમર કશી, તવ સુભદ્રા શંગ ધરી; લીધિ માંસડી વસ્ત્રની માત, તૈયાર થયાં અભેમાન સાથ. ॥ ૧૨ ॥ રથ કહાડયો કુંવરે બાહાર, તેણે જોતર્યા ચાર તોખાર; તવ ચઢી બેઠી સુભદ્રાય, રખે મુને મુકી સુત જાય. ॥ ૧૩ ॥ ભક્ત વિદુરે

આજ્ઞા આપી, દેછે શીખ કુન્તા રૂદે ચાંપી; બેટા ટંટાનો તંત ધરીયે, કળે થાય તો બળ નવ કરીયે. ॥૧૪॥ નથી પુઠ કે પક્ષ એ બાળ, લાંબી ન ભરીયે ફાળ, ધાર્યું થાશે હરીનું એ તંન, પછી વિદુર વદ્યા વચન ॥ ૧૫ ॥ સુણો સુભદ્રા સુંદરી, કેહેજે તુજ વીરને કરગરી; સગાં સાથ સહુ ભેળાં કરજે, માને નહી તો મરવું આદરજે. ॥૧૬॥ એમ કહિ દિધિ આગનાય, બેઠો કુંવર રથનિ માંય; એક ભુજે ગ્રહ્યા અછોડા, લીધી ચાબુક હાથમાં ઘોડા ॥ ૧૭ ॥ ડગ ભરવાને વાજી જાય, તેવિ સનમુખ આવી ગાય; જોઇ માન્યું વિદુરનું મન, જાઓ ફતેહ થયો શુકન. ॥ ૧૮ ॥ હાંકી અશ્વને પંથ પળીયો, નગ્રના દ્વાર બ્હાર નીકળીયો; તવ શબ્દ શીયાળના થાય, માઠા શુકન ત્યાં દેખાય. ॥ ૧૯ ॥ પણ ગણગાર્યું નહીં કુમાર, પુરપાટ હંકાર્યા તોખાર; પગ પડધીને રથ ધડધડાટ, જાતાં જાતાં આવી બે વાટ ॥૨૦॥ અભેમન્યુ ઉભો ખમચાઇ, રાખ્યા ઘોડાના અછોડા સાહી; કહો માતા કેઇ દિશે વળીયે, ડાભે કે જમણે પંથ પળીયે. ॥૨૧॥ તમો ભોમીયાં નીત્ય જનાર. કીયે રસ્તે દ્વારામતી સાર; તવ જાણ્યું અશરણા શરણ, આવે ભાણેજ કરવાને હરણ. ॥૨૨॥ પણ પંડે એકલો આવે, એનું બળ કદિ નહીં ફાવે; મ્હારા ભક્તનો પુત્ર એ સાચો, એને પડવા ન દેવો પાછો ॥ ૨૩ ॥ પેહેલું બળદેવને મેં કહ્યું, મ્હારૂં કહ્યું મ્હોટાએ ન લહ્યું; સમજાવ્યા હતા બહુ પેર, તોયે ગયા કૌરવને ઘેર. ॥ ૨૪॥ એમનું ધાર્યું થવા ન દેવું, વરે ભાણેજ હું જશ લેઉં; પણ એકલો શું ધાર્યું કરશે, નહીમ નસુબો પાર ઉતરશે. ॥૨૫॥ એમ જાણ્યું શ્રી રણછોડ, મેળવું એની જોડે જોડ; કેમ જાયે પ્રભુ વર ચુકી, ભમનીને ભુલવણિ મુકી.॥૨૬॥ સુતે પુછ્યું સુભદ્રાને જ્યારે, કરિ વીચાર બોલ્યાં તે ત્યારે; બેટા મારગ ડાભે ચાલો, એહ પંથ મોસાળનો ઝાલો. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ એવાં વાયક સાંભળ્યાં માતાનાં જેવાર, કહે વલ્લવ રથ ફેરવ્યો, હાંકયા તવ તોખાર.

—:(०):—

કડવું ૮ રાગ સાખી.

અશ્વ હંકાર્યા ડાબે પંથે, ઘણી લાંબી વહી વાટ; એટલે મારગ આવી રહ્યો, આવ્યું વન સપાટ. ॥૧॥ દીશા ભુલ થયો તવ કુંવર, અરણ્ય ચાલ્યો જાય; જેમ વળે તેમ અરણ્ય આવે, ગુંચાયો ગહવર માં-

ય ॥ ૨ ॥ પાછા વળ્યાની સુજ ન પડે, રાત અંધારી ઘોર; સણસણુ રજની સુસવે છે, તમરાં કરે બકોર. ॥ ૩ ॥ કુંવર રખડે વિકરાળ વગડે, બહુ બાવળના ઝાડ; ટેકરા ખાડા કોતર ડુંગર, પરવત પહાડ ને તાડ. ॥ ૪ ॥ નદિનાં નાળાં ઝાડનાં જાળાં, ઝાડી જાડી પડેલી; કાંટા કંથેર કાચકીનાં, લાંબી વ્રક્ષનિ વેલી. ॥ ૫ ॥ ખેર ખાખરને ખાજલી છે, ખરસાણી ખારેકી; પત્ર વડે પવનથી ખખડે, ભયકાર ભાસે નળેકી. ॥ ૬ ॥ રાફડામાં સાપ શબ્દ કરે છે, ચીતળા પડીયા આડા; નાગફણી માંડીને ફરે છે, નોળીયા વણીયર વાડાં ॥ ૭ ॥ શહુડી શીયાળ સુવર સસલા, હરણ પ્રમને હસ્તી; ભુંડ રોઝાંને રિછડાં રખડે, સીંહ ચીત્તા વાઘ વસ્તી. ॥ ૮ ॥ તનછ ચંદનઘો પાટલાઘો, કરચલાં કાચંડા; ઘુવડ ચાબડો ઘોર કરે છે, ઉંટ અને ઉડગડા. ॥ ૯ ॥ એવા વનમાં વાટે વહે છે, ગુફામાં ગુંચવાય; ઝાડાં જડીયાં ડાળનાં પડીયાં, પાંન્દડાં તેમાં ભરાય. ॥ ૧૦ ॥ રથ ન હાલે ઘોડા ન ચાલે, ઘણાક પાદ પછાડે; અંધારે સુત હેઠો ઉતરી, બળે કળે રથ કાહાડે. ॥ ૧૧ ॥ મુખ પોકારે ચાબક મારે; ધરે વાજી પર રોશ, એ દુઃખ દેખી સુભદ્રાજી, થઇ ગયાં અફશોશ. ॥ ૧૨ ॥ અરેરે દીકરા ભુલ્યાંને દુલ્યાં, સંતાપ આવ્યો આવો; અભીમન્યુ કહે માત મુને, પરણાવવા લ્યો લ્હાવો. ॥ ૧૩ ॥ મોહોડ ઘાલી લ્હાવ લેવો તે, આ કર્યા વીના ન ફાવે; દુખ વેઠયા વણ માતા મ્હારી, કયાંથી વ્હેલી વહુ આવે. ॥૧૪॥ એવા મર્મનાં વચન સુણી, માતાએ નીચું ઘાલ્યું; પછી કુંવરે વીચાર કરી, ધનુશ હાથમાં ઝાલ્યું. ॥ ૧૫ ॥ શાને સારૂં કષ્ટી વેઠું, વિદ્યા છે મુજ પાસ; અગનાસ્ત્રથી અગ્ની મુકી, પંથ કરૂં પ્રકાશ. ॥ ૧૬ ॥ તીમ્મર નાસે મારગ ભાસે, થાશે અશ્વને સુખ; છતી વીદ્યાએ સાને સારૂ, વેઠું વેઠાનું દુઃખ. ॥ ૧૭ ॥ એવું જાણી એક બાણ લીધું, મંત્ર ભણી તે'વાર; અગ્નાસ્ત્રનું મુકીયું તે, પાવક પ્રગટયો સાર. ॥ ૧૮ ॥ બીડ સળગવા લાગ્યાં, તીમ્મર પામ્યું નાસ; વઠયો વ્હંની વનને વીશે; ઘણો થયો પ્રકાશ. ॥૧૯॥ તે અજવાળે અશ્વો ચાલે, કુંવર મ્હાસુખ ધારે; પ્રબળ પ્રકાશ પાછળ રેહે કે, આગળ બીજું મારે. ॥ ૨૦ ॥ એવી રીતે સળગાવતો ચાલ્યો, સુભદ્રાનો તન; સુખ રૂપે જાતાં જાતાં ત્યાં, આવ્યું હેડંબા વન. ॥ ૨૧ ॥ તે વન વીશે રાક્ષસ રેહે છે, માયાવી વીકરાળ; ત્રણ ત્રણ તાડના ઉંચા દૈતો, બાગ તણા રખવાળ. ॥૨૨॥ તેનું રાજ્ય કરે છે રા-

ક્ષણી, રાણી હેડંબા નામ; તે પ્રેમદા પરણેલી ભીમને, વસી વાસી વન ધામ. ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર તેનો ગટોરગછ નામે, માયાવી બળવાન; તે વન સળગાવ્યું સુસવાટે, અરજુનને સંતાન. ॥ ૨૪ ॥ પવન ઝપાટે સુર સપાટે, આગ અતિ ઘણી લાગી; ભભક ભબકા જ્હંની ના જોઇ, અસુર ઉઠયા જાગી. ॥ ૨૫ ॥ અરેરે આકૃત કોણે કીધું, રોશમાં વાળી રિસ; ધાજોરે ભાઇ ધાજો કહિને, પાપીએ પાડી ચીસ. ॥ ૨૬ ॥ તે શબ્દ સુણીને સહુ જાગ્યા, તોફાની થયા ટોળે; આયુધ લીધાં હાથમાંને, ઉપડયા ફાટે ડોળે. ॥૨૭॥ આપણી રાણીના ભય થકી, કો પ્રાણીથી ન વ અવાય; અંત્રીક્ષના ઉડનારાં પક્ષી, આ મારગે નવ જાય. ॥ ૨૮ ॥ દેવ દ્રષ્ટી નવ નાંખી શકતો, બીજાનો શો ભાર; અતળીત બળીયો ન જાય કળીયો, તે રાણી તણો કુમાર. ॥ ૨૯ ॥ તેવાના બાગમાં આગ મુકી, કોણે જણાવ્યું જોર; ચાલો ઝાલો ભાલા ભુજે, પકડી લાવો એ ચોર. ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને સહસ્ત્ર શુરા, તૈયાર થયા ચડી ચોટે; ફલંગ ભરતા દૈહીત ન ડરતા, દોડયા દહબડ દોટે. ॥ ૩૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા નાકે બુચા, હાથ હાથ લાંબા દંત; કાન સહુ ના સુપડાં સરખા, બીહામણા બળવંત. ॥ ૩૨ ॥ ચાલ્યા ચોટે દારૂણ દોટે, ભુજ ભાર ભરપુર; રથમાં બેઠા સુભદ્રાયે, આવતા દિઠા અસુર. ॥૩૩॥ અરેરે દૈવ દૈત આવ્યા, કાહાડશે પુત્રના પ્રાણ; હું નીરભાગણી આશું કીધું, જાન ફીટી થશે કાણુ. ॥ ૩૪ ॥ ભયકંર ભય ભાસવાથી, પ્રતક મુરછા ચડી; સુભદ્રાની જતી રહી શુદ્ધી, રથમાં લથડી પડી. ॥ ૩૫ ॥ વલણ. ॥ પ્રાણ બ્રહ્માંડ ચડી ગયો, ન રહી સુધ બુધ શાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને, મન ધાર્યું અભેમાન. ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૧૦ રાગ લલીતની છાંયા.

અરર શું થયું, માત માહારી; પુરણ ના પડી, હોંશ તાહારી. ॥૧॥ ક્ષરણ તું ઢળી, રાંક માવડી; મરણ તુલ્ય શું, રથમાં પડી. ॥ ૨ ॥ લગ્ન ધારીયું, દીકરા તણું; મન ન વારીયું, વાર તે ક્ષણું. ॥ ૩ ॥ હઠ કરી અતી, નાર લાવવા; રથ ચડી ગયાં, સંગ આવવા. ॥ ૪ ॥ રતન માતરે, હાથ હું ઘસું; જીભલડી લઇ, દંતમાં ડસું. ॥ ૫ ॥ અરણ્યમાં વરયો, તાત જે હતો; રઝળતો કર્યો, માત તેં છતો. ॥ ૬ ॥ ઉછંગ લે-

ઇને,કોણ પાળશે; નજર મીઠથી, કોણ ભાળશે. ॥ ૭ ॥ અવર માત કો. માહરે નથી; હૃદય ચાંપિને, તુ હશી જતી. ॥૮॥ રમીશ બેશીને, કેઇ મા કને; અગન ઉઠીરે, માત મુજને ॥૯॥ જીવત ધીક છે, માહરૂં હવે; મળીશ માવડી, તું કયે ભવે. ॥ ૧૦ ॥ નયન આંસુડાં,જાય છે અતી; વલ્લભ આચરે, આવી આ ગતી. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. ॥ રડતો રૂદે ફાટતું, આંસુ ચાલ્યાં જાય; દહીતો દેખી કુંવરે, વીચાર્યું મનમાંય.

——:(૦):——

કડવું ૧૧ રાગ સવૈયા.

વૈશમ પાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું,સુરેખા હરણ માહેમાય. ॥ ૧ ॥ મન વિચાર્યું અભીમન્યુએ ધાર્યું, રડયામાં રોળાઇ જાશું; કઠણ કાળજુ રાખુ મ્હારૂં, લુછી નાંખ્યાં આસુ. ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે અસુર ઉત્પાત કરેશે, મરશે મ્હારી માડી; પ્રાણ બ્રહ્માંડ છે જનેતાનો, એકાન્ત દેઉં સુવાડી. ॥ ૩ ॥ બે ઘટીકાએ આવશે શુદ્ધી, રહેવા દેઉં રથ માંહ્ય; પણ પાપીનો પ્રહાર પડે તે, માતાનો પ્રાણ પળાય. ॥ ૪ ॥ એમ જાણી રથમાંથી ઉતરીયો, કટી કશીને બાંધે; જનુની પડી શુધ બુધ વીનો, કુંવરે લીધિ ખાંધે. ॥ ૫ ॥ લેઇને પળીયો કુંવર બળાયો, એકાન્ત જંગલ ઝાડી; વૃક્ષ ગુફામાં વસ્ત્ર હોનાડી, ભુમી માડી સુવાડી. ॥ ૬ ॥ અસુર સાથે સંગ્રામ કરવો, ધારીને આવ્યો કુમાર; ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને રથે, લઇ બેઠો હથીઆર. ॥૭॥ એવામાં અસુર આવી પ્હોચ્યા. દુષ્ટજનો દેઇ દોટ; કુંવરનો રથ ઘેરી લઇને, ઊભા વળીને કોટ. ॥ ૮ ॥ લોચન રાતાં કોધે ન માતાં, વધા અસુરો વાણી; કોણ તુ છે ને કયાંથી આવ્યો, બાળક મનુશ પ્રાણી. ॥૯॥ કેઇ નાતને જાતજ તારી, કીયું ઘરને ગામ; કોણ મા બાપનું છોકરૂં છે. કોણ તારૂં નામ. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે શું સહુ પુછો, નાતને જાત અનુપ; લાંબુ કહ્યા કરતાં કહું થોડું, સકળ ભુમીનો ભુપ. ॥ ૧૧ ॥ દાનવ માનવ સર્વનો રાજા, રૈયત છો તમે મ્હારી; તે સાંભળીને કોધ વ્યાપ્યો, દુષ્ટ જનોને ભારી. ॥ ૧૨ ॥ ન્હાને મ્હોડે ન બોલ મ્હોટું, ખોટું વગર વીચાર્યું; બાગમાં આગ લગાડી માટે, મરણ તારૂ ધાર્યું. ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ બકયા કરે છે, આયુશ ટુંકો કહાવ્યો; જો જે અલ્યા જીવતો નથી જવાનો, કાળ તારે શીર

આવ્યો. ॥ ૧૪ ॥ અભીમન્યું કહે કાળ કરો શું, કોણ હણે મમ કાય; જો તમ જીવ્યાનો ખપ કરો તો, નાશી જાઓ પડી પાય. ॥ ૧૫ ॥ તે સાંભળીને કુમતી કોપ્યા, કહાડી નાંખો પ્રાણ; ભાલા લીધા ભુજમાંને, ફરી રહ્યા બુમરાણ. ॥ ૧૬ ॥ ઉછળીયા બળીયા મળીયા છે, માયાવી મ્હા વીકરાળ; ધશી ધશીને ધાય કરડવા,ફટક દેતા ફાળ. ॥ ૧૭ ॥ ઉંચા નીચા અવળા આડા, ઘણી ગરજના ગાજે; લાગ આવે તેમ લાતો ફેંકે, રથ તોખારને બાજે. ॥૧૮ ॥ લડત લડે લાંબા પંજે, મારો મારો મુખ ભાંખે; વાંસડાના ફાંસડા ઉખેડી, કુંવર ઉપર નાંખે. ॥ ૧૯ ॥ જોર જુલમ જોઇ જંગલીનો, કોપ કર્યો અભેમાન; ધનુશ ચઢાવી ટંકાર કીધો, ઉપર લીધાં બાણ. ॥ ૨૦ ॥ મ્હા દ્વેશ ધારે બાણજ મારે, સુમત દેવો મુકાવી; અસુર આડાને અવળા ખશી, આયુધ દે ચુકાવી. ॥૨૧॥ તાકી તાકી તન તોડીને મારે, પણ પાપીને નવ વાગે; વાગે કદાચીત કોઇ કને તો, ખોડ ખાંમી નવ લાગે. ॥ ૨૨ ॥ પ્રાણ ન જાયે ઘાત ન થાયે, અસુર એવાને એવા; કુંવર લાગ્યો વિમાસવાને, આ જીવ જાતી કેવા. ॥ ૨૩ ॥ માતાને ઉદર રહ્યો હતો હું, ગર્ભે અષ્ટોદસ માસ; તવ કોઠા વીધા વાંચીતી, મમ મામા અવિનાશ.॥ ૨૪ ॥ તેમાં એવો હેતુ આવ્યો હતો કે, માયાવી હોય જેહ; ખડગ ન વાગે વાગે ન લાગે, પતન ન થાય દેહ. ॥ ૨૫ ॥ તેમાંના અસુર ભાસે છે આ, જેમ ફાવે તેમ ફાલે; તેવી જાતીનો ઉપર એકલું, શીવજીનું બાણ ચાલે. ॥ ૨૬ ॥ એવું જાણી ઉલટ આણી, કામ કુંવરે કીધું; મહાદેવજીનો મંત્ર ભણીને, એક બાણ તવ લીધું ॥૨૭॥ ફેરની ફુંદડી ફરીને ફેંકયું, થયો કારમો કોપ; જે જે જોદ્ધાને બાણ અડયું તે, રાક્ષસ થયા લોપ. ॥૨૮॥ નવસેને નવાણું હણાયા, કુંવર મળીયો માઠો; એક બચી ગયો રાક્ષસ સહુમાં, તે જીવ લેઇને નાઠો. ॥ ૨૯ ॥ જાતાં જોયો અભીમન્યુએ, સબળો લીધો સાર; છોને એ જાય જીવતો જૈ, કેહેશે સમાચાર. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ રાક્ષસ નાશી આવીયો, હેડંબા ભોવન; જાગો જાગો માવડી, શું કરો શયન.

———:(૦):———

કડવું ૧૨ રાગ સોહણાની ચોપાઇ.

આવી અસુરે ગરજના કાધી, સાંભળી બળવંતી બીધી; ઉઠી આ-

વી વીગત મન જાણી, શું છે શું છે પુછે છે રાણી. ॥ ૧ ॥ જોયું વન સળગતું જ્યારે, બની બાવરી બાળા તે વારે; કોણે કરમ કર્યું આજ આવું, વધ્યો વન્હિ શી રીતે સમાવું. ॥ ૨ ॥ સુણી દહીત કહે ઓ માડી, બાળી નાંખી બધિ વન વાડી; જાગી ઉઠયા અમો સહુ દાસ, વીઠ કરતાનો કીધો તપાસ ॥ ૩ ॥ કોઇ મનુશ જાતીનું છે બાળ, આવ્યું રૂજની વન વિકરાળ; પંડે એકલો નથી કોઇ સંગ, બોલે નીરભય હીંમત અંગ. ॥ ૪ ॥ અમે માંડી તે સાથે લડાઇ, કરી પ્રાણ લેવાની ચડાઈ; પણ પડી નહી કુંવરને વેઠ, એક બાણે પોહોચ્યા સહુ હેઠ. ॥ ૫ ॥ આવ્યો એકલો જીવતો માડી, નવ ચાલ્યું તે તુંને ઉઠાડી; સુણિ દીલમાં દુભાણિ દારા, રેહેજો ઉભો અનુચર મ્હારા. ॥ ૬ ॥ કહિ ગઇ તે સાતમે માળ, આવી સુતો જ્યાં પોતાનો બાળ; ક્રોધે ભરિ લોચન રક્ત માત. મારી તનની રૂદેમાં લાત. ॥ ૭ ॥ ઉઠય સુત થયો સંતાપ, આવ્યો બળીયો કોઇ તારો બાપ; એને આગ લાગી બતી વન, તોએ દળીદ્રી તુ કરે શયન. ॥ ૮ ॥ માર્યા સહસ્ત્ર શેવક એક પલમાં, ઘાણ કહાડયો ઘુંટયા ખરા બળમાં; હજી હામ રાખી રહ્યો ઉભો, એનો શો હશે મનસુબો ॥ ૯ ॥ એવાં વચન માતનાં સુણી, ઉઠયો ગટોરગછ મહા ખુની; કરી ગરજના કોપે ચઢીયો, સાતમે માળથી ભોંય પડીયો, ॥૧૦॥ દીઠો વિકરાળ વન્હિ વનમાં, લાગી તપત ઘણિ તેના તનમાં; ઉઠે અગની તણા અંગારા, થાય ભડકા ભારે ભબકારા. ॥૧૧॥ સળગે વનસ્પતી સુસોટ, વળે ધુમ્રના મોટા ગોટ; દેખિ દેખીને મ્હા રિસ વ્યાપી, કોણ આવ્યો એ હરન્ય પાપી.॥૧૨॥ પુછયો શેવકને સમાચાર, તેણે કહ્યો વાત વિસ્તાર; જાણી ખબર ખુનસે ભરાયો, જુધે જાવા હેડંબાનો જાયો ॥૧૩॥ વળણ. ॥ ખુનસે ભરાયો ખારીલો, જુધે જાવા મન; વદે વલ્લભ પછી શું થયું, સુણો શ્રોતાજન.

કડવું ૧૩ રાગ ધનાશ્રી.

વાયુના નંદનનો એ નંદન, નિકંદન મન ધાર્યું; વ્હેર વધ્યું વિશ તુલ્ય વપુએ, મહા વિપ્રત વીચાર્યું ॥ ૧ ॥ થયો ઉતાવળો અતી આકળો, દારૂણ દીલમાં દ્વેશ; માયાવીએ માયા રચવાને, મુસ્તક છોડયા કેશ. ॥ ૨ ॥ રિસ કરીને શીશ ધુણાવી, પછાડયું પાશાણ માંય;

જુજુ જેવડા શસ્ત્ર જંતુ, ખરી પડ્યા તન ત્યાંય ॥ ૩ ॥ પવન પ્રથવી સ્પર્શ થયો કે, હિરન્ય થયા અસુર; શરીર પોહોળા પુષ્ટ ઘણેરા, લાંબા ત્રીતાડપુર ॥૪॥ ધ્રુજાવે ધરણ મુકતા ચરણ, આવી કરે ચકચૂર; એવા યોદ્ધા ઉત્પન કીધા, ક્રોધ ભરેલા ક્રૂર. ॥ ૫ ॥ દેખીને આનંદ પામી હેડંબા, હું પણ રૂપે થાવું; બેટા ગટોડગછ તારિ સાથે, પુરણ પક્ષે આવું. ॥ ૬ ॥ છે ઘણો શુરો પ્રાક્રમે પુરો, વિઘ્નનો કરનાર; તે વણ રાત્રીયે રણ ન નીકળે, એ માહરા કુમાર. ॥ ૭ ॥ તું બાઝજે પણ અળગી ઉભો, કરિશ તારી રક્ષ; જો તે જોરાવર ઘણો હશેતો, ઝળે વાળી કરૂં ભક્ષ. ॥ ૮ ॥ સાંભળી સતીનો સુત બોલ્યો, જાણી જનેતાનિ વાત; પુરૂષે પુરૂષ પરાક્રમ કરીયે, કામ નાહી તારૂં માત ॥ ૯ ॥ યુદ્ધ કરતાં હાર હું પામુ, તો તું આવજે આઇ; એકલાને હણવો છે તેમાં, શી કરવી સરસાઇ. ॥ ૧૦ ॥ એવું કહ્યું તવ બોલી હેડંબા. પધારો મ્હારા બાળ; બે ઘડી રહિને આવીશ જોવા, છે મુને પેટમાં ફાળ ॥ ૧૧ ॥

॥ વળણ ॥ માયે દિધિ આજ્ઞા, ગટોરગછ બળવાન; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સૈન્ય કર્યું સાવધાન. ॥

કડવું.૧૪ રાગ નાટક આં ચાલો ભૈયો ચાલો. એ રાગ

ચાલો દૈતો ચાલો ઝાલો, હાથે હથીઆર; છાકમાં છકેલો ક્રોધ, બાગ બાળનાર. ॥ ૧ ॥ જોર જુલમ વાપરે. શું સર્વનો સરદાર; ફાટેલો તે કોણ છે, એ દૈત્ય મારનાર. ॥ ૨ ॥ બાંધો કેહેડ કશા કશી, ધશી ધશીને; પોટ પાટ મારો રીંટા, ધશિ ધશિને. ॥ ૩ ॥ ઉઠો રૂઠો કુટો લુંટો, લાજ તે તણી; શિશ બે ધરાવી આવ્યો, આપણા ભણી ॥૪॥ એવું સુણી સર્વ ઉઠયા, હારવી ન હોડ; હાથમાં આયુધ લેઇ, જાય જોડાજોડ. ॥૫॥ ધમક ધમક ધરણ ધ્રુજે, ચમક ચમક ચાલ; પરડ પરડ પગલાં પાડે, શત્રુને છે સાલ. ॥ ૬ ॥ ધબડ ધબડ કરે ધમાકા, ફાટયાં રહ્યાં લોચન; પડઘો પગની સાંભળી કાને, કીરીટધરને તન ॥ ૭ ॥ ચેતન બનીને ચાતુર ઉભો. આપ અતી હોશિઆર; અસુર આવ્યા દોડતા દોડતા. સાથે છે સરદાર. ॥ ૮ ॥ રથજ દીઠો અભિમન્યુનો, પડી ગયા સુસોટ; વચમાં ઘેરીને આગળ પાછળ. ઉભા કરીને કોટ ॥૯॥

વળણ. ॥ કોટ કરી ઉભા રહ્યા, દેવા દારૂણ દુખ; કહે વલ્લભ સુત ભીમનો, રહ્યો કુંવર સનમુખ.

કડવું ૧૫ રાગ સાખી.

કુંવર સામે માયાવી ઊભો, ગટોરગછ બળવાન; સઘળી દીશા દ્રષ્ટી કરીને. જોઇ લીધું અભિમાન ॥ ૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા સરવ દીઠા, એક મનુશ આંકાર; કુંવરે જાણ્યું સર્વ તણો છે, સનમુખ તે સરદાર. ॥૨॥ એવું જાણી અભેમાન બોલ્યો, કોણ જો શા મનસુબા; ભુપતી જાણી મુજ સામી ગી, અરજ કરવા ઉભા. ॥ ૩ ॥ સાંભળી સુત હેડંબાનો બોલ્યો,બકે શું ત્રણ વિચાર્યું; મ્હોત ભમે છે તારે માંથે;મ્રત્યુ થશે અણધાર્યું. ॥ ૪ ॥ કોની નાતને કોણ જાત તું, કેઇ દિશા ઘર ગામ; કોના કુળનો કુંવર છે તું. તાત તણુ શું નામ. ॥ ૫ ॥ અભિમન્યુ કહે શું પુછે છે,માંડીને મુજ વાત; તાહરી જ્ઞાતી ને જાતી શી છે, કોણ છે તારો તાત. ॥ ૬ ॥ સુમત લેતાં નામ ન દેતા, વિખાણે આપ વડાઇ; જો તાતજી તણાં નામ કહેતો, થાય નહીં લડાઇ. ॥૭॥ પણ જુવાનિયા છે બાળ ચેષ્ટા,હું પદ બહુ મન આણે; શીઆળ સીમમાં કુતરૂં ગામમાં, તેવી રીતે મત તાણે. ॥૮॥ ગટોરગછ કહે સુણ છોકરા,વાંકા વદે છે વચન;શાથી તું આવ્યો આ ભુમીમાં,લગાડયું મ્હારૂં વન. ॥ ૯ ॥ અભિમન્યું કહે ભુપતી હું છું, સકળ છે ભુમિ મ્હારી, કેટલા વર્ષથી અહી વસ્યો તું. વાત ખરી કહે તારી. ॥૧૦ ॥ સાચે સાચું કહેજે નહીતો, ઉપજશે દુઃખ આડું; વણ રજાએ વસ્યો છે વનમાં, લાવ્ય ભુમીનું ભાડું. ॥ ૧૧ ॥ ભાડા વિના રેહવા નવ દિજે, લાંજે ધન માલ લુંટી; પાય ન પડેને ચાકરિ માંધે, આયુશ દોરી ખુટી. ॥ ૧૨ ॥ વચન સુણી ખડખડ હસ્યો, હેડંબાનો તન; જુઓ દૈતો ભાડું આ માગે, ભાડે હું વસ્યો વન. ॥ ૧૩ ॥ શું છાકમાં છકયું છે છોકરૂં, જેમ ફાવે તેમ બોલે; દેવ ધરા મરી ડરે મ્હારાથી, નમણું તર તોલે. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળરે રથના બેસનારા, નથી તું મુજ સમાન; શેશનિ સામું અળશીયું જેમ, સીહની સામુ સ્વાન. ॥ ૧૫ ॥ સાગર આગળ ખાબડું જેવું. કનક કને કથીર; તે પરમાણે તું મુંજ સામો, શું રહ્યો રાખી ધિર. ॥ ૧૬ ॥ તેવું સાંભળી કુંવર બોલ્યો, પારથનો સંતાન; કીંમત નથી તુજને મ્હારી, ન થૈશ હીંમતવાન. ॥ ૧૭ ॥ અનેક તમે એકલો હું છું, પણ જોજો હાથ મારા; માહરી આગળ કેવા તમો છો. એક ચંદ્ર બહુ તારા. ॥ ૧૮ ॥ સુર્યના સામા દિપક કોટીગ, મેઘ ધારા કને છાંટા;તેવા તમે છો કેવા જેવા, જાલાની આગળ કાંટા.

॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ એમ વચન અભીમન્યુનાં,સાંભળી કોપ્યો અપાર; કહે વલ્લભ તવ બોલીયો, ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૧૬ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યો ગટોરગછ મુખ એમ, સહુ જોઇ રહ્યા છો કેમ; મારો ઠેર કેર કરો ઝાઝો, બહુ બોલીને શું જાય સાજો. ॥ ૧॥ બાગમાં આગ મુષ્ટી અપાર, મારો મહા મન મેલીને માર; ચુંથો ચામડીને હાડ ભંગ, એનું આખું રહે નહી અંગ. ॥ ૨॥ કોઇ બોઝે ન આપ સંગ,વાળો રોસણ રીસને રંગ; એવું કહેતામાં કોપ્યા અસુર, રાતા તાતા થયા ભરપુર. ॥ ૩ ॥ ફેંકે ફાંસડા વાંસડા કહાડી, મારે પાશાણ જંગલી ઝાડી;ત્યાં અભીમન્યુએ હથીઆર, લેઇ બાણ દેવા માંડયો માર. ॥ ૪ ॥ તવ વ્રકોદરનો તન, કરિ ગરજના ગયો ગગન; જઇ વનમાં પાછો આવે, ઝાહાડ પાહાડને તાડજ લાવે. ॥ ૫ ॥ નાંખે અંત્રીક્ષથી ધરી સુર, ચેતી કુંવર કરે ચકચુર; કરે કડકા આવી અંગ વાગે, પણ બાણોથી પરવત ભાગે. ॥૬॥ ઝાડ તાડ કરે છે છેદન, પાછો પડતો નથી અભેમન; એમ લડતાં એ વડતાં શું કિધું, મંત્ર ભણી શંભુ બાણ લીધું. ॥ ૭ ॥ ફરી પુદડી ફેંકયું જ્યારે, સહસ્ત્ર દૈતીત થયા લોપ ત્યારે; દેખી વનવાશી ક્રોધ ભરાયો; માયાવી નર નીચે ઉતરાયો ॥૮॥ એણે પછડાયું શીશ વીસ વાર, કર્યા અસુર વિસ હજાર; ટોળે ટોળાં ને ફાટેલા ડોળા, ફેંકે ફરશીને ગોફણ ગોળા. ॥ ૯ ॥ દેપાં દેખાળા ધારીને મારે, પાપી પ્રચંડ પોક પોકારે; દૈતને સોંપી ગયો ગગન, રહ્યો અંત્રિક્ષ હેડંબા તન. ॥ ૧૦ ॥ કરે ઉંચે રહી અતી જોર, ભલો હાથ આવ્યો છે ચોર; એમ કર્યા કરે બકોર, આગ મુષ્ટી એ હરામખોર. ॥ ૧૧ ॥ કરે કુંવરને ક્રૂર કષ્ટી, પડે પાશાણની મ્હા વ્રષ્ટી; ખશે ખેલાડુ બાળવે અંગ, તોયે ગાત્ર ઘણું થાય ભંગ. ॥ ૧૨ ॥ ધ્રુજ્યા થર થર કુંવરના ચરણ, જાણ્યું નિસ્ચે આવ્યું આજ મરણ; નહી જીવીયે જીવડો જાશે, મ્હારૂ ચામ રણમાં ચુંથાશે. ॥ ૧૩ ॥ નીસ્ચે મરવું તો રડવું શા માટે, બહુ બાણ છોડયાં સુસવાટે; એક લીધું મોહાસ્તર ભણી, નાંખ્યું ગગન જાણીને ધણી. ॥૧૪॥ ભોકાયું ભીમ સુતને જઇ, પેઠું સુરણ રૂદીયા મહી; તવ પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડીયો, નવ જોજન જૈ દુર પડીયો. ॥ ૧૫ ॥ રહી નહી એને શુદ્ધ સાન, પડયો ભુમીમાં થૈ બે ભાન;

ભાન; પછી કુંવરે શું કામ કીધું, શીવ મંત્ર ભણી બાણ લીધું.॥૧૬॥ નાંખ્યું બહુ બળથી કરી કોપ, થયા અસુર સઘળા લોપ; ઉભા એવે થઇ અઢી ચાર, વળી મુરછા ભીમ કુમાર. ॥ ૧૭ ॥ ઉઠયો રૂઠયો ભરાયો ટેક, કીધા અસુર હજાર એક; ચાલો શેવક સુરપણું કરિયે, પ્રાણ શત્રુ તણો પરહરીયે. ॥ ૧૮ ॥ લેઇ ટોળુને આવ્યો બળીયો, દેખી દુશમન બહુ કળકળીયો; કરો બળ હોનારૂં હોય, ઝાહાડ પાહાડ ન માર શો કોય. ॥૧૯॥ મારો ઝપાટો જણાવો જોર, કરો ધુળે અંધારૂં ઘોર; નાંખો રેણું થશે અંધકાર.તેણે ગભરાવી દેવો કુમાર. ॥ ૨૦ ॥ વળણ॥ ગભરાવોએ છોકરૂં, ઉછાળી ભુ ભાગ; નેત્ર ન સુજે એટલે, ફાવે મ્હારો લાગ.

કડવું ૧૭ મું રાગ જીકારી ધુમાસ.

આજ્ઞા આપી અસુર જીવને, ખુંખાર્યા રાક્ષસ લોકજી; ક્ષણાક માજ્યા વડવા બાજ્યા, પાડતા પોકા પોકજી. ॥ ૧ ॥ ઉકળે ઉછળે કળકળે કારમા. મારો મારો મુખ ભાખેજી; ખોબે ખોબે ધુળ લેઇને, કુંવર ઉપર નાખેજી. ॥૨॥ લોચન મીચી નજર નીચી, રાખીને રેણું ઉછાળેજી; વાંકાં વળીને દાટજ વાળે, આડું અવળું નવ ભાળેજી.॥ ૩ ॥ થેકડા ભરતા હોકારા કરતા, જબરૂં જણવે જોરજી; કાંકરા કુંકરી ઝીણી રજોટી, ઉડી થયું ધમઘોરજી. ॥૪॥ કરી ગરજના ગગન ચડીયો, હેડ બાનો બાળજી; અંત્રીક્ષ રહીને ચરચા જોતા, વ્યાકુળ થઇ વિકરાળજી. ॥૫॥ અભીમન્યુ અકળાયો રૂંધાયો, ચરણ થરથર ધ્રુજેજી; રજોટો ભરાઇ નાશીકામાં, નેત્ર વડે નવ સુઝેજી. ॥૬॥ સ્વાસ લેવાય નહી સ્વાસ મુકાય નહી,રાક્ષસરેણુ રોળેજી;રજતજકાંકરી ઉડતી આવે,ઉભો ઉભો ચક્ષ ચોળેજી.॥૭॥ વસ્ત્ર વપુ સહુ ધુળે ભરાણું, મુખ પ્રતીકાપુરાણીજી; વઢવાનું મેલ્યું વેગળું ને પટકુળ ઓઢયું તાણીજી. ॥ ૮ ॥ તવ ખબર પડી ગટોરગછને, પુરણ ઉચો ચડીયોજી, સમળી સમ ત્યાં ઝડપ મારિ, આવીને રથમાં પડીયોજી, ॥ ૯ ॥ કુંવર ઉપર ક્રોધ કરીને, કીધો મુષ્ટી મારજી; ગાભરો કીધો ગટોરગછે, છીનવી લીધાં હથીઆરજી. ॥૧૦॥ અભીમન્યુને ફાળ પડીને, પટકુળ અંગથી કાહાડયુંજી; મરવું આદર્યું મન થકીને, હસ્ત થકી યુદ્ધ માંડયુંજી. ॥૧૧॥ બે બળિયા ત્યાં ગાજ્યા બ્હાજ્યા, બળથી બાથો બાથજી; કુસ્તાઇ લાગી સુસ્તાઇ ભાગી, જુએ અસુરનો સાથજી. ॥ ૧૨ ॥ લડતા કનડતા રથેથી

પડીયા, પૃથ્વી પ્રચંડજી, માયાવી દાવ જોઇ ભાવ કરે છે, રાક્ષસે કીધું કુંભંડજી. ॥૧૩॥ ગટોરગછની પક્ષ કરીને, મારે કુંવરને મારજી. બીજાએ રથ બધો ભાંગી નાંખ્યો, માર્યા ઘોડા ચારજી. ॥ ૧૪ ॥ બળી એ બળિયા બાઝવા કરે છે, એક એકને દે ઠોકજી; છાતીના બંધનો સંબંધ તુટે, કળચડી આવે હીકજી. ॥૧૫॥ કરણ પકડી નાશીકા ભાગે, દે છે ઢિંચણુની ઠેસજી; ધોલ થપડને ગડદા પાટુ, મારે ને ઝાલે કેસજી. ॥૧૬॥ કોણિએ કોણિ દે કુખ ચોંટી, લડાવે શીશે શીશજી; પડતા હેઠા થાય છે બેઠા, નાંખે ચીશે ચીસજી. ॥૧૭॥ એવામાં માયાવી દાવ જોઇને, બેસી ગયો છે ધરણજી; મ્હા ક્રોધ ભરાયો અભિમન્યુનો, ચપશી ઝાલ્યો ચરણુજી ॥૧૮॥ ઉચકી ઉભો થયો છે સુબો, હિલોળી નાખ્યો હેઠોજી; પડયો ચતાપાટ તેની રૂદેપર, ગટોરગછ ચડી બેઠોજી ॥ ૧૯ ॥ કુંવર નીચે તરફડે છે, દ્રેશ માયાવી મારેજી; અભીમન્યુના મુખમાં રેણું, ભરીને ગડદા મારેજી. ॥૨૦॥ દંત પીશીને બહુ ચપરાંને, ગળામાં દીધો નખજી, નસો નાડી ત્યાં તણાઇ સુતનાં; ઉંચાં ચડીયાં ચક્ષજી. ॥૨૧॥ મોઢેથી નિકળ્યા ફીણ ફીસોટા, કાળમુ થયું કુમાન્ડજી; શુખ ગછને સ્વાસ થયો બંધ, પ્રાણ ચડયો બ્રહ્માંડજી. ॥૨૨॥ અંતરયામી વિશ્વના સ્વામી, જાણી હરિયે વાતજી; જાણ્યું જાણેજો ભોમી પડિયો, થશે એની દેહ ઘાતજી. ॥૨૩॥ જો એ મરશે તો ધાર્યું ફરશે, કરશે, હરણ નહિ કોયજી; મારૂં બોલ્યું રેહેશે મ્હારા મુખમાં, હળધારીનું કર્યું હોયજી. ॥ ૨૪ ॥ એવુંજ જાણી પુરૂશ પુરાણી, ચતુર કેમ જાય ચુકીજી; ગટોરગછના ઘટમાં ગોવિંદે, દયાને દીનતા મુકીજી. ॥૨૫॥ તવ કોમળ રૂદે ગટોરગછનું, થઇ ગયું શુભ સારૂંજી; અરેરે જીવ નીકળી ગયો, હવે એને શીદ મારૂંજી. ॥ ૨૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહિ ઉભો થયો, ચાલો દૈતો બાગ; વદે વલ્લભ મહુ સંચર્યા, હોલવવાને આગ.

કડવું ૧૮ રાગ ચોપાઇ.

ચાલ્યા બાગ હોલવવા અસુર, દોડયા દડબડ દોટે પુર; પણ વહતાં થઇ જે વાર, ઘેર હેડંબા કિધો વિચાર. ॥ ૧ ॥ પુત્ર પરવર્યો દુશમન પાસ. થઇ વાર પડયો મન ત્રાસ; હજી આવ્યો નહિ સુત બળિયો; સામો શતરૂ માથાનો મળીયો. ॥ ૨ ॥ રખે કુંવરને કાંઇ થાય; મ્હારૂં જીવતર છુટી જાય; માટે ઘાલું લડાઇમાં લક્ષ, પરવરૂં હું પુત્રની પક્ષ. ॥ ૩ ॥

એવુ ધારીને નીકળી નાર, આવી સોવણ ધામની બ્હાર; હતી સુક્ષ્મ શામા અનુપ, એણે ધર્યું માયાવિ રૂપ. ॥૪॥ રણ વઢવા જવાની રૂચી, સાત તાડવા બની ઉંચી; ત્રણ તાડ લાંબા બે રે ચરણ, ચાર તાડ લાંબુ દેહ વરણ.॥૫॥ શીશ ડુંગર સમ કેશ કેવા, લાંબા જાડા મ્હોટા વાંસ જેવા; નવગજ નાશીકા દ્રીગાળા, સ્વાસ શાર મ્હોટાં ધડનાળાં. ॥૬॥ નગદ્વાર સરીખું વદન, મ્હોટાં સરોવર સરખાં લોચન. બ્હામ દંતુવજ તોડે નેવા; બેઉ કરણ સાગર નાભ જેવા. ॥૭॥ એવો કારમો વેશધરીને, ચાલી પુત્રની પક્ષકરીને; દોડી પુત્રનો પક્ષે આવે, જતાં લોહ તણા ચાણ ચાવે. ॥ ૮ ॥ દૈત ટોળું ત્યાં આવ્યું જેવે, હિડી માતા ગટોરગછ તેવે; કીધો જનુનાં જાણી જુહાર, શીદ સધારો માત આવાર. ॥૯॥ તવ હેડંબા કહે એ બાળ, લાગાવાર મને પડી ફાળ; જાણ્યું કરી આવું શત્રનુ ભક્ષ, આવતીતી હું તારી પક્ષ ॥૧૦॥ ભલે સાંમો મળ્યો તું કુમાર, બેટા કહે યુધના સમાચાર; હતો શત્રુ કેવડો કેવો, સૂત કહે માતા મ્હારા જેવો. ॥ ૧૧ ॥ પણ ત્રાણો હતો બળવાન, કોઇ ગોટા તણો સંતાન; બળવંત એ બાણાવળી, માર્યો મુઓ છેતર્યો છળી. ॥૧૨॥ કહે હેડંબા હરાવ્યો હોડે, બેટા કોણ તે કુંવરની જોડે; બોલ્યોઃ ગટોરગછ માત મ્હારી, નથી જોડે કાઇ નરનારી. ॥ ૧૩ ॥ આવ્યો એકલો રથમાં બેસી, પ ચો રૂજની રણમાં પેશી; આવ્યો કાળ મેં કારજ કીધું, એનું શબ રણમાં રેહેવા દીધું. ॥૧૪॥ સુણી બોલી હેડંબા એમ. છેતે છોકરૂં જોવાનો પ્રેમ; તેને જોવાને બળે છું તન, તમો હોલવો આપણું વન. ॥ ૧૫ ॥ આપી આજ્ઞા સુતને જ્યારે. ચાલ્યા સરવ સુરા બાગ ત્યારે; કરે વહની સમાવા ઉપાય, પણે હેડંબા ચાલી જાય. ॥૨૬॥ પડી સુભદ્રા મુરછામાંય. થઇ બેઠી વળી મુરછાય; આવી સુદ્ધીને આવ્યું ભાન, ગયો રથ સૈત કયાં સંતાન ॥૧૭॥ વળણ. ॥ કયાં ગયો સંતાન માહરો, એમ કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ભાસે વન ભયંકાર.

કડવું ૧૯ મું રાગ કાફી.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; એતો પુત્રને પોકાર કરતી, વન વીશે આંસુડાં ભરતી.॥૧॥ પુત્ર પુત્ર કહીને પોકારે, કોઇ ન બોલ્યું ગભરાઇ ત્યારે; અરેરે કેમ થયું એ બાળ, લાગી શોધવા વન વીકરાળ ॥૨॥ મારે ફાંફાં અંધારે ફરતી, ત્રાહ ત્રાહ તે મુખ ઓ-

ચરતા; દીઠો રથરણમાં ભાગેલો, જડયો શોધતાં પુત્ર પડેલો ॥૩॥ જોયુ સબ સુતનું જેવારે, બેઠી ગમળી ભુમીમાં ત્યારે; હોશ કોશ ગયા એના ઉડી, દારા દુઃખ દરીયામાં બુડી. ॥૪॥ અરેરે દૈવડા આ શું થયું, મારૂં નીર્ધનનું ધન ગયું, ફુટયું કરમ મ્હારૂં કઠોરૂં, ખોઇ બેઠી એકનું એક છોરૂ. ॥ ૫ ॥ દૈવ દાહાડો થયો મ્હારો વાંકો, પડયું દુઃખ રહ્યો નહી આંકો. પુત્ર પુત્ર પોકારજ કીધો; સુત સુતેલો ઉછંગ લીધો. ॥૬॥ બાલો બોલો કહીને બોલાવે; મુખઝાલીને માત હલાવે, ઊંચો કરી કરીને જોતી, ફાટે રૂદિયા તેવું રોતી. ॥ ૭ ॥ ચાલે લોચન આંસુ ચોધાર, કુટે શીશને છાતી અપાર; નવેગ્રહો વાંકા રથ પડીયા, કેમ કઠોરાં કમ નિવડીયાં ॥૮॥ ગયું ઘરબાર ધન માલ રાજ, ગયો ટેક તોરોને લાજ; પડી પરઘેર પેટડું ભરતાં, તોહે ફળ મળ્યાં અતી નરતાં. ॥૯॥ સ્વામી મુકીને વન પડયો હુંતો; લાવી રણમા મુકી સુત સુતો; એમ વલવલે મ્રત્યુ આદરે, રડે રણમાં રામા ઝીણે સ્વરે.॥૧૦॥ આવી હેડંબા જોવા સંતાન, તેણે રૂદન સાંભળ્યું કાન; અહો કોઇ કામા કરે રૂદન, મને કહ્યું તું મ્હારે તન. ॥૧૧॥ નથી સુત સંગકો નરનાર, ત્યારેઆ કોણ કરે પોકાર; કોઇ છે અબળાની જાતી, રડે જેમ છળી જાય છાતી॥૧૨॥ સુત સાથે શી સગાઇ એની, થાય શ્રી માત કે થાય બેહેની; હાલ જોવાને જાઊં હું પાસ, નહી બોલે પછી પામી ત્રાસ. ॥૧૩॥ માટે હાલ અહીં ઉભી રહેવું, એનું સગપણ સાંભળી લેવું; એવું જાણી સુક્ષમ દેહ ધરી, બેઠી ત્રણ ગુફા સુંદરી. ।૧૪॥ દીધું ધ્યાન ત્યાં કાનજ માંડયા, સુણે છબીલી ઊતપાત છાંડયા, રડે સુભદ્રા શીશ કર ધરી, પાડું પીન્ડ મ્હારો કાંક કરી. ॥૧૫॥ ॥ વલણ ॥ એમ અતિ આક્રંદ કરે સુત ગ્રહી બે હાથ; કહે વલ્લભ સંભારતી, સાસરીયાનો સાથ. ॥

કડવું ૨૦ મું ઓખાહરણમા ગણપત બોલો

હો બાળા એ રાગ.

મારા લાડકવાયા તન, અભેમાન બોલોનેરે; તારી માતા હું કરૂં રૂદન, અભેમાન બોલોનેરે. ॥૧॥ જરા જુઓને આંખ ઊઘાડી, અભે; તેં તો રઝળાવી રણમાં માહી, અભે. ।૨॥ કીયા શત્રુએ કીધો આ કેર, અભે. હોય સંગ સગુ તો લે વ્હેર, અભે. ॥૩॥ બેટા ‥નમનો તું રોશી.

અભે. નથી વડીઆઇ કુન્તા ડોશી, અભે. ॥ ૪ ॥ સુણી હેડંબાને આવ્યાં આંસુ. અભે. કુન્તા નામે છે મ્હારા સાસુ. અભે. ॥ ૫ ॥ બેટા તુજને નડયું મ્હારૂં કર્મ; અભિ. નથી વડીલ કાકો તારો ધર્મ. અભિ ॥ ૬ ॥ હેડંબાને સગપણ ભાસ્યું ઠેઠ, અભિ. રાજા ધર્મતો મ્હારો જેઠ. અભિ.॥ ૭॥ બેટા ન રહયો કુશળ ખેમ અભિ. નથી કાકો ભીડભંજન ભેમ. અભિ ॥૮॥ સુણી ત્રાસ હેડંબા પામી. અભિ. કહ્યા ભીમ તે તો મ્હારા સ્વામી. અભિ ॥૯॥ બોલો બોલો બેટા અભિમુન; અભિ. નથી તાત તારો અરજુન. અભિ. ॥૧૦॥ આવ્યો ઉમંગે આયુધ ખોશી, અભિ નથી કાકો તો શેદેવ જોશી. અભિ. ॥ ૧૧ ॥ હોય તો તે ફકાવું ધુળ. અભિ. નથી નાનો કાકો નીકુળ. અભિ. ॥૧૨॥ હેડંબાએ સગાઇ સત્ય જાણી, અભિ. આતો દેરાણી ને હું જેઠાણી. અભિ. ॥ ૧૩ ॥ વળણ એમ સગપણ સત્ય જાણીયું. તવ મન પ્રગટયો શોક; કહે વલ્લભ તે માનુની, મુકી મોટી પોક. ॥

કડવું ૨૧ મું રાગ સાખી.

પોકજ મુકી કારમાંને, આવી કુંવરની પાસ, તે દેખી સુભદ્રા ધ્રુજી, પડાયો મનમાં ત્રાસ. ॥૧॥ અરેરે આ અઘોર વનમાં, અબળા જાતે કેવી; ભુત પીસાચ કે ડાકણ સાકેણ, વંતરી કે વનદેવી. ॥૨॥ ચુડેલ ઝાંપડી કે મેલડી છે, શીકોતરી કે પ્રાણી; એમ અતિ મન તરંગે ઉઠ્યા, ગોરિ વણી ગભરાણી ॥ ૧ ॥ એટલે આવી બાલા હેડંબા બાઇ તમે દેરાંણિ; હું ભીમશેનની ભામની છું, તમ તણી જેઠાણી. ॥ ૪ ॥ જરા ન બીશો જરા ન ડરશો, ધારણ રાખજો મન; આ સુત સાથે જુધ કર્યું છે, ઘટોરગછ મુજ તંન. ॥ ૫ ॥ ભાઇએ ભાઇલડયા અજાણે, નથી લડયુ અન્ય કોય; એવું સાંભળી સુભદ્રાના, મનમાં ધારણ હોય. ॥૬॥ પછી હેડંબા એ પુત્ર લાધો, પોતાને ઉછંગે; હવે જીવિને શું કરૂં હું, પાડું મારૂં અંગ ॥૭॥ પેહેલી ન જાણી મેંતો દેરાણી, કાણી કીધી કુખ; અરજુન દીયર ડાહ્યો મ્હારો, શું દેખાડીશ મુખ. ॥ ૮ ॥ કાળાટીલી મ્હારે કપાળ ચોટી, બેઠું લાંછન મ્હોટું; કેહેશે કે પીતરાઇપણું જણાવ્યું, ખરેખરૂ થયું ખોટું ॥૯॥ એમ કરીને રડવા લાગ્યાં, પોક મુકે બે બાન; ઘટોરગછ બાગ હોલવે છે, તેણે સાંભળ્યું કાન. ॥ ૧૦ ॥ સાંભળો દૈતો સાંભળો દૈતો. માત મ્હારી પોકારે; સો વશા પેલો જીવતો થયો, મ્હારી જનુ

નિને મારે. ॥ ૧૧ ॥ શું જુઓછો જૈએ ઝપાટે, સપાટે સુસોટ; એમ કહ્યું કે અસુર સરવે, દરબડ મુકી દોટ. ॥૧૨॥ લમભમ આવ્યા દોડતા છે, લડતના મનસુબા; જનેતા જ્યાં રૂદન કરે ત્યાં, ઘેરો ઘાલીને ઉભા ॥૧૩॥ શું છે શું છે પુત્રજ પુછે, કેમ આ છોકરૂં ઝાલ્યું; હેડંબા કહે અણસમજણના, ઉધમાતમાં ઘર ઘાલ્યું. ॥ ૧૪ ॥ એકાએક શું વગર બોલે, આરંભ્યો સંગરામ; સામાસાંમીશું પુછયુ નહિ હોય, ઘર ગામ બાપનું નામ. ॥૧૫॥ ગટોરગછ કહે મુજ માતા, ને વાત કયાં તું પુછે હળીમળી સુત ઉછંગ લીધો, તે તણું કારણ શું છે ॥ ૧૬ ॥ સુતના વાયક સાંભળીને, વદીયાં મા વચનઃ મરણ પામ્યો બંધવતારો, અરજુનજીનો તન. ॥૧૭॥ એવું સાંભળી પડયો ચરાડો, અરેરે શ્રીરણછોડ; ત્રીલોકમાં આવો ભાઇ ન મળે, ભાગી ગઇ મહારી જોડ ॥૧૮॥ અરેરે ભાઇ બેહક બેસાડયો, કળી ઢળી પડયો ધરણ; હવે જીવિને શું કરૂં હું, આણું મારૂ મરણ. ॥ ૧૯ ॥ વલણ.॥ મરણ આણું માહરૂ જીવ્યામાં શો સાર; કહે વલ્લવ રૂવે ઘણો, ભીમ તણો કુમાર.

કડવું ૨૨ રાગ લલીતની છાયા.

અરર બંધવા, આમ શું કરયું; ધરણ પોડનાં, દીલ ના ડર્યું. વિર રીસાળવા, રીસ શું ચડી; પ્રથમ આવીરે, વાત ના જડી. ॥૧॥ મરણ શું પડયો, પુર્ણ પીડનોઃ સુરપણે ઘણો, ભાઇ ભીડનો. ॥૩॥ ખબર હોત તો, આમ ના બનેઃ એકલડો કર્યો, બંધવ મને. ॥૪॥ રઝળતો થયો, વિર તાહરોઃ અતુલ્ય ભાંગિયો, ભુજ માહરો. ॥૫॥ નજરથી તને, જોઇ ન શકું; વગર બાથનો, કયાં જઇ ટકું. ॥૬॥ દુબળ થઇ ગયો, તુજ દુખડે; ફરીશ તું વિના, રંક મુખડે. ॥૭॥ બાળ ન દાખુરે, સંગ કોઇને; દિવસ માહરા, કાઢું રોઇને. ॥૮॥ મુખ દેખુંરે, કયાંથી તું તણું; જન્મમાં નતું, દુખ આ ક્ષણું. ॥૯॥ વળણ ॥ એમ ગટોરગછ વલવલે, વાગ્યો પેહેલો ઘાવ; કહે વલ્લભ દુખે ડુલીયો, કીધો મરવા ભાવ.

કડવું ૨૩ મું રાગ સવૈયા.

ગટોરગછે આદર્યું મરવું, હેડંબા વદી વચનઃ શો માલ છે સુત એન કર્યામાં, ઓરે મહારા તન. ॥૧॥ ભ્રાત તારો નથી મરણ પામ્યો, છે હજી બ્રહ્માંડે પ્રાણ; વધોને પુન્યે જીવતો થાશે, નીશ્ચે છે નિરમાણ. ॥ ૨ ॥ કલેશ મુકીને કુંવર મહારા, આપણા ધામમાં જાઓ; ચરણા પ્રતિ

અમર કુપો છે, સાતમે આળથી લાવો. ॥ ૩ ॥ સુણિ ગટોરગછ સંચર્યો તે, આવ્યો પોતાને ધામ; કુપ્પો લાવ્યો વ્હેલો આવ્યો,પ્રભુ કરે વિરામ. ॥૪॥ તેમાંથી અમ્મર હાથમાં લીધું,હેડંબા હેત આણી;બીજું લીધું ગટોરગછે, ત્રીજુ સુભદ્રા રાણી. ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા કહે આવજો આડે, ધરમ જેઠનું પુન્ય; મરણ પામેલો બેઠો થાજો કુંવર અભેમુન્ય. ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે પરમેશ્વર, દુખડુ મ્હારૂ સમાજો; આડે આવજો સત્ય કુંન્તાનું, બંધવ બેઠો થાજો. ॥૭॥ હેડંબા કહે અરણ્યમાં હું, ન્હાનેથી મોટી થઇ; ભીમ વીના અવરના સામું, જો મેં જોયું હોય નહિ, ॥૮॥ પતીવ્રતા વ્રત પાળ્યું હોયતો, તે પુન્ય આવજો આડે; સુત પડેલો બેઠો થાજો, કહિ મુખમાં જળ પાડે, ॥૯॥ ત્રણે મળી મુખમાં જળ મેલ્યું, પુન્ય તણું જે વાર; પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડિ ગયેલો. ઉતરિયો તે વાર ॥૧૦॥ નસેનસોમાં પ્રાણ પ્રસરીઆે,શુદ્ધી આવી તવ રૂઠયો;મારમાર કરતો ક્રોધ ભરેલો, અભિમન્યુ ત્યાં ઉઠયો. ॥૧૧॥ કયાં ગયો શત્રૂ કયાં ગયો શત્રૂ, હળહળ વ્યાપી રીસ; ગટોરગછે અભિમન્યુના, ચરણમાં ધર્યું શીશ. ॥૧૨॥ સુભદ્રા કહે કુંવર મ્હારા,કોને શત્રૂ કહે છે; શો સગો થાય તાહ્યરો જો, ચરણ કોણ નમે છે. ॥૧૩ ॥ ઘરમાં ને ઘરમાં વઢી મુઆ, નથી દુશમનદાઇ;ભીમ કાકાનો સુત ગટોરગછ,વડિલ તારો ભાઇ ॥૧૪॥ તે સુણતામાં અતિ હેત આવ્યું, મુમત મોઝા વળિયા; ઉઠાડયો ભાઇ ભુજ ધરી,અન્યો અન્ય મળિયા. ॥૧૫॥ આંગળી ઝાલી નિકળ્યા ચાલી, ધામ ભણી સુખ જાણિ; તે બેઉ પુઠે હાથ ગ્રહીને,જાય જેઠાણી દેરાણી. ॥૧૬॥ મહેલમાં આવ્યાં સ્નાન કરાવ્યાં,ભોજન ભેળાં કીધાં;દેરાણી જેઠાણીને બે બંધુ. પાન સોપારી લીધાં ॥ ૧૭ ॥ સામાસામી બે હિંદોળા ખાટયો, તેમાં કર્યાં આસન; એક બાજુ સુભદ્રા બિરાજી,સાથે અભેમાન તન ॥૧૮॥ એક હિંદોળે બેઠી હેડંબા, સુત પોતાનો સાથ; તે બેઉ લાગ્યાં પુછવા, સુભદ્રાને સરવ વાત ॥ ૧૯॥ હેડંબા કહે ઓરે દેરાણી,શું કરેછે સહુ ઘેર;પાંડવ અહીંથી પરવર્યા,તે પછી થઇ શીપેર ॥૨૦॥ સુભદ્રા કહે સુણો જેઠાણી,કહું કહેલ વાત; તમારે ધામેથી ફરતા ફરતા, ગયા જે પાંચે ભ્રાત. ॥૨૧॥ પંચાળ દેશમાં પંચાળી નારી, પરણ્યા પાંચે વિર; ઘેર જઇને રાજ્ય કીધું, ધર્મ ધોરીધર ધીર. ॥૨૨॥ પછી નર દીયર તમારા,આવ્યા એ દ્વારામતી;હરણ કીધું માહ્યરૂંને, લગ્ન થયું ત્યાં ફરતી. ॥૨૩॥ જન્મ થયો અભિમન્યુનો, કહેવાઇ લીલા-

હેર; પાંડુ રાજાને સગતી દેવા, યજ્ઞ કર્યો આપ ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ એકારો કર્યો કૌરવ સાથે, કહેવાયા વિશ્વમાં દીવા; તે યજ્ઞમાં અભિમન્યુનો બળદેવે કીધો વિવા. ॥૨૫॥ તે પછી વાંકા દાહાડા આવ્યા, કૌરવે કપટ કીધું; દુત દમાડી પાંડવ કેરૂં, રાજ્યાસન લૈ લીધું. ॥૨૬॥ દ્રૂપતી સતી દુતમાં હાર્યા, કૌરવ કુમતિ કાહાવ્યા; નગન નચાવવા માર દેતા, પંચાળી સભામાં લાવ્યા. ॥૨૭॥ સો વિર મળીને ચીર તાણ્યાં, સતી સાથે મળ હાખી, અનેક ચીર પ્રભુએ પુર્યાં, દ્રૂપદીની લાજ રાખી. ॥ ૨૮॥ તે થયા પછી વ્રતી ફરી તે, પાછી સોંપી નાર; પાંચે ભાઇને પ્રેમદા તે, વન વશ્યાં વર્ષ બાર ॥૨૯॥ હું અભિમન્યુને કુંતાજી, રહ્યાં વિદુરને ઘેર; ગરીબ અવસ્થા આપણી આવી, તે જાણી સરવે પેર. ॥ ૩૦ ॥ નીરધન થયાં ને રાજ્ય ગયાં, તે સમજ્યા સહુ લોક; બળદેવે જાણ્યું ન વિતે લ્હાવો, માટે વિવાહ કર્યો ફોક. ॥ ૩૧ ॥ ફોક કર્યાની ફીકર નહોતિ, નહોતું તે વાતે ઝેર; પણ તે વિવાહ ભાગીને કર્યો, દુરયોધનને ઘેર. ॥૩૨ ॥ તેથી મને મહા કલેશ થયો, તે કુંવરે પુછી વાત; મેં દિકરી દિકરી કહિ ડુસ્કયો, મારી છાતીમાં લાત ॥૩૩॥ તેથી અભિમન્યુને રીસ આવી, કળકળી બોલ્યો આપ; એણે કહ્યું એ કંન્યા ન વરૂં તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૩૪॥ એમ કહીને તૈયાર થયો એ, વાર્યું ન કિધું લગાર; કૌરવના ભયથી રાત્રિએ, નીકળ્યા ધામની બ્હાર. ॥૩૫॥ મેં જાણ્યું જે કુંવર સાથે, પીહરીયે હું જાઊં; મહારા બે બંધુને કરગરીને, એ કન્યા પરણાવું ॥ ૩૬ ॥ એમ જાણિ હું જોડે આવિ, દારૂણ દુખમાં ડુલ્યાં; પંથ તણિ ફોમ રહી નહીને, દ્વારિકાં મારગ ભુલ્યાં. ॥૩૭॥ વનને વિશે વિપત વેઠી, આવિ પોહોચ્યાં હાંઇ; અજાણે અજાણ્યુ લઢાઇ લઢયા, નિશા સમે બે ભાઇ. ॥૩૮॥ આરે ઘટોરગછ દિકરા દાતા, ભાઇને બહુ સમજાવો; હઠ મુકી દે એ કન્યાની, ઘેર પાછો મોકલાવો. ॥૩૯॥ કલેશની કંન્યા ન જોઇએ આપણે, ક્ષણિક મળસે તન; કાકીનાં તેવાં વેણ સુણિ, વદે ઘટોરગછ વચન. ॥૪૦॥ આ કાકી ભાઇને પાછા મોકલું, લાજે મહારા બાપ; એ કંન્યા એને ના પરણાવું, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ. ॥ ૪૧ ॥ સુભદ્રા કહે જુઓ હેડંબા, આશો તમારો ધારો; તમ સુત ટંટાનો તંત લે છે તમે, પાસે છો કેમ ન વારો. ॥૪૨॥ હેડંબા કહે ટેક ગ્રહે છે, તેમાં તે હું શું વારૂં; મરવું ન ડરવું પાછાં ન ફરવું, કામ એ ક્ષત્રીનું સારૂ. ॥૪૩॥ ધારે તે કરે કુંવર મહારો, હું પણ પક્ષે ધાઉં; દ્વારકાં વિશ-

જો પુત્રને મારે, તો દ્વારિકાં બળિ જાઉં. ॥૪૪॥ સુભદ્રા સુણિ વિસ્મય પામી, સુરતણિ છે સવાઇ;માતનું જોર તેનો દીકરો કરે,ધાર્યું તેમાં શી નવાઇ, ॥૪૫॥ પછી હેડંબાનો પુત્ર પુછેછે. કાશી કયારે લગ્ન થાશે;જાન લેઇને કૌરવ જોધા દ્વારીકાં કયારે જાશે. ॥૪૬॥ સુભદ્રા કહે કાલે સવારે, નીકળશે એની જાન; ગટોરગછ કહે પરમ દાહાડે,હમે થશું સાવધાન. ॥૪૭॥ વળણ॥ એમ કહીને એ રહ્યા, આગળ કહું મહિમાય; કહે વલ્લભ કૌરવ ઘહે. વીવાહ સામગ્રી થાય. ॥

કડવું ૨૪ મું ચોરાગી ચોપાઇ.

વદ્યા વૈશમ પાયે વચંને, તુતો સાંભળજે રાજન; હવે હસ્તીનાપુર શું થાય, કરે ત્યારી દુર્યોધન રાય. ॥ ૧ ॥ લીધી સેન્યા ક્ષોણિ અગોચાર, કીધા વર રાજાને ત્યાર; સાથે સર્વ કુટુંબ પરીવાર, લીધાભીશ્મ દ્રોણને કૃપાચાર. ॥ ૨ ॥ ચોથા અશ્વસ્થામાં પણ સંગ, ભલો કીધો ત્યાં જાનનો રંગ; કર્યા સાબેલા શોભીતા સારા, પેહેરી પટકુળ નીકળી દારા. ॥૩॥ વાગે દુંન્ડભીડંકા અપાર,થાય ભેર ભુંગળ ટંહકાર; વાગે મોરલી મૌવર સરણાઇ, તાસાં ઢોલ પરઘમ વાગે માંહી. ॥૪॥વાગે છત્રીસ વાજાં તે સાથે, કાહાડયો વરઘોડો ભુનાથે; વરને સજાવીયા શણગાર, જામા પટકા ચીરા હીરા હાર. ॥૫॥ કાને કુંડળ લીલમ લળકે, બાંધ્યા બાજુબંધ રત્ન ચળકે; કેડે કામનીયો ગાંણુગાય, ભાણુમતી દીપક કરમાંય ॥ ૬ ॥ ચાલ્યા શુભ શોભાયે સોહાગ; થયા શુકન આડા વહ્યાનાગ; પુછે પાપી આ શુકન કેવા, કહે મામો ફતે થાય હેવા. ॥૭॥ પછી ચાલ્યાસરવસુખ ભેર,નરનારીબાળક ભલીપેર;એણેવણીશોભાથી છે જાન, મનમાં મ્હોટાઇ અભીમાન. ॥ ૮ ॥ થયાલગભગ દ્વારકામતી ત્યારે બોલ્યોછે છત્રપતી; મામા સેન્યના જોદ્ધા છે જેહ, આપો આભુશણ શોભે તેહ ॥ ૯ ॥ જોઇ જોઇ જાદવ વિસ્મે થાય, જોઇ બળદેવ બહુ હરખાય; જોઇ જાણે હેવું વિશ્વપતી, હાવા વેહેવૈ મને મળ્યો નથી. ॥૧૦॥ ગાજ્યોગોરીયો ગીતાં ભાતભાત, જૈયે તેવા ચૈયે પ્રખ્યાત; હેવી આગના દીધી ભુપાળ, કહ્યા પ્રમાણે કર્યું તતકાળ, ॥૧૧॥ આવ્યાદ્વારીકાને ઝાંપે જ્યારે. દીધા દુંન્ડભી ડંકા ત્યારે;જેના ઉંટઉપરઘોંસા વાગે, રસ્તે આવી માગણ લોક માગે. ॥૧૨॥ ઘણા બંધીજનો આવી જાચે, ચાલતે રથ અપસરા નાચે; રસ્તે જાતાં થાયે થેઇકાર, ઝુલે ઉંટ હાથીને

તોખાર. ॥ ૧૩ ॥ ઘણા રથ સુખપાલ ને મેના, બોલે છડીદાર જસઘણા એના; લેઈ પુરણ વાંવાનો લ્હાવ, રસ્તે થયા અંતર છંટકાવ. ॥૧૪॥ આવી દ્વારીકાંને ઝાંપે જાન, સામા આવ્યા બળદેવ ભગવાન; આવ્યા જાદવ છપન કોટી, અહો જાન આવી ઘણી મ્હોટી ॥૧૫॥ એવાં વખાણ થાય અપાર, દેખી ગાય કૌરવોની નાર; ॥ વળણ. ॥ ગીતાં ગાતી કામની, નહિ મનમાં કાંઈ શોક વરરાજાને નીરખે, આવી ગામનું લોક.

કડવું ૨૫ મું ઝરમરીયા ઝાલા એ રાગ.

બાંકા રાજાના ડંકા વાગોયા, જાદવરાય જાગો; આવી કૌરવકેરીજાનરે. જાદવરાય જાગો. છત્રપતી હે પધારીયા. જાદવરાય જાગો. બળદેવ ભગવાનરે. જા. ॥ ૧ ॥ ભલીશ ભલેરૂ તમાહરૂ. જા, કયાંથી જાનૈયા તમ ઘેરરે. જા. કૈ આવ્યાને કઈ પાછાગયા. જા. પણ તમપર થઈ મ્હેરરે જા. ॥ ૨ ॥ ભુપતી નરપતી નામના. જા. મહીપતા દુરીયોધનરે. જા. સેન્યા સકળ સોહામણી જા. કરશે આ નગરી પાવનરે. જા ॥૩॥ આવ્યા હલમલતા હાથીયો. રથ મેનાને સુખપાલરે. જા. આવ્યા છે ઘોડલા ખુંખારતા. જા. વાગે મરદંગ ઢોલ તાલરે. જા. ॥૪॥ ગોકુળ ગામના રેહેવાશીયો. જા. ઘણા દાહાડા ચારી ગાયરે. જા. હમે વેવીશાળમાનીયું. જા. હવે આવ્યા ગ્નાતી માંયરે. જા. ॥૫॥ નહીં તો ક્ષત્રી કેહેતું નતું. જા. સહુ કહેતું હતું ભરવાડરે. જા. હમે મળ્યા તો દાહાડા વળ્યા. જા. વેવૈનો માની લેજો પાહરે. જા. ॥૬॥ ગાય જાદવ કેરી કામની. ફુલાશો મેલો. નથી અજાણ્યુ તમ કુળરે. ફુલાશો મેલો થોડાં ફુલીને થાવો ફાળકો. ફુ. વાચારો વેવાણો સુળરે. ફુ. ॥ ૭ ॥ બોલો વીચારી ઢીંમર જાતનાં, ફુ. સંતનુની મછગંધા નારરે. ફુ. તે બાઈ માંછીની દીકરી. ફુ. તેણ હતુ ઘર નાતબારરે. ફુ. ॥ ૮ ॥ ગાંધારી વેવણ વડીલ છે. ફુ. તેને, જૈ પુછી જુઓ વાતરે, ફુ. માહાદેવજીનો જે નંદીયો. ફુ. તે પરણી ગયો તેની સાથરે, ફુ.॥૯॥ આજકાલ વધી પડયા વીશ્વમાં. ફુ. પેહેલાનો કયાં કહીએ અંન્યાય. ફુ. તમને લેવા ક્ષત્રીની નાતમાં. ફુ. હમે આ દીજીયે કંન્યાયરે. ફુ. ॥૧૦॥ ચંદ્ર સરીખી અમ છોકરી ફુ. વરરાજ ભુતડાંનો બાઈરે. ફુ. ડાહી હમરા દીકરિ દીજીયે. ફુ. બુધી નથી વરમાં કાંઈરે. ફુ. ॥૧૧॥ વાયશ સંગ હંશ બાંધીયે. ફુ. જેવો મરકટને

મોતી હારરે. ૫. ભોળવાયા બળદેવ દેઇ દીકરી. ૫. કેહેવરાવશો નહીં બહુ વારરે. ૫. ॥ ૧૨ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે વેવણો, આનંદના ગીત ગાય; કહે વલ્લભ સહુ લોક ત્યાં વરને જોવા જાય.

કડવું ૨૯ મું. રાગ સાખીની ચાલ.

વરરાજાને જોઇ જોઇ લોકો, મરડે પોતાનાં મુખ; બળદેવે બીહામણો વર શોધ્યો, જોઇ પસાનું સુખ. ॥૧॥ ચંદ્ર સરીખો સુત પારથનો, અભીમન્યુ જેનુ નામ; કંન્યા લાયક એ વર હતો, રૂપે રૂપનો ધામ. ॥૨॥ બળદેવજીએ આ વર લેવા, શું જોઇ કીધું પ્રયત્ન; કાગડાની કોટમા બાંધે છે, સુરેખા સરખુ રત્ન ॥૩॥ એમ છાના વાતો કરે છે, ટોળેટોળાં વળી ત્યાંય; બળદેવજી જાન તેડીને લાવ્યા, દ્વારીકાં કેરી માંય. ॥૪॥ સામસામી બે મુકામ આપ્યા, જુજવાં નરને નારી; આસના વાસના ઘણી કરીને, હળધર ગયા ઉતારી. ॥૫॥ એવે આણંદે દીવશ ગયો, તેવે પડી છે રાત; રૂજની વીતી ગટોરગછ જાગ્યો. થતે મ્હોટે પરભાત. ॥૬॥ અભેમન્યુને આપે ઉઠાડયો, વીર હું દ્વારીકાં જાવું; અરજુન સુત કહે મમ વીરા, હું પણ સાથ આવું. ॥૭॥ ગટોરગછ કહે મમ બંધુ, બેઠા ભજો શીવ શીવ, હું એકલો જાવું સુભદ્રા, કાકીનો વળો છે અધીરો જીવ. ॥૮॥ સુણી સુભદ્રા એમ બોલી, બેટા એ બોલે તું ઠાલો; જેવો મ્હારો મોઘો મને તેવો, તારી માને તું વ્હાલો. ॥૯॥ ભત્રીજા તેં એકલે શાં, રણ ભાવ્યાં તે બતાવો; દીકરા હું આગના આપું છું, હળીમળી બેઉ જાવો. ॥ ૧૦ ॥ ગટોડગચ કહે ખુશી તમારી, ઉઠો વીરા થાવો ત્યાર; અભીમન્યુયે વસ્ત્ર પહેર્યાં હાથ લીધાં હથીયાર. ॥ ૧૧ ॥ ત્યાર થઇને કુંવર બોલ્યો, ઓરે ગટોડગચ ભાઇ; તમારે ઘેર છે સાહેબી ઝાઝી, તેવી નથી જોઇ કાંઇ. ॥૧૨॥ રીદ્ધી સીદ્ધી નવનીધ તમારે, દ્રવ્યેહારે સુરપતી; પણ મને એક ખામી લાગે છે, વાહન કેમ કાંઇ નથી. ॥૧૩॥ ન મળે ઉંટ કે ન મળે હાથી, ન મળે એક તોખાર; ચરણે ચાલીને દ્વારીકામાં, જાશું કેવે પ્રકાર. ॥ ૧૪ ॥ ગટોડગચ કહે વીરા મ્હારા, જે કહો તે છે ત્યાર; એમ કહીને દહીત માયાવી. બોલાવ્યા તેણીવાર. ॥૧૫॥ ચાર દહીતનો રથ બનાવ્યો, ચારને કીધા ઘોડા; ચાર દહીતનાં પીન્ડાં બનાવ્યાં, ચારના ચાર અછોડા. ॥૧૬॥ અભીમન્યુ જોઇ આણંદ પામ્યો, આ ગુણ કેમ કળાય; વીરના વખાણ કરતા આવી, બીરાજ્યો રથમાંય. ॥૧૭॥ ચાબુક ઝાલી હાંકવા બેઠો, ભીમ ત-

ણે કુંમાર; બંને માતાની આગના લીધી, હંકારીયા તોખાર.॥૧૮॥રથ ચલાવ્યો પવન વેગે, દ્વારીકાં લગભગ થાય; એક જોજન ગામ આઘુ રહ્યું કે, બોલ્યો અભેમાન ત્યાંય. ॥૧૯॥ આ ભાઇ રથ રાખો હાંઇ ઉભો, આ રહ્યો અશોક બાગ; તેમાં છે ભોંયરૂ ઉતરવાનું, જાણે નહી કોઇ કાગ. ॥૨૦॥ ગામમાં જયાનું કામ નહી, લેવી છે પરાઇ છોરી; નથી આવ્યા કરવા શાહુકારી, છે કરવાની ચોરી. ॥૨૧॥ એવુ સાંભળીને રથ રાખ્યો, ઉતરીયા બે વિર; માયાવીયે રથ લોપ કીધો, બાગે ગયા રણધીર. ॥૨૨॥ સોહામણી શોભા બાગ તણી છે, લીલાશ ભરી અપાર; શીતળ વાયુ વાય ઘણેરો, ત્યાં વૃક્ષ અઢારે ભાર. ॥૨૩॥ વચમાં સરોવર સુંદીર શોભે, હંસ રહે તે કીનાર; કમળ પોયણા ખુબ ખીલેલાં ભમર ભમે વારોવાર. ॥૨૪॥ બપૈયા બાગમાં બોલ્યા કરે છે, કોયલ કરે ટહુકાર; પોપટ ઝીંણું ડાળીયે હીંચે, ટૌકા કરે છે મોર. ॥ ૨૫ ॥ શબ્દ પાડી પાડી મેંના બોલે, લોલા છે લાલ રંગ; ચકલી ચકચક ચકોર બોલે, કૌઆ છે સ્વેત અંગ. ॥ ૨૬ ॥ તેતરના ટૌકા થાય મીઠા, દાદુર પક્ષી અનેક; અનંત પક્ષી બાગમાં બોલે, કેહેતાં ન આવે છેક. ॥૨૭॥ લટેરા લીલી તરૂવર કેરી, વલ્લીક લાંબા વધેલા; ગુલબાસ ગુલછડા ગુલસબ્બો, ચંપોને ચંબેલી. ॥૨૮॥ મોગરો મલ્લીઆગરીને મરેઠી, સુર્યવંશી ફુલ મોહોટા; કરેણા કરેલીને ગુલબાસો, ગુલદાવદી ગલગોટા. ॥૨૯॥ ખડચંપો ચંપાવતી ચમરી, અમ્મર ફુલ સુવાસી; રેવતિ કેતકીને જાઇ જુઇ, બોરસલી બારમાસી. ॥૩૦॥ હારસંગોને અગથીયો છે, ફનસવંસી ફુલ; જાયફળ જાવંત્રી તમાલ પત્ર, તજ ઘણી અમુલ. ॥ ૩૧॥ સફરજનને શ્રીફળ ફોફળ. શીકોરાં સેતુર; શેકટા શીમળો સીતાફળી છે,લીલાં મરી મ્હા મધુર. ॥૩૨॥ રામફળ જાંમફળ ઝાડ જાંબુનાં, બપૈયાને બદામ; કનસ ફનસ પપનસ લીંબુ, દાઢમડીને જામ. ॥૩૩॥ અખોડ અંજીર અનનાસ કાજુ, કમરખ કેળને ડમરા; કલમી આંબા બોરડી નારંગી, તે પર ભમે ભમરા. ॥૩૪॥ દ્રાખ ચોરૂ ચારોળીને પસ્તા, ફાલસાં ખારેક મ્હોટિ; પીપર લવીંગ અક્કલગરો, એળચીની લંબ સોટી ॥૩૫॥ અગરચંદન સુખડજાસુદ, લજ્યાળુ સંકોચેલી; આશાળ વળીયારી પડો પાંદડી, હેરામણી શામ વેલી. ॥૩૬॥ સમુદ્ર સોસ ને નાગર વેલ્યો, પંકજ ધરણ ઢળીયો; પોપટ વેલી ચાંદવેલી તે, વૃક્ષમાં વાંકી વળીયો. ॥ ૩૭ ॥ વળણ ॥ એવા બાગમાં આવીયા, હરખ્યા જોઇ નરેશ; પછી દીઠું ભોંયરું, તેમાં કર્યો પ્રવેશ.

કડવું ૨૭ મું. ।। રાગ સામેરી. ।।

ઉતરીયા બે ભાઇ ભોંયરામાં,ભોંયરૂ ભારે વીશાળ;ગટોરગછે તેમાં કરી માયા, દર્શીત કીધા તતકાળ. ॥ ૧ ॥ બે દૈતની ખુરશી કીધી, બેઠા ભાઇ શ્વાસ વાળ્યો; હેડંબા સુતે ચાર દૈતનો, ઢોલીયો કરીને ઢાળ્યો. ॥ ૨ ॥ ચાર દૈતનાં પાત્ર બનાવ્યાં, લોટા લોટીને થાળા; ચાર દૈત મનુશ બનાવ્યા,ચાકરી કરવા બાળા. ॥૩॥ અભીમન્યું જોઇ વીસ્મય પામ્યો, ભાઇ પ્રત્યે ઓચરીયો; સામાન ઘર ખટલો જોઇએ તે, ભલો માંથામાં ભરીયો. ॥૪॥ એમ અતી મન આનંદ પામ્યા, બેઠા છે બેઉ ભ્રાત; દ્વારિકાંધીશનું નથી અજાણ્યું, આવ્યાની જાણી વાત. ॥ ૫ ॥ અંતરધ્યાન થઇ હરી આવ્યા,ભાંણેજ શું ભાવ ભરીયા; આવ્યો છું મળવા કેહેતા કેહેતા,ભોંયરામાં ઉતરીયા. ॥૬॥ ગટોરગછ કહે કોણ છે એ, તવ બોલ્યો અભેમાન; આવરા તો મારા નાહના મામા, નામ એનું ભગવાન.॥૭॥વીહીવા ફોકમાં એ નથી રાજી,વાત જાણું છું તમામ; કન્યા દેવી ધારી દુશમનને, મોહોટા મામાનું કામ. ॥૮॥ એમ કહીને બેશી રહ્યા બે,ભાણેજને દીલ દુઃખ;મામા આવ્યા કે અભીમન્યું,મરડી બેઠો મુખ. ॥૯॥ પ્રભુ કહે કેમ આડુ જુઓ છે,શો મુજથી થયો શોક; કસુર છે બધી હળધરની, તેણે વીવા કર્યો ફોક. ॥૧૦॥ સુર્યની સાખ્યે સત્ય વદુછું, ચોખ્ખે અંતસકરણ;સુખ રૂપે બે ભાઇ મળીને, કરો કન્યાનું હરણ. ॥૧૧॥ જેવું ધુમાય તેવું ધુમો, સલમાં છું ગોપાળ; છેવટ સુધી સાહ્યતા મ્હારી, વાંકો ન થાયે વાળ. ॥ ૧૨॥ અભેમન્યુ કહે વારૂ મામા,તમે ધારી રૂડી પેર;દારૂણ દુઃખનો દાહાડો આવ્યો,રહ્યાં પરાયે ઘેર. ॥૧૩॥ મુજ બાપ કાકા વન સધાર્યા, નાંખી દેઇને નેટ;વીદુરને ઘેર પુત્રને માતા, પોશીયે પાપી પેટ. ॥૧૪॥ બેહેન તમારી સુભદ્રાજી, હું તમારો ભાણેજ;પરઘેર વેઠ કરી પેટ ભરીયે,લાંન્છન તમને તેજ. ॥૧૫॥ ભાંણેજ ભગની નવ્ય તેડાવ્યાં.સગાઇ શું પડી છુટી; જગતની લાજ તમોને ન આવી, શું ગયું ખાવા ખુટી. ॥૧૬॥ કૃષ્ણ કહે તું સુણ ભાણેજ, કહું વિશ્વનો મહીમાય; દીવશ વાંકા આવે ત્યારે,કોઇ સગુ નવ થાય. ॥ ૧૭ ॥ ચઢતો દિવસ હોય તે વારે, રહે વશ મરદ મેહેરી: આયફત આવે એટલે ભાઇ, થાય વ્હાલું પણ વેહેરી. ॥ ૧૮ ॥ સમજીને શું મારે છે મેહેણાં,વળી આ વેળા વળશે;ધાર્યું કરો હાંઇ કામ તમારૂં. જરૂર કન્યા મળશે. ॥ ૧૯ ॥ ગટોરગછ સાંભળી થયો ખુશી,

બોલ્યા પ્રાણજીવન; એ ભીમ સુત તમારી પાસે, હું માગું છું વચન. ॥ ૨૦ ॥ માયાવી કહે મામા માહારાજા, બોલ્યા અશરણા શરણ; સોળ સહસ્ત્ર મ્હેલ મારામાં, તમે ન મુકો ચરણ. ॥ ૨૧ ॥ અભીમન્યુને માહા દુઃખ લાગ્યું, મામા એવું કહો કેમ;મ્હારા ભાઇને કેવો જાણ્યો,શું પડ્યો મનમાં વેમ. ॥૨૨॥ પ્રભુ કહે કાંઇ વેમ નથી ભૈ, ભલે બધે સ્થળ ફરે; પણ તારો વિર છે મસ્કરો, જ્યાં જાય ત્યાં હાંસી કરે. ॥ ૨૩ ॥ ગટોરગછ કહે વીર મ્હારા, હરી કરી ખરી વાત; તેમાં તું દુઃખ લાવ્ય ન મનમાં, સમજાવ્યો એમ ભ્રાત. ॥૨૪॥ ગટોરગછે ગોવીંદજીને, વેણ દીધું તતકાળ; જાવો તમારે ધામ ન આવું, પછી ગયા ગોપાળ. ॥૨૫॥ ગટોરગછ કહે મમ વિરા, હવે હું દ્વારીકાં જાવું; કૌરવ કુળનો હું છું અજાણ્યો, ત્યાં જઇ ઓળખી આવું. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહિને ભોંયરામાંથી, નીકળી ચાલ્યો બ્હાર; નગ્રને દ્વારે આવીને ઉભો, ભીમતણો કુમાર. ॥૨૭॥ હેવે દીઠો એક જાદવ જતો, ગટોરગછે બોલાવ્યો; કહો ભાઇ કોણ લોક તમે છો, પુછવાને પ્રેમ આવ્યો. ॥૨૮॥ જાદવ કહે જદુપતિના,હમે જાદવ જાતે;ગટોરગછ કહે પધારો,કાંમ નથી લાંબી વાતે. ॥૨૯॥ એમ કહીને વીદાય કીધો, માયાવિ જે ભુપ; આકૃતી જોઇ જાદવનીને, તેવું ધરીયું રૂપ. ॥૩૦॥ જાદવ જેવો જોધબનીને, નગ્રને વીશે પળીયો; બજારમાં બીજો જાદવ દીઠો, તેને જઇને મળીયો. ॥ ૩૧ ॥ ગટોરગછ કહે કેમ ભાઇ, વવાઇ આવ્યા કયારે; હું નથી જાણતો વાત આવ્યાની, જાદવ બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ગૈ કાલની જાન આવેલી છે, જાનીવાસે જોવા જાવો;ગટોરગછ કહે ચાલો સાથે,મને સઉ ઓળખાવો. ॥ ૩૩ ॥ જાદવ કહે શું નવ ઓળખે, દુરીયોધન ભુપતી, હેડંબા સુત કહે ઓળખાવો, ઓળખતો હું નથી. ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી જોડે જાદવ લીધો,આવ્યા જાનીવાસે;જદુ કહે જો આદીયે રાજા, શકુની મામા પાસે. ॥ ૩૫ ॥ જેદ્રથ ભગદત ભુરીશ્રવા, કરણ સુશરમાય; આ દ્રોણ આ ગોરને આ અમ્મર, આ વ્રદ્ધ ભીશ્મ પીતાય. ॥ ૩૬ ॥ એમ સહુ જોદ્ધા ઓળખાવ્યા, ઓળખી નીકળ્યો બ્હાર;ભીમ સુતે જાણ્યું, ઓળખી લૌ, કૌરવ કેરી નાર. ॥૩૭॥ એવામાં એક જાદવ કેરી, કામની દીઠી ભુપ; માયાવીએ માયા કરીને, તેવું લીધું સ્વરૂપ. ॥૩૮॥ જાદવની બીજી જુવતીને, મળ્યો હેડંબા તંન;સાંભળ સુજની જાન આવીછે, છે તે જોવાનું મન. ॥૩૯॥ ચાલ તું સાથે સૈયર મ્હારી, સમજા-

વી લેઇ જાય, નારીયોને જાનીવાસે આવ્યો, જોવા લાગ્યો શોભાય. ॥૪૦॥ જાદવની નારીએ ઓળખાવી, ભાણુમતી જે રાણી; તેની સાથે ઓળખાવી દીધી, રાણી તણી દેરાણી, ॥૪૧॥ ઓળખાવી શકુનીની નારી, ગુસ્સે ભરાયો મનમાં, વેહેરે વેહેર લેઉં તોજ ખરો, એમજ તાકયું તનમાં. ॥૪૨॥ ત્યાંથી નીકળ્યો ભાણુમતીની, મુખ્ય દાસી દીઠી ભુપ; જદુની નારીથી જુદી પડીને. ધર્યું દાશીનું રૂપ. ॥ ૪૩ ॥ પછી ગયો બળદેવને ધામે, જોવાને સર્વ તપાસી; તવ રેવંતીએ એમ જાણ્યું, આવી રાણીની દાસી. ॥ ૪૪ ॥ એવું સમજી આઉકાર દીધો, આવ્યા શું સંદેહ ખાવા; ગટોરગછ કહે રાણીયે મોકલી, સુરેખા કન્યા જોવા. ॥૪૫॥ કન્યા દેખાડી રેવંતીયે, રૂપે શશી હોય તેવી; ગટોરગછે મન વિચાર્યું, ભાભી તો ભાઇ જેવી. ॥ ૪૬ ॥ બીજા સહુને ઓળખી ચાલ્યો, હેડંબાનો તન; મીઠાઇ મેવા લાવ્યો ને આવ્યો, ભોંયરામાં રાજન. ॥ ૪૭ ॥ બે ભાઇએ ભેળા ભોજન કીધું, કહી સહુ માંડીને વાત; એવે સમે દીવશ વીત્યો, પછી અધ પોહોર રાત. ॥ ૪૮ ॥ તે સમે ભીમનો નંદન બોલ્યો, વીરા અભેમાન જાવું; કૌરવ કાકાને ખંખેરિને, કાલે રાત્રીએ આવું. ॥૪૯॥ આપણું ધન એણે હર્યું તો. એનુ હું હરી લેવું; બાગની પાસે મેદાનમાંહી, સમીપ રહ્યા જેવું. ॥૫૦॥ એમ કહીને બ્હાર નીકળીયો; બળીયો માયાવી તન; મોહોટા મેદાનમાં ઉભો રહીને, માયા રચે રાજન. ॥૫૧॥ વળણ. ॥ મેદાનમાં ઉભો રહી, માયા રચે બળવાન; વલ્લભ વદે કામ કારમું. કરે ભીમ સંતાન.

—:(૦):—

કડવું ૨૮ મું ॥ રાગ સાખી. ॥

વૈશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજન મેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય, ॥૧॥ કેશ ક્રોડીને શીશ પછાડયું, માયાવિયે તે વાર; જુજુ જેવડા જીવ ખરી પડા, દહીત થયા નીરધાર. ॥૨॥ તેર શહસ્ત્ર અસુર ઉપન્યા, લાંબા પોહોળા સુરા સાથી; તેમાંથી હજાર દહીતને, કીધા મ્હોટા હાથી. ॥૩॥ એક હજારને ઉંટ બનાવ્યા. ન મળે જેના જોડા; એક શહસ્ત્રને અળઆ રાખી, તેના બનાવ્યા ઘોડા. ॥૪ ॥ હાથી ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, કીધા ત્રણ હજાર; ત્રણશહસ્ત્ર અસુર કેરી, સાંકળી કીધી સાર, ॥૫॥ એકેકી સાંકળે એકેક પશુ, બાંધી

દાધુ તે વાર; જુજવી જાતના જુજવી ઓળચો, ઉભી રાખો નીરધાર. ॥૬॥ પછી ત્રણ શહસ્રને કીધા, મનુશ જાતી દાસ; એક એક શેવક બેશી ગયો, એક એક જાનવર પાસ. ॥ ૭॥ જેથી જાનવર વશમાં રહે, માંને માવતના ત્રાસ; ત્રણ શહસ્રને ખાવા કીધી, ત્રણ શહસ્રને ઘાસ. ॥ ૮ ॥ એ રીતે બાર હજાર દૈતો, વાવરીયા વીવેક; રહ્યા ત્રહ હજારમાંથી, અસુર હજાર એક. ॥૯॥ ત્રણસેનો તંબુ બનાવ્યો, જરીયાનનો નહી ભુલ; સોનાનું શીખર હીરા લળકે, ફરતી મોતીની ઝુલ. ॥૧૦॥ લીલમ લળકે રત્નજ ચળકે, જોતાં પાંમે મોહ મન; એકસો દૈતનું તંબુ વિશે, બનાવ્યું સીંહાસન. ॥ ૧૧ ॥ સોના ચોપડા સો કર્યા મેહેતા, ખળપણ કરી ન શકે, ખડીયા કલમો લેઇ લેઇને, બેઠા બેઠા લખે. ॥ ૧૦ ॥ ત્રણસેને પેરાદાર બનાવ્યા, તે બાહાર પેરા ભરે; ઉઘાડા આયુદ્ધ કરમાં ગ્રહીને, ચોકસ ચોકી કરે. ॥૧૩॥ એકસોન અનુચર બનાવ્યા, ખંમ્મા ખંમ્મા મુખ ભાંખે; ગટોરગછની સેવામાં રહી, પંખાથી પવન નાંખે. ॥ ૧૪ ॥ કૈ પાન આપે સોપારી આપે, કૈ જન ચમ્મર ઢોળે; કૈ પગ ચાંપે માગે તે આપે, શોભ્યો કળા જેમ સોળે ॥૧૫॥ લીલી ટોપી લીલી કફની, લીલા સુરવાળે પેઠો; આંખ કપરી આકૃતી જબરી, સોદાગર થઇને બેઠો. ॥૧૫॥ સીંહાસનપર શોભે માયાવી, થઇ બેઠો વેહેપારી; રજની વીતી વહાણું વાહ્યું, દેખાઇ શોભા સારી. ॥૧૭॥ ઉઘડ્યા દરવાજા દ્વારીકાંના, ચાલી ગામમાં વાત; વેહેપારી આવ્યો જાનવર લાવ્યો, જાણી રાય પ્રખ્યાત. ॥ ૧૮ ॥ છત્રપતી છે ગ્રસ્થ ઘણેરો, તેથી આવ્યો વેહેપારી; એવી વારતા થઇ સભામાં, બળદેવ હરખ્યા ભારી. ॥૧૯॥ કૃષ્ણની પ્રત્યે હશીને બોલ્યા, સાંભળો શ્રી ગોપાળ; તમોને મુજ સરખું ન મળીયું, એકકે વેવીશાળ. ॥૨૦॥ ગ્રહસ્થ વેવાઇનું નામ જાણીને, મોહોટો વેહેપારી આવ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારા, વેચવા માટે લાવ્યો. ॥૨૧॥ પ્રભુએ જાણ્યું ખેરો વેહેપારી, લાવ્ય હું ખેલ લડાવું; જાનવર લેવરાવવાને માટે, બળદેવને ચડાવું. ॥ ૨૨ ॥ એમ વાચારી કહે ગીરધારી, કરમ હિણો કોઇ આવ્યો, ફેરો એનો ફોગટ પડશે, શું વેચવાને લાવ્યો. ॥ ૨૩ ॥ જાનવર એનું નથી ખપવાનું, બળભદ્ર કરો વિચાર; હું તમ વેહેવાઇને ઓળખું છું, નાદારનો નાદાર. ॥૨૪॥ ચમડી તોડે પણ દમડી નછોડે પુરણ મખી ચુસ; મરે દોડી ખરચે ન કોડી, જીવનો છે કંજુસ. ॥૨૫॥ તવ બળદેવને માઠું લાગ્યું, શું મુજ વેવાઇ આવો; મુમતપર જાનવર લેવરાવું, પછી તું કહીશ કેવો. ॥ ૨૬ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે મમત મુકો,

પન્ડે કહેવા નવ જશો, તમારૂં બોલ્યું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી પસ્તાશો. ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ કહે જારે અદેખા, લેવરાણું તારી હોડ; પ્રભુ કહે આબરૂમાં બેસો, આવશો ઢાલે મોહોડે. ॥ ૨૮ ॥ એમ અતીશે વળ ચઢાવ્યો, બળદેવ ઉભા થાય; સુમતે ભરીયાને સંચરીયા, જાની વાસે જાય. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધને માન્ય દીધું, પુર્ણ બતાવ્યો પ્રેમ; આસન આપી બેસાડી પુછયું, કહો પધાર્યા કેમ. ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે નામ તમારૂં, સાંભળી વ્હેપારી આવ્યો; હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણુ થયાં તમારાં, મારી સભાની માંય; તે સાંભળીને કૃષ્ણ મારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥ અદેખાઈથી એવું બોલ્યા, મુરખ કોઈ આવનાર; દુરીયોધન શું જાનવર લેશે, છે છત્રનો ધરનાર, ॥ ૩૩ ॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટાળી, માટે ઉઠો તમે જાવો; મારા તમારા ટેકને માટે, જૈ જાનવર લૈ આવો. ॥ ૩૪ ॥ નાણાંને કીમત માગે જે કીમત, તે આપીને લાવો; દુરાયોધન કહે લાવું ઝપાટે, હવે તમો ઘેર જાવો. ॥ ૩૫ ॥ મુજ ઘેર ઘણો પૈસો ભર્યા છે, ડરશો નહી લગાર; એમ કહીને વીદાય કીધા; પોતે થયો તૈયાર. ॥ ૩૬ ॥ ઉઠો મામા પહેરો જામા, ઉઠો દુસ્યાસન; કર્ણવીરા તમે પણ ઉઠો, માને વેવાહનું મન. ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને ચારે ઉઠયા, રથમાં બેસા તે વાર; છકેલા ધનને અહંકારે, નીકળ્યા નગ્રની બાહાર. ॥ ૩૮ ॥ બાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટેક ધર્યો છે સ્પષ્ટ; હાથી ઘોડાને ઉંટ બાંધ્યા, તે તો પડયાં દ્રષ્ટ. ॥ ૩૯ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, બાહુ ન લાગે સાચા; આપણે ઘેર સોધ્યો નવ મળે, આવો ઘોડો કે હાથી. ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક છે જાનવરો, મોહ ઘણેરા ચડાયો; એવે લગભગ જાતાં જાતાં, તંબુ નજરે પડાયો. ॥ ૪૧ ॥ દુરાયોધન કહે જુઓ મામા, હું છું છત્રપતી; પણ જરીઆનનો આવો તંબુ, આપણા ઘરમાં નથી, ॥૪૨॥ એવી એની સાહ્યબી દીઠી, તંબુ કને પરવરીયા; ત્યારે જણા રથ વોશેથી, મળવાને ઉતરીયા. ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; મટોરગછના શેવકે રોકયા, તંબુમાં જવાનું નથી. ॥ ૪૪ ॥ શેઠની આગના મળ્યા વીના, ચાલ્યા જાવો બધા છત્રના; મામો કહે આ તો છત્રપતી છે, શેવકે કહ્યું તેના ઘરના. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી ત્યાં ઉભા રાખી, એક શેવક મહી જાય, શેઠને કહ્યું મળવા

આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય. ॥૪૬॥ મટોરગછ કહે આવવા દો, કહી બેઠો આડું જોઇ; છડીદારે કહ્યું છત્રપતીને, હવે જાઓ સહુ કોઇ. ॥૪૭॥ એટલે ચાલ્યા ચારે જણા, ડેહેરા તંબુમાં પેઠા, ભભકો જોઇને ભય ભરેલા, આવકાર વિના બેઠા. ॥૪૮॥ પછી મટોરગછે સામું જોયું, હુશી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશો પાંન્ડવમાંના, બોલ્યો અંધ કુંમાર. ॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાન્ડવ ગામોગામ; જેને તે એમને સંભારે, મ્હારૂં ન લે કોઇ નામ. ॥૫૦॥ એટલે વેહેપારી પ્રત્યે બોલ્યો, મામો મુખ વચન; પાન્ડવ તો ભીખારી થઇને, ચાલ્યા ગયાછે વન. ॥૫૧॥ અન્ન વસ્ત્રના છે ઉધારા, એવી થઇ છે વાત; સહુના શિરોમણી છે આતો, દુર્યોધન ભુપતી. ॥૫૨॥ વળણુ ॥ નરપતિ છત્રપતિ, આ દુર્યોધનરાય; વલ્લભ વદે વખાણીયો, મામાયે મહીમાય. ॥

કડવું ૨૯ મું. રાગ ઝપડની સામેરી.

મટોરગછ કહે મેહેતા મ્હારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપણુને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાંધો. ॥ ૧ ॥ આપણે હોંશ ભરેલા આવ્યા, જોણી કુન્તા તન; રાંડીરાંડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન ॥૨॥ ફોગટ ફેરો પડયો આપણે, ચાલો થાઓ તૈયાર; એ આપણો માલ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર. ॥ ૩ ॥ ચમડી તોડે દમડી ન છોડે, જાણું એની કરણી, છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલાને પરણી. ॥૪॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, વ્રકોદર વાયુ તન; અશ્વની કીમત અરજુન જાણે, વળી નિકુળ રાજન. ॥૫॥ ઉંટની કીમત રાયકા જાણે, વળી જાણે સહેદેવ; પરિક્ષા વિના પારખશે શું, કંજુસ જીવના એવ. ॥૬॥ વળણુ ॥ માટે બાંધી ચોપડા, જઇએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન દબઇ ગયો, ભારે ભભકા ભેર.

કડવું ૩૦ મું રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય ॥૧॥ શકુની મામો એમ બોલ્યો, સાંભળો વાત વ્હેપારી, એક વેળા કામ પાડી જુઓ, ખબર પડશે અમારી. ॥ ૨ ॥ જાનવરમાં કાંઇ નથી જોવાનું, બધી પરીક્ષા અમને; કિંમત કહો વ્યાજબી રીતે, માગ્યું દેઇશું તમને ॥ ૩ ॥ મટોરગ-

છ કહે મારા હાથી, ગજથી ઉંચા ભરાય; તેની કિંમત એક એક ગ-જે, પાંચ પાંચ હજાર થાય. ॥૪॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉંટોની, એકે કે એક અયુત; માગણી તાગણી નહી કરવાની, સમજો ક્ષત્રી સુત. ॥ ૫ ॥ દુર્યોધન કહે કબુલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય ધર્મ કાંઇ ન મળે,સાથે જોવાને આવો.॥૬॥તવ ગટોરગછે ગજ દીધો, લીધો કરણે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવી,મેહેતા મુસદી સાથ. ॥ ૭ ॥ ચાલ્યા શેવકને છડીદારો, શેઠની શેવા માટ; દુર્યોધન કહે મારા ક-રતાં, રાજાના રાજાનો ઠાઠ. ॥૮॥ ચોપડા લૈ લૈ ઉભા ગુમાસ્તા, કરણ હાથીને ભરે; ચોપડામાં આંકડા મુકે, ભરતર ચોકસ કરે. ॥ ૯॥ જાણી જોઇને કરણ રાજા, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ ગજનો, હોય તે વીસ ગજ થાય. ॥૧૦ ॥ એ રીતે એક હજાર હાથી, ભરી ર-હ્યા સરદાર; ઉચક કીમત અશ્વ ઉંટાની, ગણુતી કરી તે વાર. ॥૧૧॥ દ્વાદશ કોટી થયા રૂપૈયા, હીસાબ મેળવી દીધો; ગટોરગછ કહે લાવો નાણાં, આંકડો નિસ્ચે કીધો. ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે વ્હેપારી, કોણ તમારૂં ગામ; કીયો દેશને કયાંના રહેનારા,લખાવો તમારૂં નામ. ॥ ૧૩ ॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘેર; ગટોરગછ રક્ત લોચન કરી, બોલ્યો બહુ ક્રોધભેર. ॥૧૪॥ ઉધારાનો નથી ધંધો, હા-લે નાણા ગણી આપો, દુષ્ટ કહુ પરદેશમા છીયે, વિવકથી આપ માપો. ॥૧૫॥ જાને આવ્યા કયાં નાણાં લાવ્યા,તે કરતાં લખી દૈયે; ગટોરગછ કહે અમે શું કરીએ,રોકડ ગણી લૈએ.॥૧૬॥દુર્યોધન કહે રોકડા નથી, રાખો ભરોંસો અમારો;અધીર આવતી હોય તો રે'વા દો,આ રહ્યો માલ તમારો. ॥૧૭॥ ગટોરગછ કહે નાણાં નતાં તો, શીદ કર્યો વેહેપાર;ચો-પડા અમારા બગડાવ્યા,દીધી તસ્દી અપાર. ॥૧૮॥ શું જુઓ છો શે-વક મ્હારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધી ઉંચા ટાંગી, મારી નાંખો ઠેર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે એના સેવક કોપ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઉઘાડી તરવારે પેરા મુકયા;નજર કેદી કીધા.॥૨૦॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા, દ્વારિકાં વિશે જાઓ; ગ્રહસ્થોને ઘેર ખત ખાતા, લખીને નાણાં લાવો. ॥ ૨૧ ॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, એકને છોડો સાર; નાણાં તમારાં લાવી દૈયે, નહિ લાગે કંઇ વાર. ॥ ૨૨ ॥ ગટોરગછ કહે એકને છોડો, તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુટવું છે કોને, એમ કર્યો ઉ-ચ્ચાર. ॥૨૩॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઇ ઝટ આવું; ત-

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામો કહે હું જાઉં. ॥૨૪॥ જો કોઇ નાણાં ધીરે છે તો, પાછો આવું આ ઠામ;ધીરનાર કોઇ નહી મળે તો,મારે તારે રામરામ.॥૨૫॥એમ કહીને મામો નાઠો,ગયો દ્વારીકા ગામ;મોહોમાગ્યાં વ્યાજ કબુલ કરી, ખત લખી લીધા દામ.॥૨૬॥ રથ ભરાવી લાવ્યો ને આવ્યો, કહ્યું સોદાગર હર્યોને; રાજા ધિરાજને કેદ કર્યા છે, હવે તો છોડી દોને. ॥૨૭॥ ઘટોરગછે ગણી લીધાં, નાણાં તેણીવાર; બાંધેલાને છોડી મુકયા, કહ્યું ખરો વેહેવાર. ॥ ૨૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશુ, માલ સુખે લેઇ જાઓ; જણે હજર આવત તમે, ગામમાં માલ મુકી આવો. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુશ્યાસન શકુની, ચોથો કરણરાય; રથમાં બેશી આગળ ચાલ્યા, પુંઠે જાનૈયા જાય. ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા વાહન લાવ્યા, બંધાવ્યાં જાનીવાસે; માયાવી સેવકો પશુ સોંપીને, ગયા ઘટોરગછ પાસ. ॥૩૧॥ બળદેવજીને ખબર પોહોંચી, પાસે બેઠા દીનાનાથ; બળદેવજીયે પ્રભુના સામો, મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૩૨ ॥ જો ભાઇ વેહેવાઇ નાદાર મહારો, અદેખાઇથી તું બોલે; પણ જો બધા જાનવર લાવ્યા, કોણ છે એની તોલે. ॥૩૩॥ પ્રભુ કહે ભાઇ મોટા તે મોટા, વાત એની નવ થાય; દીવસ કરતાં રાતે શોભા, અમે વધા જદુરાય. ॥૩૪॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી ગઇ ઘડી ચાર; લોકે કરી તૈયારી સુવાની, દેવાયાં નગ્રનાં દ્વાર. ॥ ૩૫ ॥ ઘટોરગછે માયા સંકેલી, પાંચસેં દૈત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના ટોપલા કરીને, નાણાં ભરી ઉપડાવ્યાં.॥૩૬॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો,ભાઇએ આવકાર દીધો; એક ખુણે ટોપલા ઠાલવીને, નાણાંનો ઢગ કીધો. ॥ ૩૭ ॥ અભિમન્યુ કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જાય ખુટયો, ઘટોરછ કહે વીરા મ્હારા, દુષ્ટ કાકાને લુટયો. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઉ બંધુ બેઠા, ભેળું કર્યું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી થઇને,બોલ્યો ભીમનો તન.॥૩૯॥ ઓ વિર હવે જાઉં છુ હું તો,દુઃખ દેવા મુજ જાતે;તમે તમારે નિર્ભય રેહેજો,આવીશ હું કાલ રાતે. ॥૪૦॥ અભિમન્યુ કહે નિશાન જાઓ. તેતો નહી ઠીક ધારો; ઘટોરગછ કહે આજનો દહાડો, છે કાકીયાનો વારો. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને નીકળીયો એ, ગયો બાગની બહાર; કેસ છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડંબા કુમાર. ॥૪૨॥ એટલે એની માયા હાલી, બહુજ ચડી ચોટ;ગામમાં હાથી ઘોડા ઉંટ બાંધ્યાં, તે ભોંય પડી આળોટે. ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ બરાડે હાથી ત્રાડે, અશ્વ પછાડે કે ચરણ;

સરવે જાગ્યા જોવા લાગ્યા, જાણ્યુ કે પામશે મરણ. ॥૪૩॥ અરેરે કોઇ ઉપાય કરો, પાડે છે પોકે પોક; થયો ઉતપાત ને હોકારા, જાગ્યુ ગામનું લોક. ॥૪૪॥ ગોવીંદજી તવ હસવા લાગ્યા, ચાલો તતપર થયે; શું છે બળદેવના વેહેવાઇને, તમાશો જોવા જૈએ. ॥૪૫॥ એમ કહીને જોવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ કીધા; અટારમધ્યે જાનવરોના જીવજ ખેંચી લીધા. ॥૪૬॥ શરીર સહિત માયાવીને, લોપ એણે નવ કીધા; બરોબર ચોખાં કરીને, ખોખાં રહેવા દીધાં. ॥૪૭॥ ત્રણશહસ્ત્ર જાનવર મુઆં, પાપીને પ્રગટયો શોક; અરેરે મારૂં ઘર બેઠું, કહીને મુકી પોક. ॥ ૪૮ ॥ મામાયે તવ ગોદો માર્યો, કીમ્મત આપણી થાશે; કહેશે કે આટલામાં રડે છે, નિર નહિ હોય પાસે. ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, બળદેવજીયે દિઠું; દુરીયોધન કહે વેવાઇ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું, ॥૫૦॥ પ્રભુ કહે જોઇએ તે આપો, ઓરે બળદેવ ભ્રાત; હળધારિ કહે તું જા અહીંથી, મુકય મરકરીની વાત. ॥૫૧॥ એમ કહીને મીઠું દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ઘણા; મીઠું નાંખીને નાંખવા માંડયા. ખોખાં પશુ તણાં. ॥૫૨॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે. એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન કીધું મીઠું પણ બગડાવ્યું. ॥૫૩॥ પછી સહુ સહુને સ્થળ ગયા, કૌરવ જાનીવાસે; દુર્યોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યાં પાસે. ॥૫૪॥ આવા ઉંધા વ્હેપાર કરજો, ઠપકો દીધો અપાર; પછી સૌ મનવાળી સુતાં શું કર્યુ ભીમ કુમાર. ॥૫૫॥ જાણ્યું કે લુંટવી કાકીયોને, જો એક કરૂં વ્હેપાર; તો વ્હેમ ખાઇ કોઇ નહીં આવે, રચું જુદા પ્રકાર. ॥ ૫૬ ॥ વળણ ॥ જુદા પ્રકાર રચના કરૂં. એમ સમજ્યો બળવાન; કહે વલ્લવ રચના કરિ, ઓળબંધ બહુ દુકાન. ॥

—:(૦):—

કડવું ૨૩ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ દરવાજાથી બેબાજુએ, લાંબી બે ઓળો કીધી; જુજવી જાતના તંબુ તાણી, દુકાનો બનાવી દીધી. ॥૨॥ જુજવી જાતના કર્યા વ્હેપારિ, જુદા જુદા વ્હેપાર; મનુશ જુદી જુદી જાતી, મેહેનતુને માગનાર. ॥ ૩ ॥ કોઇ વેહેપારી કોઇ ભીખારી, બનાવ્યા ભીમને તંન; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે, થોડું કરૂં વરણન

॥ ૪॥ વેદ પુરાણી બ્રાહ્મણ ભેડા, ભાટેલાને જોશી; વીચારથી સારથી-યા મેહેતા, ફરતા લેખણ ખોશી. ॥ ૫ ॥ કાયત મુસદીને ઝવેરી, સોની ચોકશી જડીઆ; ચીતણીયાને શેઠ પટેલીયા, સલાટ સુથાર કડીઆ. ॥ ૬ ॥ ગાંધી નેસ્તીને તંબોળી, પાટીદારને વાણિયા;સઇયાને સાળવી પટવા; ચપડીયાને તાણીયા. ॥૭॥ ખમાર ખાતરી શાવક શણુવી, સુખડીયા મેવાવાળા; દક્ષણી દુબળાને મરેઠા, કાબુલી સીદ્દી કાળા. ॥૮॥ કુંભાર લુહારને કંસારા; રજપુત ગરાસીયા કોળી; ઘાંચી મોચી માળી દરજી કંદોઇને પંચોળી. ॥૯॥ કાઠી લોકને ગોલા ઘોબી, છીંપાને ગળીઆરા; કણબી કાછીયાને મારવાડી, ચુડગરને બંધારા. ॥૧૦॥ માદુ મલને મરકરા છે, દોશી વાણીયા ભાટીયા; પસ્તોગીયાને દલાલ ઘાંચળા, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પાખરવાનને ખરાદી, કાસદને વણઝારા; રાવળીયાને ભોઇ ભીલડા, ડબગરને હલકારા. ॥ ૧૨॥ દુધારા તલંગી વાડીયા, ગાડીવાન; વેહેલવાન;દરવાન સરવાનને ભરનારા, મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંગારા ચીતારા વિંધારા, પખાલી તુનનારા; ચોધરીને દાતણીઆ વાઘરી, સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪॥ આરોદાર ચરવેદાર વ્હોરા, પીહારને તારકશી; પીંજારા ઇંગ્રેજ ફીરંગી, મુગલને પારશી. ॥૧૫॥ ચોરચડીયાને જુગારી, મુસલમાન ભઠીઆરા; આરબ હબશી બાહાર વાશીયા, ઢીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીગરને બજાણીયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા; નટવા નાચણીયાને વાદી, ગાંધર્વને ગવૈયા. ॥૧૭॥ ફાતડા હિજડા ગુણકા દૈયણ, સેવડાને ઝલાલી; ઝંડા ફકીર જોગી મેવંડા, જતીને હલાલી.॥૧૮॥ભાવસાર ભરવાડને ભાડભુંજા,બુકસેલર લેખડીયા; હકીમ દાકતર મેમણ મુમના, તાઇ ઘડવી ચોઘડીયા.॥૧૯॥ વાંસફોડા સારસ્વત ખોજા, કાપડીને ખલાસી;ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નાગા બહુરૂપીમધવાશી..॥૨૦॥ વકીલકાપડીને છાપતીયા,કઠીઆરાકુંદીગરા, વળતણીયાને વળાવીયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥૨૧॥ પર્મ હંશ અને ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગવતને ગોંસાંઇ, તપેસ્વરીને વૈરાગી. ॥ ૨૨ ॥ મુની કાનફટાને પવાઇ, તેલીને બહુ ખાખીઃ વીશેષ વાસ્તાર જો કરીયે તો, વખત વિતે આખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણઃ ॥ બહુ કીધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવિ જાત; વદે વલ્લભ રચના રચી, પછી થયો પરભાત.

—:(૦):—

કડવું ૨૮ મું રાગ ધન્યાસરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહ્યું દરવાજા ઉઘડીયા,હોકારો ગામમાં પેઠો;ગટોરગછ એક દુકાન માંડી,શણગાર વેચવા બેઠો. ॥૨॥ સોળ સોળ સણગાર ચણીયા ચોળી, ચીર અતી અમુલ્ય; એક એક નારનાં ખીંટીયે ખીંટીયે, ભેરવીયાં નહીં ભુલ્ય.॥૩॥ મોટો વેપારી પોતે બનીયો,વેચે વસ્ત્ર શણગાર;દ્વારીકાં વીશે વાત ચાલી, ઉપમા અપરમપાર. ॥૪॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક આવ્યા, દરવાજા બહાર બજાર કીધું, માલ ઘણેરો લાવ્યા. ॥૫॥ અંતરયામીનું નથી અજાણ્યું,ભાણેજ પર છે દયા;કૌરવની નારીનો ઘાટ ઘડવા,પોતાના મેહેલમાં ગયા ॥૬॥ એકસોને આઠ પરટરાણિને,બોલાવિ પોતાની પાસે; કહ્યું કે તમે પેહેરી ઓઢીને,જાઓ જાનીવાસે ॥૭॥ કૌરવ કેરી કામનિયોને, ફોગટની ફુલાવો;બાહારનું બજાર જોવા માટે, તેઓને તેડી જાઓ. ॥૮॥ હોરાવજો કાંઇ એમની પાસે,તમારે કાંઇ ન લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસવા નહીં દેઉં. ॥૯॥ એવિ પ્રભુએ આજ્ઞા આપી,પહેર્યું ઓઢયું સહુ નાર;આવી સ્ત્રીઓતે જાનીવાસે, સહુએ દીધો આવકાર. ॥ ૧૦ ॥ દુરયોધનની ભાનુમતીએ, બોલાવ્યાં હેત આણી;રૂક્ષમણીને જોડે બેસાડયાં,પછી વદી મુખ વાણી. ॥ ૧૧ ॥ કેમ આવ્યાં પ્રભુની પટરાણી, રૂક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં ભામની ભાગ્યશાળી,નથી કોઇ તમ તોલે.॥૧૨॥છે ધનવંતા ધણી તમતણા,નામ સુણી લોક આવ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને માલ લાવ્યા. ॥૧૩॥ નગ્રની બારણે બજાર થયું,મંડાઇ બહુ દુકાન;તે જોવાને જવા સારૂં, આવ્યા થઇ સાવધાન. ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુમતી ફુલી, આજ તમે વાત જાણી; મારા ધણીના નામ પ્રમાણે, નથી બરોબર મંડાણી. ॥ ૧૫ ॥ એમની પુઠે મનુશ મેદની, ખરેખરી ખંડાય; શ્રષ્ટીમાં મ્હારા ધણીને નામે, જ્યાં જાય ત્યાં મંડાય. ॥ ૧૬ ॥ અમ તોલે કોણ ગ્રહસ્થ છે જગતમાં,પૈસાનો નાવે પાર;અટવાય લક્ષ્મી ચરણ તળે, ગણીયે નહી લગાર. ॥૧૭॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી, હું આવી એમને ઘેર; મારે પગલે હસ્તિનાપુરમાં, થઇ છે લીલા લેહેર. ॥ ૧૮ ॥ સૌ સુંદરિ ને સતભામાજી, સાંભળી સમજ્યાં એ-

મ; કરમજાદી કેહેવરાવવાનો, પુરણ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રૂક્ષમણી એમ બોલ્યાં; ઉઠો તતપર થઇયે; તમારા કંથની આજ્ઞા માગો, બજાર જોવા જઇયે. ॥ ૨૦ ॥ ભાણુમતી કહે ચાલો વેવાણ્યો, શું આજ્ઞા દે પતી; ધણીને પુછવાનો ધારો, અમારા ઘરમાં નથી. ॥ ૨૧ ॥ શું કાંઇ દાબેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણીની ઓશીઆળ; અમોને એ આવિને પુછે, બહાર જતાં ભુપાળ.॥૨૨॥ામને પુછયા વણ પાણી ના પીયે, વશમાં રહે રાત દહાડી; પુછયા વીના કાંઇ કામ કરે તો, હું નાંખુ ધુળ કાહાડી. ॥ ૨૩॥ રૂક્ષમણી કહે વારૂ બાઇ, છત્રપતી ભલા સાંખે; અમારા પ્રભુને પુછીયે નહી તો, ચામડી કહાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાનુમતિ કહે તમે ડરેલાં.શું કરી નાંખે ગોપાળ; મુજ પતી ટુંકારો કરે તો, દેઉં બે મણની ગાળ ॥૨૫॥પ્રભુનીનારીયોએ ગાંઠવાળી, શું બોલેમ્હોટાનીગોરિ; પતીને તુછય જેવો કરી કાહાડે, એજ કપુતની છોરિ.॥૨૬॥ રૂક્ષમણી કહે ભાગ્યશાળી છો, ઘરમાં ચલણ ચાલે; રાણી કહે પુછો મા માજીને, પતિથી પત્ર ન હાલે.॥૨૭॥એમ કહીને વસ્ત્ર પેહેર્યાં, કૈરવની સહુ નાર; શણગાર સજી એકસોને છ, નીકળી મુકામ બહાર. ॥૨૮॥ છ કારભારીની છ નારી, સો ભાઇની સો સાથે; પ્રભુની પટરાણી રૂક્ષમણી, ભાજ્યાં રાણીને હાથે. ॥ ૨૯ ॥ વાતો કરતી સરવે ચાલી, નીકળી નગ્રની બાહાર; ત્યાં તો ઝળહળ શોભી રહ્યું છે, નવું થએલું બજાર. ॥૩૦॥ ભાનુમતિ ફુલીને બોલી, જુઓ પ્રભુની રાણી; દુકાનો મારા નાથના નામની, જુઓ કેવી મંડાણી. ॥૩૧॥ રૂક્ષમણી કહે તમારા ધણીના, નામની મંડાઇ સારી; શંખણી રાણી સમજે ન કાંઇ, ફુલણીયણ અહંકારી. ॥૩૨॥ બજાર બધું જોતાં ચાલ્યાં, ગયાં ગટોરગછ પાસે; વસ્ત્રને સુંદીર સણગાર દીઠા, માયાવાને આવાસે.॥૩૩॥ રૂક્ષમણી કહે ભાનુમતીજી, તમ લાયક શણગારો; તેવાંજ વસ્ત્ર લાવ્યા વેહેપારી, મોહ્યો જીવ અમારો.॥૩૪॥એટલે આગળ થૈ ભાનુમતી, ગટોરગછને પુછે; એક એક નારીનાં સણગાર વસ્ત્ર, તેની કીમ્મત શું છે. ॥૩૫॥ જુદી ભાષા ગટોરગછ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંની નારીયો બહુ ઇછેછે, આ દેશનો પેહેરવેશ.॥૩૬॥માટે મુલ કરવાનું નથી, લેવું હોય તો આવો; તમારાં ઉતારી અહિં મુકો, અમારાં પેરી જાઓ.॥૩૭॥ ભાનુમતી કહે રૂક્ષમણીજી, વેહેપારી આંધળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો, ભારે દાગીનો કેવો.॥૩૮॥મોતીનો માલ છે બહુ ભારે; હાવો કયાંથી મળે જોગ;

સતભામા કહે ઉધાડો નફો, ભુલે તેના ભોગ. ॥ ૩૯ ॥ ભાનુમતી કહે તમોને અમો, સરવે બદલી લૈયે;પ્રભુનો પ્રેમદા એવું બોલી,બદલીને કયાં જૈયે. ॥ ૪૦ ॥ અમારા ઘરમાં ધણી છે નબળો, અણસમજુ ભગવાન; મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નફો કે નુકશાન. ॥૪૧॥ ભાનુમતી કહે ભોગ ભવીશના,કહી કૌરવની પેઠી;વસ્ત્રાભુશણ બદલવાને, દુકાનમાં જઇ બેઠી ॥૪૨॥ મટોરગછ કહે બધું બદલજો,મુજ મનમાં રે છે વેમ; ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં,અમે ભુલીશું કેમ. ॥૪૩॥ એમ કહીને બદલી લીધાં,પટકુળને શણગાર;વાલની વીંટી ધરાધરી બદલી, નીકળી સરવે નાર. ॥૪૪॥ ભાનુમતી કહે જાંબુવંતીજી, હવે દેખાઉં-છું કેવી; સતભામા કહે શું પુછોછો, યે છબી લક્ષમી જેવી. ॥ ૪૫ ॥ ચાલ્યાં એવી વાતો કરતાં, ગામમાં આનંદ ભેર; કૃષ્ણ પ્રભુની કામની ચોતે, ગઇ પોતાને ઘેર. ॥૪૬ ॥ પુછ્યા પ્રભુએ સૌ પ્રેમદાને. બજારના સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ્ત્ર અને શણગાર.॥૪૭॥એમ કહિને એતો રહ્યાં, પેલી સહુ જાનાંવાસે; સ્વામીયોને લાભ બતાવવાને, આવી દુર્યોધન પાસે. ॥ ૪૮ ॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીજી, મને પડયો એક વેમ;ઇંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારૂં,આજ થયું છે કેમ. ॥૪૯॥ ભાનુમતી કહે તપાશી જુઓ, અમારા શણગાર;તમારા જેવા અમે ન કરીયે, ઉંધા ઉંધા વેહેપાર. ॥૫૦॥ હાર્થી ઘોડા જૈ હારી આવ્યા, શો લાભ લીધો લાવી; જુઓ અમે એક વેપારીને, કેવી છેતરી આવી. ॥ ૫૧ ॥ દુર્યોધન કહે જુઓ મામા, બહુ પાકી ભાનુમતી; મામો કહે તારી મામી, તે પણ કાચી નથી. ॥૫૨॥ નારીયોનાં એમ વખાણ કીધાં, સ્થળે ગઇ સૌ જન; એવે સમે પોહોર રાત્રી વિતિ,સરવે કર્યું શયન. ॥૫૩॥ નગ્રના દરવાજા બંધ થયા, માયાવીએ માયા મેલી;બજાર બધું લોપ કીધું, લીધું બધું સંકેલી. ॥૫૪॥ પછી બસે દૈત્ય બનાવિ, શોના ટોપલા કરીયા; નારીયોના ધુતી લીધેલા, દાગીના તેમાં ભરીયા. ॥૫૫॥ સો દૈત્યને માથે ઉંચકાવી, ભોંયરામાં સીધાર્યો;નાણાંના ખુણા સામો ખુણો, તેમાં ઢગલો માર્યો. ॥ ૫૬ ॥ અભીમન્યુ હસવા લાગ્યો, આ પુંજી ન જાય ખુટી;મટોરગછ કહે વીરા મ્હારા,સૌ કાકીયોને લુંટી. ॥ ૫૭ ॥ એમ કહીને ભોજન ભેળાં, કીધાં બન્ને ભ્રાત; હશીહશીને વાતો કીધિ, એવે ગઇ મધરાત. ॥ ૫૮ ॥ મટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, બેઘડી બારણે જાઉં; આજે રાત્રી નથી રેહેવાનો, કાકીયો કુદાવિ આ-

ણું. ॥ ૫૯ ॥ એમ કહિને બ્હાર નીકળીયો, માયાવી જુલમી જાગ્યો; મુસ્તકના કેશ છુટા મુકી, પોતે ધુણવા લાગ્યો. ॥ વળણ. ॥ લાગ્યો મેદાનમાં ધુણવા, કર્યો માયાવી કોપ; કહે વલ્લભ અબળા તણાં, વસ્ત્રો કીધાં લોપ. ॥

કડવું ૩૩ મું ॥ રાગ સાખી. ॥

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ચીર ચણીયા ચોળી લોપ કરી, શણગાર રેહેવા દીધા; માયાવી રચના રચીને, ભયંકર જંતુ કીધા. ॥૨॥ ચીતાકોની ચાકરણો બનાવી, પુરણ મેળવ્યાં પાપ; કલ્લાંના કાળા નાગ બનાવ્યા, સાંકળાના કર્યા સાપ. ॥૩॥ દામણીના થયા કાનખજુરા, શરિર ઉપરા ફરતા; મોતીના મંકોડા થઇને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા. ॥ ૪ ॥ વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, ઝીણાં મોતીની કીડી, ચુડીયોની થઇ ચંદન ઘોથો, સૌ પ્રેમદાને પીડી. ॥૫॥ કાળીગાંઠીની કાળીનાગણો, તુસીની તનસો કાળી; સળવળાટ શરીરે થયો, જાન જાગી ભય ભાળી. ॥૬ ॥ વસ્ત્ર શરીરે ન મળે કોને, પુરણ પડીઓ શોક; ભયંકર જંતુ દેખીને, પાડે પોકા પોક. ॥૭॥ાનગ્રતણું લોક જાગી ઉઠયું, ઉઠયા શ્રી અવીનાસ; ચાલોરે લોકો જૈયે જોવા, કરીયે કાંઇ તપાસ. ॥૮॥ તવ સરવે લોક જોવા આવ્યું, આવ્યા અંજના સુત, શું થયું છે બહારથી પુછે, શું મહી ભરાયું ભુત. ॥૯॥ આડા અવળા વાંકા ચુંકા, ચરણે વીંટાયા સાપ; ત્રાસે નાસે ખંખેરી નાંખે, મોઢે પોકારે બાપ. ॥ ૧૦ ॥ ઉચી નીચી અબળા કુદે, દુઃખ દશા થઇ કેવી; સુતરનો તાર પાશે ન મળે, સૌ માયે જણિ એવી. ॥૧૧॥ બહારથી બહુ બુમો પાડે છે, છત્રપતી રાજન; દ્વાર ઉઘેડો દ્વાર ઉઘેડો, શું થયું છે વીઘન. ॥ ૧૨ ॥ તો પણ કોઇ ઉત્તર નદે; પુરણ દુઃખમાં પડીયો; છુટે કેશે કુદે સઘળી, જેમ જાણે ભુતડીયો. ॥ ૧૩ ॥ ચાર ઘડી કુદાવી મારી, એવો કારમો કોપ; ધુણતો બંધ રહી ને જંતુ, સર્વ કરી દીધા લોપ. ॥૧૪॥ એટલે વળી ધિરજ મનમાં, શરમમાં સહુ પેઠી; ટોળે ટોળાં ભેગાં થઇને, ખુણે ખુણે બેઠી. ॥ ૧૫ ॥ એક નારીયે અદખોલે દ્વારે, કહ્યું કે કષ્ટી કાપો; સુત્ર તાર નથી અમ પાસે, વસ્ત્રો અમને આપો. ॥ ૧૬ ॥ પુરૂશોની પાસે ધોળાં વસ્ત્રો, દિધાં તેણી વાર; ધોળાં તો ધોળાં પેહેરીને, બેઠી સરવે નાર. ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યાં, પેઠા પુરૂશો તમામ; બળદેવ આવ્યા કૃષ્ણ આવ્યા, આવ્યું આખું ગામ. ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારીને પુછે, ઓ ખેલ કોણે બનાવ્યો; ચુડો ન મળે ધોળાં વસ્ત્રો, જાણે રંડાપો આવ્યો ॥૧૯ જોઇ જોઇને સર્વે હસે છે, મસ્કરી કરે ગોપાળ, રંડાપો રૂડો શોભ્યો પણ, માથા ઉપર વાળ. ॥ ૨૦ ॥ બળદેવજી કળકળવા લાગ્યા, આશુ તુજને ઝેર; કેમ કરેછે મસ્કરીયો તું, જા ભાઇ તારે ઘેર. ॥૨૧॥ પ્રભુ કહે એઇશું તમાસો, જગતને વેહેવારેઃ તમાસાનું ન હોય તેડું, રોજ જમાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગ્યો, ભાનુમતીને એમ; ક્યાં ગયાં આભુશણ વસ્ત્રો, કુદવા લાગ્યાં કેમ. ॥૨૩॥ માનુમતી કહે ભરથાર મ્હારા, વાંકો દીવસ થયો; વસ્ત્ર આભુશણ બદલાવીને, વેહેપારી છેતરી ગયો. ॥૨૪॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણમાં, થયો નફાનો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે જાનવરો લાવી. છેતરાયા તમે કેમ. ॥૨૫॥ કોઇને છાકોટા નવ કરસો, અમે તો અહીં નહી રહિયે; પરણાવો પુત્ર તમે તમારે; અમે અમારે જઇએ. ॥૨૬॥ દુર્યોધન કહે શું કહ્યું છે તે, આવડી કરો રીસ; જવાનું તો નામ ન દેતિ, તુજ ખોળે મુજ શીશ ॥૨૭॥ એટલે પાછું કહ્યું રાણીયે; શું કહું નફટ તમને; રાખવાં હોયતો વ આભુશણ, કૈથી લાવી દો અમને. ॥ ૨૮ ॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વેળા અમારી આપો, ઘેર જઇ પોચાડી દેઇશું, નારીના પોશાક આપો. ॥૨૯॥ બળદેવજી કહે આપો વિરા, કહ્યું માન્યુ મોરાર; આપ્યાં એકસો છ નારીનાં વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ ગયાં, ગયો હેડંબા તન; ભોંયરા વીશે અભીમન્યુની, જોડે કર્યું સયન. ॥ ૩૧ ॥ રાત્રી વિતી વ્હાણું વાયું, ઉઠયો ભીમનો સુત ઓ ભાઇ ગામમાં જેને આવું છું, કરી આવું કાંઇ તુત, ॥૩૨॥ એમ કહી બ્હાર નીકળીયો, દુષ્ટને દમવા રાજી; પચીસ દૈત્ય કરી, તેની બનાવી શાક ભાજી. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાંધિ માંથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો; દ્વારીકા ગામના બજાર વિશે, વેચવા માટે ગયો. ॥૩૪॥ સારાં શાક જોઇને લોકો, ભાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બજાર કરતાં, બમણું મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઇ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારી જાનૈયા માટે હરનીશ લાવે, શાક સામાન મોરારિ ॥૩૬॥ તેમણે દીઠો ગટોરગછને, પ્રભુ જઇ તવ પુછે; સાચા કાછીયા સાચુ કેહેજે, આ શાકનો ભાવ શું છે. ॥૩૭॥ માયાવી કહે ભાવજ શાનો, લેઇ જાઓ મહારાજ;

સત્યવાદીને ખવરાવશોમાં લેજો લંપટની લાજ.॥૩૮॥ એમ કહીનેઆ-પી દીધું પોતે થયો વિદાય; સાથે સારાં શાક બીજા લીધાં, ઘેર ગયા જદુરાય ॥૩૯॥ કદી નહી ને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઇ કરવા, માયાવી શાક જુદાં કીધાં, પાપી તણાં પેટ ભરવા,॥૪૦॥અષ્ટીનો સ્વાદ ખેંચો મહીં મુકયો, જાનૈયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ પીરસણું લાવ્યા, ॥૪૧॥ સત્યવાદીને પીરસ્યું સાચું, સોભાઇને માયાવી; છ કારભારી સહીતને તે, નવીન સામગ્રી ભાવી. ॥ ૪૨ ॥ બાકી બીજાને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા દીધી; ચાખી જોતામાં અતી સ્વાદ લાગ્યો,કૃષ્ણે કારીગરિ કીધી. ॥૪૩॥ કૌરવે કહ્યું લેજાઓ પાછાં, પાંચવાની પકવાન; બીજુ ત્રીજુ કાંઇ ખાવું નથી, શાક મુકો ભગવાન ॥૪૪॥ પ્રભુ કહે જોઇએ જેટલું, તેટલુ માગી લેજો; દુર્યોધન કહે શાક તમારૂં, સઘળું મુકી દેજો ॥ ૪૫॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે, મુકેછે ભગવાન; અવિવેકી શાક આરોગે. અંધ તણા સંતાન. ॥૪૬॥ જમતા જમતા વીખાણ કરે, આજ સુંદીર રસોઇ; ઓ બળદેવ બલીહારી જૈયે, ચાતુર રાંધનાર કોઇ. ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કૃષ્ણ અમારા, રાંધ્યું સરમે લેવાઇ; કૃષ્ણ કહે કોનુ કરવું તું, અમારા પણ વેવાઇ.॥૪૮॥ દુ-ર્યોધન કહે ઓરે મામા, સારી રસોઇ કરે શામ; આપણા ઘરમાં રાંધવા જોઇએ, કૃષ્ણ સરીખો ગુલામ ॥૪૯॥ અજ્ઞાની જીવ દુષ્ટ મતીનો, બો-લે ફાવે તેમ; માયાવી શાક ઘણું ખાધું; ગળા લગી આવ્યું એમ.॥૫૦॥ પછી જમી ઉઠયા, બળદેવે મુખવાસ આલ્યા; રસોઇનાં વખા-ણ કરતા, જાનિવાસે ચાલ્યા ॥૫૧॥ એવામાં તો રાત્રી પડી, વતી ગયો દન; દરવાજા નગરના બંધ થયા, સરવે કર્યું શયન ॥૫૨॥ ॥ વલણ ॥ એવે મધ્ય રાત્રી થઇ, ઉઠયો ભીમ કુમાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચ-ચરે, નીકળ્યો ભોંયરા બ્હાર. ॥

કડવું ૩૩ મં રાગ અહોરાયજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહિમાય, અહોરાયજી સુણીયે. ॥૧॥ ગટોર-ગછ મેદાનમાં બેઠો, છુટા મેલ્યા કેશ; એટલે એની માયા ઉપડી, પુરણ કર્યો પરવેશ. અ○ ॥ ૨ ॥ માયાવીની માયા જબરી, હલાવી હલાય; શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. અ. ॥૩॥ કૈના મોહામાં

મોળ વછુટી, નીકળતું બહુશું ક; કૈજણાને આંકડી આવી, કેને ચાલીચું ક. અ ॥ ૪ ॥ અકળાઇ અકળાઇ સરવે ઉઠયા, પુરણ દુઃખમાં પેઠા; આંતરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કે જન ઓકવા બેઠા. અ. ॥ ૫ ॥ ખરળ ખરળ સૌ ઓકવા લાગ્યા, પુરાં મળીયાં પાપ; મ્હોમાંથી નીકળે ચકલાં ઉંદરડાં, વંદા વીંછીને સાપ અ. ॥ ૬ ॥ ઘરોડીઓ ને કાનખજુરા, ખીસ્કોલાં નીકળી પડતાં; ચાકરણચોને ચાંમાચીડીયાં, બ્હાર પડી તરફડતાં. અ. ॥ ૭ ॥ એવું એવું જોઇ ભય પાંમે, પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમાં અડધા બારણે, લબડે મોટા સાપ. અ. ॥ ૮ ॥ એવું જોઇને ત્રાસ પામીને, પાડે પોકા પોક; હોકારા થયા તેથી જાગ્યુ, આખા ગામનું લોક. અ. ॥ ૯ ॥ જુગદીશ જાગ્યા કેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઇયે; ચાલો લોકો વણ પૈસાનો, તમાસો જોવા જઇયે. અ. ॥ ૧૦ ॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા, દોડયા આવ્યા બળદેવ; ઓરે વેવાઇ દ્વાર ઉઘેડો, તોફાનની શી ટેવ. અ. ॥ ૧૧ ॥ પણ બારણાં ત્યાં કોણ ઉઘેડે, ઓકાઓકજ થાય; કે કૈ લોટા ભરીને નાસે, ત્યાંને ત્યાં બેશી જાય. અ. ॥ ૧૨ ॥ તેથી અતીશે દુરગંધ ઉડે, ઓક્ષી મુઆ ઘડી ચાર; જીવજંતુ દેખી દેખીને, ત્રાસ્યા અપરમપાર. અ. ॥ ૧૩ ॥ આંતરડાં ઓકીને દોવાયાં, માયાવીનો એ કોપ; ખરેખરી શીક્ષા કરીને, માયા કીધી લોપ. અ ॥ ૧૪ ॥ ન મળે ઓકેલું જીવજંતુ, ધીરજ વળી લગાર; બળદેવની બહુ બુમો સુણી, ત્યારે ઉઘેડયાં દ્વાર. અ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લ્હાવો; બારણે શા સારૂ ઉભા છો, સઉ લોક અંદર આવો. અ. ॥ ૧૬ ॥ તવ બળદેવને બહુ રીસ વ્યાપી, બોલ્યા કૃષ્ણ શું એમ; ઉપર રહી મસ્કરી કરાવે, ભાઇ તું આવ્યો કેમ. અ. ॥ ૧૭ ॥ તું તો ઘેર જા ભાઇ તારે, તવ બોલ્યા ભગવાન; શા ઉપર સપડાવો છો અમને, આ શુ નીત્ય તોફાન. અ. ॥ ૧૮ ॥ સપુત વેવાઇ શોધી લાવ્યા છો, જ્યાંને ત્યાં વાત ગવાઇ; રાત પડે ને હોબાળો નીત્યે, આ તે શી નાગી ભવાઇ. અ. ॥ ૧૯ ॥ એકે દિન ઉંઘવા નવ દીધા, ફજેતી બહુ સસ્તી; આવું અહીં નીત્યે નહી ફાવે, ઉજડ છે કે વસ્તા. અ. ॥ ૨૦ ॥ તમાશો થાશે સઉ જોવા જાશે, જગતનો છે ધારો; તે કરતાં તો ફાન ન કરે, વેવાઇઓને વારો. અ. ॥ ૨૧ ॥ બળદેવજી ઝખવાણા પડીયા. ગયા વેવાઇ પાસ; શું હતું તે આજ બુમો પાડી, શો પડયો તમને ત્રાસ. અ ॥ ૨૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓ વેવાઇ, પોકાર્યા અમે બાપ; અમને સહુને થઇ ગઇ ઉલટી, નીકળ્યા મ્હોમાંથી સાપ. અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવજી કહે બતાવો મુને, કરોછો તમે નવાઇ; કાંઇ નથી ને બુમો પાડોછો, માં-

ડી મીથ્યા ભવાઇ. અ.॥૨૪॥તમે તમારે કાલ સવારે, છાબજ મોકલી દેજો; પછી વરઘોડો ચડાવી આવો, વર પરણાવી લેજો. અ. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહિને પાછા વળીયા,સઉ લોક ગયું ઘેર;છત્રપતી કહે આરે મામા, ફજેતી થઇ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૬ ॥ મામો કહે મુઇ ફજેતી, ભુખે જીવડો જાય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવો, ઓકેલા સહુ ખાય.અ.॥૨૭॥ પછી સરવે શયન કીધું,થયો પ્રાતઃસકાળ;તવ અંતરધ્યાન થઇને ગયા, ભોંયરે શ્રી ગોપાળ. અ. ॥ ૨૮॥ બે ભાઇ સુતા તેને જગાડયા, બોલ્યા જુગજીવન;વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને,આપો ભીમના તન.અ.॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે રીતી બતાવો, પ્રભુ કહે ત્યારે થાઓ, ભાનુમતીનું સ્વરૂપ ધરીને, વેવાઇને ગેર જાઓ. અ. ॥૩૦॥ જોડે બીજી નારીયો લેવિ, ગાતાં જવું સહુ સાથ, વસ્રને આભુશણ ભરેલી, છાબ લેવી તમ હાથ અ. ॥ ૩૧ ॥ ગાતાં ગાતાં મંડપે જાવું, વેહેવણે વેહેવણો ગાય; તમારે તો છાબ લેઇને, બેસવું મંડપ માંય. અ. ॥ ૩૨ ॥ પછી સુરેખા કન્યા આવી, છાબ બધી લઇ જાશે; તે મુકી આવીને ખોળામાં, બેસવાની તમ પાસે. અ. ॥૩૩॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો ભીમનો તન; કરશું વટ વેહેવાર સઘળો, ઓરે જુગજીવન. અ. ॥૩૪॥ એટલે પ્રભુ વીદાય થયા, ઊઠગો માયાવિ ભુપ; છાબદેવા જાવાને ધરીયું,ભાનુમતીનું રૂપ. અ. ॥ ૩૫ ॥ એકસોને છ દૈત્ય બનાવ્યા, માયાવી કુંમાર; એક દૈત્યની છાબ બનાવી, ભર્યાં વસ્ર શણગાર. અ. ॥ ૩૬ ॥ એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેનિ કરી ફંદ ફેરી; નવાણું ભાઇનીનારી નવાણું છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, ખેલજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઇને સૌ સંગ પહોંચ્યો, દ્વારીકાં નગ્રની માંય અ. ॥૩૮॥ ગાતાંગાતાં મંડપ ભણી, ચાલ્યાં ઊલટ લાવી; બળદેવને ત્યાં ખબર પોહોંચી, છાબ આપવા આવી. અ. ॥ ૩૯ ॥ બળદેવની નારી રેવંતી, તે કહે ધારો ખોટો;અત્યારમાં સૌ ઊભાં રો ગાવા;મોટાનો ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ એમ કહી જદુકુળની, ભેગી કીધી નારઃ ગીતાં ગાતી આવતી, તેનો કરૂં વીસ્તાર.

કડવું ૩૨ મું. ॥ રાગ ધુમાશી ધોળનો ॥

આનીહારે રૂડા વીવા માંહીયો. ટેકઃ ॥ હવે વૈશંમ પાયે રૂષી બોલીયા. તુતો સુણુજન મેજે ભુપાળ; રૂ. છાબ લેઇ સાસુ થઇ ચાલીયો,

એતો માયાવી ભીમનો બાળ. રૂ. ॥ ૧ ॥ જાતાં જોતાં મળ્યું લોક ગામનું, એને ભાનુમતી સહુ જાણે; રૂ. રાણી ઠમકેને ઝમકે ચાલતી, છેડા ખેંચીને ઘુંઘટ તાણે. રૂ. ॥ ૨ ॥ ગાતી ગાતી આવી સહુ સુંદરી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી; રૂ. છાબ ગ્રહી ભાનુમતી ભામની, ગાદી તકીયે જઇને બેઠી. રૂ. ॥ ૩ ॥ તવ રેવંતીજી ઘરમાં ગઇ, કહ્યું બેટી પેહેરી ઓઢી જાઓ; રૂ. તારી સાસુજી છાબ દે તુજને, તે તો લઇને ઘરમાં આવો. રૂ. ॥૪॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણે ઉલટ વ્યાપી; રૂ૦ ગટોરગછે બોલાવી ભાવથી, કન્યાના કરમાં છાબ આપી. રૂ૦ ॥ ૫॥ તે તો લઇને ઘરમાં પરવરી, માથે વધાવી ધરી ઉમંગ. રૂ૦ છાબ લેઇ કહ્યું બેટી સંચરો, બેસો જૈ સાસુને ઉછંગ. રૂ૦ ॥૬॥ તવ સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, આને કહે મંડપમાં પેઠી; રૂ૦ સાસુ થઇને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવી બેઠી. રૂ૦ ॥ ૭ ॥ સુરેખા કહે સાસુજી માહારાં; તમ સંગ દીવસ આવ્યો રૂડો; રૂ૦ ગટોરગછે મનમાં વીચારીયું, નથી સાસુજી હું છું સાસુડો. રૂ૦॥૮॥ પછી ગટોરગછ કહે વહુ સારૂ, ચાલો આપણે ઉભાં થૈયે; રૂ૦ કેવો મહેલ છે તાહારા તાતનો, મને દેખાડ જોવાને જૈયે. રૂ૦ ॥૯ ॥ તવ સુરેખા કન્યા ઉભી થઇ, ઝાલ્યો સાસુજી કેરો હાથ; રૂ૦ વાતો કરતાં ગયાં બેઉ મેહેલમાં, પેહેલો માળ જોવા ચહડયાં સાથ. રૂ૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જાળી બાહારી અટારીયો, જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય; રૂ૦ નીચે કરેલી માયાવી કામની, તેતો જદુનારી સામી ગાય. રૂ૦ ॥૧૧॥ એવે બીજે ત્રીજે માળ નીરખી, ગયાં ચોથે ને પાંચમે માળ; રૂ૦ પછી છઠોને સાતમો નીરખ્યો, ગયાં ધાબામાં ધાબું વિશાળ. રૂ૦ ॥૧૨॥ એતો અગાશી ગગનમાં ગાજતી, ત્યાં તો શીતળ વાયુ વ્હાય; રૂ૦ દીસે નગ્રને વન બધું ત્યાં થકી, વળી અશોક બાગ દેખાય. રૂ૦ ॥૧૩॥ તવ ગટોરગછે વીચારીયું, નથી અહીં કોઇ કાળો કાગ; રૂ૦ મ્હારી સુરેખા બાળી છે એકલી, ભલો લેઇ જવાનો છે લાગ. રૂ૦ ॥૧૪॥ વળણ ॥ છે લાગ લેઇ જાવા તણો, ભુલું તો મુજ ભાગ; વલ્લભ વદે વીચારિયુ, ફરી બેસે નહી જોગ.

કડવું ૩૬ મું. રાગ સવૈયો ઝડપની.

એમ વિચારી ચીર કાહડયું, કટી કશીને બાંધે; આવોરે લાડકડી બાળી, કહીને લીધી ખાંધે. ॥૧॥ વાયુને વંટોળ કીધો, વીજળીનો ચ-

મકાર; ગરજના કરી ગગને ચઢિયો, ભીમ તણો કુમાર. ॥૨॥ બાગમાં પડી ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આવ્યો; કયાં ગયા અભીમન્યુ ભાઇ, ભાભી લાડકડી લાવ્યો. ॥ ૩ ॥ એમ કહિ જઇ પાસે બેસાડી, ગભરાઇ સુરેખોય; અભીમન્યુને ઓળખ્યોને, રડવા લાગી ત્યાંય. ॥ ૪ ॥ મારા રડયા મારા પીટયા, કરમ હિણા કહાવ્યા; બોલાવું મ્હારા બાપને તમે, કેમ મને હરી લાવ્યા. ॥૫॥ ઓળખ્યો આ જુનો વર મ્હારો, કહીને નાંખી ચીસ; મ્હારા તાતને તેડાવીને, છેદાવું તમ શીશ.॥૬॥ઘટોર ગછે મન વીચાર્યું, જાણી જશે કોઇ વાત; પાર નહી પડે ખેલ ધારેલો, થાશે અતી ઉતપાત. ॥૭॥ એમ જાણી સમજાવવા લાગ્યો, સુરેખાને એમ; આવો રૂપાળો વર મુકીને, પેલાને મોહ્યાં કેમ. ॥૮॥ કન્યા ગાળો દેવા લાગી, તમને પોહોચાડું હેઠ; ઘટોરગછ કહે ગાળો ન દેશો, હું તો તમારો જેઠ. ॥૯॥ છાનાં માનાં આને પરણો, સંસારનું સુખ માણો; હુંકારો મુજને નવ કરીયે, મારી લજ્યા તાણો. ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ ગાળો દેવા લાગી, રૂવે અપમપાર; ધાંટા કહાડે બરકા પાડે નાહાની વયની નાર. ॥૧૧॥ ઘટોરગછે શીશ પછાડી, કીધા રાક્ષસ ચાર; ભયવા મુખાકારમા કાળા દંત લાંબા ગજ ચાર. ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળ ગોળા જેવા ડોળા, પોહોળાં મોહો કદરૂપ; ભારે ભયંકર દેતો દેખી, કન્યા થઇ ગઇ ચુપ. ॥૧૩॥ રાક્ષસો કહે ખાઇ જાશું, થનારૂં હોય તે થાય; સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, તમને લાગુ પાય. ॥૧૪॥ આ રડયા મને ખાઇ જવાના, રંક ભાભી ઉગારો, મુઓ પેલો વર લખમણો, આ વર મ્હારો સારો. ॥૧૫॥ અભીમન્યું તવ હશી પડાયો, બોલ્યો ઘટોરગછ એમ, કબુલ કરેછે કન્યા વરને, પાપીયો ખાઓછો કેમ. ॥ ૧૬ ॥ ખબડદાર કોઇ નવ ખાશો, પાસેને પાસે ઠરજો, જો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક કોળીયો કરજો. ॥ ૧૭ ॥ પછી કહ્યું અભિમન્યુંને, ઓ વિરા હું જાઉ, કન્યાની ત્યાં બુમો પડશે, જૈ સુરેખા થાઉ. ॥ ૧૮ ॥ આશા ભરેલો વર આવ્યો છે, કન્યા વના વળે પાછો; મ્હારિ તમે ચીન્તા ન કરશો, કોઇ વાતે નથી કાચો. ॥ ૧૯ ॥ સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, રાક્ષસ લેતા જાવો નહી તો મુજને ખાઇ જવાના, કાંઇક દયા લાવો. ॥૨૦॥ ઘટોરગછ કે નહી ખાય તમને, બોલ્યા વિના કોઇ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઇશ હું, બોલીશ નહિ લગાર. ॥૨૧॥ બેશીશ તમારા ભાઇ પાસે, પછી રડયા શું ખાશે; માયાવી કહે એવાં ડાહ્યાં થઇ, બેસો ભરથાર પાસે. ॥૨૨॥ એ-

મ કહીને બહાર નીકળીયો. ઉડી આકાશે ચડીયો; શુદ્ધ સુરેખાનું રૂપ ધરીને, જૈ ધાબામાં પડીયો. ॥૨૩॥ પછી પોતે છાબ લોપ કીધી,લોપ કરી બધી નાર; માયાવી ખેલ કરેલો તે, રાખ્યો નહિ લગાર. ॥૨૪॥ બાવરી બની જદુકુળ નારી, વેહેંચાણો ક્યાંય; છાબ આપેલી જોવા ગઇ તો, તે ન મળે ઘરમાંય. ॥૨૫॥ તવ સહુ સુંદરી કહેવા લાગી, આતો કઉતક કહાવ્યું; ગાંતાં જેવા ગાવા લાગ્યાં, નિશ્ચે સપનું આવ્યું. ॥૨૬॥ રેવંતી કહે શાનું સપનું, આયું છે લાડે કોડે; સુરખા ગઇ છે મ્હેલ જોવા,એની સાસુ જોડે. ॥૨૭॥ અરેરે તેનો તપાસ કરૂં, કહી મેહેલમાં દોડી; ઓરે સુરેખા ઓરે સુરેખા. ઓરે લાડકી છોડી ॥ ૨૮ ॥ મેડા ઉપર ચઢવા લાગી, વાંદા કાઢી બોલાવી; ઓમા ઓમા કરતી કરતી, સામી સુરેખા આવી. ॥૨૯॥ ચોથે માળે ભેગાં થયાં, મા દીકરી તે વડી; ઓ માતા મુને બીક લાગા, કહીને બાઝી પડી. ॥૩૦॥ રેવંતીયે રૂદે ચાંપી, નીચે તેડી લાવી, પ્રભુ કેરી પ્રેમદા સૌ, ખબર પુછવા આવી. ॥૩૧॥ રેવંતી કહે દીકરી મ્હારી,તારા જીવને કેમ; ગટોરગછ કહે કાળજું મ્હારૂં, ધડકયા કરે જેમ તેમ. ॥૩૨॥ સૌ કહે તારી સાસુ કયાં ગઇ, કેવું બની ગયું કામ; ગટોરગછ કહે ઉંચી ચડીને,ચાલી ગઇ એ આમ. ॥૩૩॥ ઓમા મ્હારા પેટમાં તો, મરવાનો ભય લાગે; જીવ ઘણો ગભરાય છે મ્હારો, જાણે કોઇ હાડ ભાગે. ॥૩૪॥ રેવંતી તવ રડવા લાગી, ચોધારે આંસુ પાડી; પથારી કરી સુરેખાને,સાચવીને સુવાડી ॥૩૫॥ અરે રે જોશીને બોલાવો, તેવરાવો કોઇ જોશ દોરા કરાવો ચીઠી કરાવો, શો દીકરીનો દોશ ॥ ૩૬॥ ભુઓ બોલાવો જતી બોલાવો, કોઇને દાણા દેખાડો; દ્રષ્ટી બાંધો નજર ઉતારો, લાડકડીને ઉઠાડો. ॥૩૭॥ એટલે આતી દોડા દોડ ચાલી,કન્યા મરડે મુખ; મોંવાઇ માટે ખાય ગોઠમડાં,સૌ કહે દારૂણ દુઃખ. ॥૩૮॥ બળદેવજીત્યાં ધાઇ આવ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા; ઊદાશ પામી લેલાટ કર દૈ, સુરેખા પાસે બેઠા ॥૩૯॥ ઉતાર ઊતારે નજર બાંધે, કરાવે દોરા ચીઠી;લગન વેળા વીઘન આવ્યાં,દીકરી દુખી દીઠી. ॥૪૦॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ આવ્યા, સેજ સ્વભાવે ત્યાંય; કન્યાને ઓળખી પાછા વળીયા, ઉભા ન રહેવું હાંય ॥૪૧॥ એવામાં સુરેખા બોલી,બળદેવ પ્રત્યે વચન;કૃષ્ણકાકાને પાછા બોલાવો, ખોળે બેઠાનું મન ॥૪૨॥ બળદેવજીએ બુમ પાડી, પાછા વળો મમ ભ્રાત; તમારે ઉછંગ બેટી બેસાડો, ટાઢી મીઠી

કરે વાત.॥૪૩॥કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કામ છે મ્હારે,તવ બળને રીસ વ્યાપી; મારે ખોળે મોટાં કીધાં, બાળક તારાં અવાપી. ॥૪૪॥ તે બધું મ્હારૂં છુટી પડ્યું, દીકરિ ન થઇ સુખી; તેથી ખોળે બેસવા માગ્યું, શું જશે ખોળો દુઃખી ॥ ૪૫ ॥ એવું કહ્યું તવ કૃષ્ણજી આવ્યા, બોલાવી રૂડે રંગ, આવ્ય સુરેખા કહીને બેસાડી,હરજીએ ઉછંગ. ॥૪૬॥ પછી છાનુ માનુ કહ્યું, પોતે સુંદરશામ; તું તારે કર કરતો હોય તે, ન લઇશ મારૂ નામ. ॥૪૭॥ મુજ ઉપર રાખવી મેહેરબાની, જોણી તો તુજથી કાંપે; ઘટોત્કચ્છ કહે તમારી નારીઓ, કેવા ચરણ શીશ ચાંપે. ॥૪૮॥ કૃષ્ણ કહે ફાવે તે કરજે, તારો દીવસ છે ઘેર; ઉછંગથી ઘટોત્કચ્છ ઉઠયો, પછી બોલ્યો સુખ ભેર. ॥૪૯॥ પીતાજી હવે ઠીક થયું છે, જાઓ સૌ સૌને ઠામ;એમ કહી પથારીમાં સુતો,લેશો નહિ મુજ નામ.॥૫૦॥ એટલે સરવે વેરાઇ ગયું, બોલી રેવંતી એમ; ઓ દીકરી તને ખાવા આપું, શું ખાધા પર પ્રેમ. ॥૫૧॥ વળણ ॥ ખાવા માગો દીકરી, તો મન ખુશી થાય; કહે વલ્લભ એમ કરગરે, સુરેખાની માય.

કડવું ૩૭ મું રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન; બોલ્યો ઘટોત્કચ્છ હું ખાઊં, લાવો કુંચીયો ઓરડે જાઊ. ॥ ૧ ॥ ભર્યા પકવાન જાનૈયા કાજ, ગમે તો તેમાંથી ખાઊં આજ; તવ માતાને ઉલટ વ્યાપી,તેને ઓરડાની કુંચીઓ આપી ॥૨॥ તવ માયાવી ઓરડે ગયો,દીઠાં પકવાન ખુશી થયો; એણે માયા રચી તે વાર, કીધા દૈત્ય એક હજાર. ॥૩॥ તેમાં પાંચશે ટોપલા કીધા,પકવાનો ભરાવી દીધા;રહ્યા રાક્ષસ પાંચશે જેહ, ઉપડાવ્યા તેને શીર તેહ. ॥૪॥ પછી ખેલ માયાવી કીધા, કરિ અદર્શ મોકલી દીધા; તેતો પોહોચાડયાં હેડંબા વન,દિઠા ઓરડા ભીમને તન. ॥૫॥ હતું તેટલું પકવાન ટાળ્યું, એણે સાફ વાશિદુ વાળ્યું; તાળાં દેઇને કુંચીયો લીધી, જઇ રેવંતીને દિધિ. ॥ ૬ ॥ ગયા પકવાન લેઇને જેહ; આવ્યા હેડંબા વનમાં તેહ; કર્યો ઢગલો પકવાંન તણો.તેનો ગંજ ત્યાં વાગ્યો ઘણો. ॥૭॥ બેઠી સુભદ્રા હેડંબાય, કહ્યું શેવકે સઘળુ ત્યાંય; બોલી સુભદ્રા ઓ જેઠાણી, કયાંથી આણ્યા પકવાન તાણી ॥ ૮ ॥ કહે હેડંબા સુણો દેરાણી, લાવ્યા દ્વારીકાથી દૈત્ય તાણી; એ તો વેહેવાઇનું મોકલાવ્યું, તમ સારૂ ઢાંકયું આવ્યું.

॥ ૯ ॥ કહી હસ્યાં દેરાણી જેઠાણી, ભેઉ રહ્યાં છે ઉલટ આણી; રહ્યો માયાવી થઇ કન્યાય, બળીભદ્રના ભોવન માંય. ॥૧૦॥ તેવે થયો મધ્યાન કાળ, બોલ્યો દુર્યોધન ભુપાળ; ઉઠો નારીયો સરવે જાઓ, છાબ જે વહુને આપી આવો. ॥૧૧॥ તવ ઉઠી ભાનુમતિ રાણી, પેહેર્યા પોશાક ઉલટ આણી; પછી છાબ કરી તૈયાર, તેમાં ભર્યાં વસ્ત્ર શણગાર. ॥૧૨॥ લીધી ભાનુમતીયે હાથ, બીજી પ્રેમદા ચાલા સાથ; ગીત ગાતી સહુ આવી, તવ વેહેવાણોએ બોલાવી. ॥૧૩॥ સહુ સામા સામી ગાત ગાતી, બેઠી ભાનુમતા મદ માતી; તવ રેવંતી ઘરમાં ગઇ, ત્યારે સુરેખા ઉભી થઇ. ॥ ૧૪ ॥ રેવંતીયે કહ્યું બેટી જાઓ, સાસુ આપે તે છાબ લાવો; બોલ્યો ઘટોરગછ મુખ એવું, નહિ જાઉ થાય થયું તું તેવું. ॥૧૫॥ માયે કહ્યુ કાળજાની કાચા; આ તો આવી છે સાસુ સાચી; ત્યારે ચાલ્યો હેડંબા તંને, ગયો મંડપ હસ્તે વદન. ॥૧૬॥ જઇ છાબ સાસુ કને લીધિ, પોતાની માતને સોંપી દીધી; પછી પાછો મંડપમાં પેઠો, ભાનુમતીને ખોળે બેઠો. ॥ ૧૭ ॥ તવ ભાનુમતી હરખાણી, વહુ બહુ રૂપાળી જાણી; એણે અણ દીઠાનું દીઠું, જાણે માર મહુડાંને મીઠું. ॥ ૧૮ ॥ વહુતું નથી રૂપે નરસી, કહી ચાંપે રૂદીયા સરસી; વિચાર્યું માયાવીયે એમ, બતાવું સાસુને પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ વ્હાલાં લાગો છો કહીને દાબી, બનિ ગઇ ભાનુમતી રાબી; ભાંગી ગયાં એનાં બધાં હાડ, બળ્યું આ કન્યાનું લાડ. ॥૨૦॥ તપ્યાં નેત્રને તપ્યું શીશ નાંખી રાણીયે કારમી ચીસ; તવ શકુની મામાની નારી, એણે ભાનુમતિને વારી. ॥ ૨૧ ॥ કર્યાં કન્યાયે તુજને લાડ, તેમાં શું તારાં ભાગ્યાં હાડ; એતો છે વહુજી હલેતી, તેમાં શી કરી તેની ફજેતી. ॥૨૨॥ કહી ગોદા મારી રોસ કીધી, પોતે વહુને ખોળે લીધી; બોલ્યાં મામીજી વહુ શાણાં, તારી સાસુમાં નથી બે દાણા. ॥૨૩॥ કહિ ચાંપે રૂદીયા સાથ, ત્યારે દીધી માયાવીએ બાથ; મામીજી તમે છો બહુ સારાં. મને લાગો છો પ્રાણથી પ્યારાં. ॥૨૪॥ કહિ દબાવી દાખવી રીસ, તવ મામીયે પાડી ચીસ; એના લોચન તરી ગયાં, બધાં હાડજ ચકચુર થયાં. ॥૨૫॥ મુકી દીધી સુરેખાએ મામી, દાબવામાં ન રાખી ખામી; પછી ભાનુમતી બોલી એમ. હવે બુમ તમે પાડો કેમ. ॥૨૬॥ બોલી મામીજી સુણ રાણી, હવે કન્યાની વાત મે જાણી; આપણો લક્ષમણો રાંક, તેનો વીચાર કરવો કાંક. ॥૨૭॥ બોલી મુખ મરકી ભાનુમતી, મને આ કન્યા

ગમતી નથી; કદી પરણાવ્યા વણ પાછાં જૈયે, બળીભદ્રનાં દુશમન થૈયે. ॥૨૮॥ માટે પરણાવો રીઝી ખીજી, ઘેર જઇને લાવીશું બીજી; બળદેવ તનયા બળદાખે, મ્હારા છોકરાને મારી નાંખે ॥ ૨૯ ॥ એવી વાતો કરતી ચાલી; ગઇ જાનીવાસે કર ઝાલી; કહાવ્યું બળદેવજીએ આવો, વાજતે ગાજતે વર લાવો. ॥૩૦॥ તવ બોલીયો અંધ કુમાર; મામા વરને કરો તૈયાર; એને પીઠી ચોળાવો અંગ, કહાડો વરઘોડો ખુબ રંગ. ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ મામે આપી આગના આવો સરવે નાર; પીઠી ચોળો પ્રેમથી, હવે ન કરશો વાર. ॥

કડવું. ૩૮ મું. । રાગ ધોળનો.

પીઠીચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજાને ચઢાવે ગંગોદક પાણિરે. ॥૧॥ અતર ફુલેલ, તેલ શરીરે ચોળેરે; ગીતાં ગાતી, માતી તે શરીયા ઘોયેરે. ॥૨॥ વરરાજાને, હૈયે હરખ નવ માયરે. ઝટપટ કરવા, આવ્યો દુર્યોધન રાયરે.॥૩॥ ઓરે મામા, ટાઢો સ્વભાવ તમારોરે, બાજ ઉપરથી, વરને ભોંય ઉતારોરે. ॥ ૪ ॥ ઉનું ટાઢું, જળ મંગાવી દોનેરે વરરાજાને, હવે નવરાવા લ્યોનેરે. ॥ ૫ ॥ તવ તે મામે, ભોમી ઉતારી નવરાવ્યોરે; છત્રપતી, વસ્ત્ર આભુશણ લાવ્યોરે. ॥૬॥ મામા ઝટઝટ, જાવાનો રાખો ખટકોરે; જામો પ્હેરાવો, વરને ચીરોને પટકોરે. ॥ ૭ ॥ તવ તે મામે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર સણગારરે; નાંખ્યા અછાબા, હીરા મોતીના હારરે. ॥ ૮ ॥ એટલે રાયના અનુચર આંગણે આવ્યારે, વરને માટે, ઘોડી શણગાર ને લાવ્યારે. ॥૨૯॥ દુર્યોધને, કહ્યું વરને ઉપાડોરે; વાર ન કરશો, વરરાયને બહાર કહાડોરે.॥૨૦॥ લાવી તમે, ઘોડી ઉપર બેસાડોરે; પછી સરવે, જાનૈયા રસ્તે પાડોરે. ॥૧૧॥ મામાયેતો, વરરાયને ઉપાડયોરે; બહાર કાહાડી, ઘોડી ઉપર બેસાડયોરે. ॥ ૧૨ ॥ વરરાજા તો થૈ બેઠો ઠીકા ઠીકરે, બેસતામાં, થઇ છે દસવીસ છીંકરે.॥૧૩॥ બોલ્યા રાજા, મામાઆ શુકન કેવારે; મામો કહે, જસ લેઇ આવીએ એ વારે. ॥૧૪॥ રાય કહે શી, બુદ્ધી તમમાં ભાળુરે; કરો ટપકું, વરરાયને મોઢે કાળુરે. ॥ ૧૫ ॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, પરણી આવે લાડે કોડેરે; એટલે માંમે, લાવીને મેંશ ઘશી મોંઢેરે. ॥ ૧૬ ॥ વરરાજાને, શ્રીફળ આપ્યું હાથરે; મોહોડ ઘાલી, પુઠે ઊભી એની માતરે. ॥૧૭॥ કહે ભુપતી, વરને મુખવાસ આલોરે; સૌ જાનૈયા, વરરાયને લેઇ ચાલોરે,

॥ ૧૮ ॥વલણ ॥ લૈ ચાલો વરરાયને, કહે છે દુર્યોધન; વદે વલ્લભ સો સાંભળો. ઘોડી તણું વરણુન.

કડવું ૩૯ મું. રાગ લક્ષમણાની ઘોડીનો.

આંની હાંરે લક્ષમણ વરની ઘોડલી ટેક ॥ રાજાયે દીધિ આગનારે, ગરગડીયાં નીશાન; છત્રીસ વાજાં વાગીયાંરે, ચાલી કૌરવ કેરી જાન, લ૦ ॥૧॥ જાનૈયા જોડે જાયછેરે, સાબેલા રૂપવાન; સાજન સારૂ શોભતુંરે, બની શોભા સ્વર્ગ સમાન. લ૦ ॥ ૨ ॥ છત્રપતી મહિ માલનોરે, અછકલો નીચ જાત; ફુલી ફુલી થાય ફાળકોરે, ભાનુમતી વરરાજાની માત. લ૦ ॥ ૩ ॥ મોહોડ મુસ્તકપર મેલીયો, રામનદીવો હાથ; નવાણું ભાઇની નારીયોરે,ચાલે ભાનુમતીની સાથ.લ૦॥૪॥બાપ સરીખો બેટડોરે, લખમણ વર નાદાન,વારે વારે હસ્યા કરેરે,બન્યો બાઘો ચકવો બેભાન. લ૦ ॥૫॥ ડાફેરા મારે ડગેડગેરે, જુએ નગ્રનું લોક;મરડે મોઢાં વર જોઇનેરે, ભીડ ભરાઇ છે અથોક. લ૦ ॥ ૬ ॥ દેખાડે સહુને સાહ્યબીરે, રાજા દુર્યોધન, મુજ જેવો ગ્રસ્ત કો નથીરે, એવો અભીમાન વસ્યો છે મન. લ૦॥૭॥ શુભ શોભાથી આવીયારે, બળદેવજીને ઘેર; તોરણે વરને રાખીયોરે, પછી પોંખવાની કીધી પેર. લ૦ ॥ ૮ ॥ રેવંતી આવી પોંખવારે, વર પોખ્યાના કોડ; રામન દીવો હાથમાંરે, માથે બતરીશ ભમરીનો મોહોડ. લ૦॥૯॥ ગરગાચાર્ય પોખાવતારે, લેઇ સામગ્રી સાર;વરની કને મામો રહ્યોરે,કરે બ્રાહ્મણ મંત્ર ઉચ્ચાર. લ૦ ॥૧૦॥ ધુંસળ મુસળ રવૈયોરે, શરીયો શંપુટ ત્રાક; એંઠી પેંઠી ઉતારીનેરે, ટીલું તાંણી આમળીયું નાક. લ૦ ॥ ૧૧॥ વળણ ॥ એ રીતે વર પોંખીયો, લીધા મંડપ માંય; બાજઠપર પધરાવીયો,બેઠા કૃપાચાર્ય ત્યાંય.

કડવું ૪૦ મું ॥ રાગ સાખીનો. ॥

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું,સુરેખાહરણ મહીમાય ॥૧॥ મંડપ માંડયો છે મધ્ય ભાગે,પુર્વ દીશાયે સભાય;જાદવ કૌરવ સૌ ત્યાં બેઠા;મંડપ ચરચા દેખાય. ॥ ૨ ॥ પશ્ચીમ દીશા રચી છે સભા, તેમાં બેઠી સહુ નારિ; તે પણ સઘળી ચરચા દેખે,રચવાની બલીહારી. ॥૩॥ ગર્ગાચાર્ય ને કૃપાચાર્ય તે

બેઠા મંડપ માંય; બાજઠ બેઠાછે વરરાજા, શકુની મામા ત્યાંય ॥૪॥ રેવંતીયે સુરેખાને, કર્યો પીઠી આચાર; કન્યા ચુડો મોજડી પાનેતર, પેહેરાવ્યાં તે વાર ॥૫॥ કન્યા મોઢીયો માંથે મુકયો, કન્યા રૂપ બનાવી; પ્રદ્યુમને ઉંચકી લાવી, મંડપમાં પધરાવી. ॥૬॥ કન્યા પાસે પ્રદ્યુમન બેઠો, પ્રભુ ભય મન લાવે; પુત્ર મ્હારો પાસે હશે તો, કન્યાને નહિ ફાવે. ॥૭॥ એવું જાણી પુરૂશ પુરાણી, બોલ્યા મુખ વચન; સભામાંથી થાંટો કાહાડી, તેડયો પોતાનો તંન ॥૮॥ કૃષ્ણ કહે તમે બેસો સભામાં, કન્યા કને સોભે નારી; એક દાસીને બેસાડોને, અત્રે આવો વાચારી. ॥૯॥ પ્રદ્યુમને કબુલ કીધું, સત્ય વારતા મન વ્યાપી, દાસીને જઇ પાસે બેસાડી, સૌ સામગ્રી આપી. ॥૧૦॥ પોતે જઇને બેઠા સભામાં, શુભ શોભા દેખાય; વરકન્યા સામસામી મંડપમાં, પટકુળ આમળ ધરાય. ॥૧૧॥ હસ્ત મેળવવાનો સમય થયો, વીપ્રને વચને તદાપ; આડો પટ તે લેઇ લીધો, કીધો હસ્ત મેળાપ. ॥૧૨॥ કન્યાનો કોમળ કર દેખીને, ખુશી થયો વરરાય; મામાયે કહ્યું વરરાજાને, કેવી છે કન્યાય. ॥૧૩॥ એટલે હશીને વરરાય બોલ્યો, મુજ પાતા છીત્રપતી; પણ મ્હારી નારી ના સરખી, એમને નારી નથી. ॥૧૪॥ એ મામા હું ભાગ્યશાળી, મામા કહે સુખ લેજે; છાનો માનો એ કન્યાના, હાથ ઉપર નખ દેજે. ॥ ૧૫ ॥ વરરાજા કહે બધું જાણું છું, શીખવ્યું છે મુજ મીત્ર; એમ કહી નખ દેવા લાગ્યો, કરે પ્રેમ ચરિત્ર. ॥૧૬॥ મેટારમછે મન વીચાર્યું, પતી ઉપર પ્રેમ ધરાયે; એ લાડ આપણને કરેછે, તો આપણ લાડ કરીયે ॥૧૭॥ એવું જાણીને વરનો પોંચો, દબાવ્યો કરી રીસ; આંગળાં હાડ નાંખ્યાં ભાગી, વર ઉઠયો પાડી ચીસ. ॥૧૮॥ વળણ ॥ ચીસ પાડી વર ઉઠીયો, આંસુ નિકળી જાય; વ્યાસ વલ્લભ વદે સાંભ , શું કહે છે વરરાય.

કડવું ૪૧ મું ॥ બીહારીના છાયા. ॥

એ મામા મુકાવોરે, જીવ મારો જાય છે; હું તો નહિ પરણું રે, કન્યા મારી માય છે. ॥ ૧ ॥ મામો તવ બોલ્યોરે; એવા ગાંડા નવ થૈયે; કન્યા કોમળ અંગનીરે, તેનાથી શું ડરિ જૈયે. ॥ ૨ ॥ સમજાવી બેસાડયોરે, સભા સહુ નજરે જુએ; હોંશ ગઇ ભાગીરે, બેઠો બેઠો વર રૂએ ॥૩॥ કન્યાયે વિચાર્યું રે, હાડ ભાગ્યું ખરેખરૂં; રડે છે કેવારનોરે, માટે એને ખુશી કરૂં. ॥૪॥ ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડી કાન્તી કેવી; મ્રાન્યની મ્રગા નેણીરે, પુરણમીના ચંદ્ર જેવી. ॥ ૫ ॥ વર હશી પડયોરે; મામા

વહુ બહુ સારી; હવે હું તો પરણુંરે, એતો મા નહી મ્હારી. ।।૬।। એવી રીતે રાજીરે, વર રાયને કીધો; ઘુંઘટ ગટોરમછેરે, ખુશી કરી ખેંચી લીધો. ।।૭।। ઘુંઘટ ઢાંકી ધાર્યુંરે,વરરાયને દેવા દુઃખ;પાછો ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું મંઝાર મુખ ।।૮।। વર થયો ઉભોરે, કન્યા કાળી કહલાડી; પીળા પીળા ડોળારે,આતો રાંડ બિલાડી. ।।૯।। મામો મુખ બોલ્યોરે,વાત તું કરે છે કેવી;કન્યાતો રૂપાળીરે, તારી મા બીલાડી જેવી.।।૧।। ખેંચોટી બેસાડયોરે, કન્યા ધારે દેવા દુખ,ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું છે સ્વાન મુખ. ।।૧૧।। વર થયો ઉભોરે, બાજઠથી પ ચો ઉતરી; મામા નહી પરણુંરે, જુઓ કન્યા કુતરી.।।૧૨।। મામે કહ્યું બેશ હેઠોરે, મોઢેથી આળ ભણી;તારી માછે કુતરિરે, કહી કુખમાં ચોંટ્રી ખણી ।।૧૩।।તવ ઘુંઘટ ઢાંકયોરે, વરરાયને દેવા દુઃખ, ઘુંગટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું ગર્ધવ મુખ.।।૧૪।।વર થયો ઉભોરે, મામા હું તો જઇશ મરી; મ્હારે નથી વરવુંરે, આતોછે ખરની ખરી.।।૧૫।।મામે હાથ ખેંચ્યોરે, ખોટી વાત કરે કેવી; માર્યો એક ઠોંશોરે, તારિ મા ગર્ધવ જેવી. ।।૧૬।। વરને બેસાડયોરે, માયાવી તો દેછે દુઃખ;ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે,દેખાડયું રાક્ષસ મુખ. ।।૧૭।। વર થયો ઉભોરે, મામા ભારે ભુંડું થશે; આતો રાંડ રાક્ષણીરે, મને તમને ખાઇ જશે. ।।૧૮।। ભાનુમતી આવીરે,દીકરાનું દુઃખ જુએ; બેટાવડી કષ્ટ વેઠોરે, પાલવથી આંસુ લુએ. ।।૧૯।। મને જે વિતેલુંરે, મન મારૂં જાણેછે; મામાજીયે જોયું નથીરે, માટે પક્ષ તાણેછે. ।।૨૦।। ત્યારે મામો બોલ્યોરે,ગોર ઉતાવળ કરો;કહોના કહો પણરે,છોકરો કે બીન્યો ખરો ।।૨૧।। વળણા ગોર બેઉ વળ્યું બોલીયા, કહો શી કરિયે ભુલ;તેથી ઉતાવળ હોય તો, કરીએ સરાવ્યા તુલ્ય

:(૦):

કડવું ૪૨ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહિમાય. ।। ૧ ।। ઓળો ગોળો ગોરે વાળ્યો, ઝટપટ પુરૂ કરવા; વર કન્યાને ઉભાં કીધાં, મંગળ ફેરા ફરવા. ।। ૨।। વરરાય રડતો ઉભો રહયોને,કન્યા ઉભી આંખ મીચી; વરના કરતાં દેખાય કન્યા, એક ત્રેંહેંતજ નીચી. ।। ૩ ।। પેહેલું મંગળ ફેરા ફેરવ્યાં, ફરી ઉભાં નારી નર; બાજઠે બેઉ ઉભાં રહ્યાં તો, થયાં બરાબર. ।।૪।।

સકળ સભા વિસ્મય પામી,કજોડાપણું ગયું;ઊંચાનિચી જરા હતું તે,
હવે બરાબર થયું.ાાપાાએવે બીજું મંગળ ફરતાં,ફરી માયાની કુંચી;
વરરાય નિચો પડી ગયો ને,કન્યા થઇ હાથ ઉંચી.ાા૬ાાએવે ત્રીજું મં-
ગળ વરત્યું,ફરી ઊભાં બેઊ સાથ;વરરાજા છેક નીચો પડીયો,કન્યા વ
ધી બે હાથ. ાા૭ાા જોઇ સભાસદ વિસ્મય પામ્યા,કેમ પડી ગઇ ખોડ;
આ વર કન્યા શોભે કેવાં.મા દિકરાની જોડ. ાા૮ાા તે જોઇને બળદેવજી
નું,દાઝયું અંતઃકરણ;નોહ્ય નોહ્ય મારી દીકરીઓ,થયું કન્યાનું હરણ
ાા૯ાા આતો છે કોઇ કપટી કન્યા, પુરણ પ્રગટી રીસ; હળમુશળ લેવા
ગયા ઘરમાં, છેદું એનું શીશ. ાા ૧૦ ાા સભામાંથી ઉઠીને નાઠા, ચેતી
ગયા ભગવાન;ગટોરગછને ગોવીંદજીયે,તરત બતાવી સાન ાા૧૧ાાસા-
ન કરી સમજાવી દિધો, પોતે જાદવ રાય; હવે વિલંબ કાંઇ ન કરતો,
તું થઇ જા વિદાય.ાા૧૨ાા તવ માયાવી ચાતુર ચેત્યો,વરરાજાને ઝાલ્યો,
આવોરે ઘણી લાડકવાયા,કહીને બગલમાં ઘાલ્યો ાા૧૩ાા મંડપ ઉપા-
ડી માંથે લીધો, હેડંબાને તન; વા વંટોળ વીજળી કરીને, ચઢી ગ-
યો ગગન. ાા૧૪ાા અંત્રીક્ષ જઇને ઉભો રહ્યો, બોલ્યો મુખ વચન;સાં-
ભળજે સુત અંધ તણો તું, રાજા દુર્યોધન. ાા ૧૫ાા રાંડીરાંડના શુકન
લેઇ,દ્વારિકામાં તું પેઠો;અરજુન નંદન અભીમન્યું,સુરેખા પરણી બેઠો.
ાા૧૬ાા ત્રણ દીવસ તમને વિતાડ્યા,તે તો મ્હારૂં કામ; હું ભીમસેનનો
દિકરો,ગટોરગછ મુજ નામ.ાા૧૭ાાકન્યા લૈ નાશી નથી જાવું,છું ક્ષત્રિ
સંતાન;વઢવું હોય તો આવજો સરવે, બાગ તણે મેદાન. ાા ૧૮ાા તવ
દુર્યોધને બુમ પાડિ, શીદ ભાગે વર સુત્ર; આ ભીમસેનના દિકરા તું,
આપ મ્હારો પુત્ર.ાા૧૯ાા એવું સાંભળી ગટોરગછે,વરને બગલથી લીં-
ધો; પરણજે તું તારી માને, કહીને ફેંકી દીધો. ાા ૨૦ ાા સેવકોએ
અદ્ધર ઝીલ્યો, કુંવર થરથર કાંપ્યો; દુર્યોધને ખોળામાં લેઇ, રૂદીયા
સરસો ચાંપ્યો. ાા૨૧ાા ઓ બેટા શું શું દુઃખ પડીયું,બોલ્યો લખમણ
એમ;વારે વારે મેં કહ્યું મામાને, તોહયે ન આવ્યો વ્હેમ. ાા૨૨ાાચાર
પ્રકારે રૂપ બતાવ્યાં, મામાયે જુઠું જાણ્યું;રડી રડીને ઘણું કહ્યું પણ,
મનમાં કાંઇ ન આણ્યું. ાા૨૩ાા દુર્યોધન કહે ધિક્કાર મામા,વરસ પડ્યાં
સૌ છુટી; રડી રડીને છોકરે કહ્યું,તોહ્યે માની વાત જુઠી. ાા૨૪ાા મામો
કહે શું વાંકો વળીને, જોવું કન્યાનું વાન;શા સારૂ મને ઠબકો દેછે,મુ-
ઓ વર બળી જાન. ાા૨૫ાા એટલામાં બળદેવજી આવ્યા, હળમુશળ

લેઇ હાથ;ક્યાં ગઇરે એ કારમી કન્યા,તવ બોલ્યો ભુનાથ. ॥૨૬॥ એ હળધારીની ન્હોય એ કન્યા, ભીમ તણો એ તન;સુરેખાને પરણી બેઠો, નર સુત અભેમન ॥ ૨૭॥ ગટોરગછ છે નામ એનું, કન્યાનું સ્વરૂપ કીધું; હાથી ઘોડા ઘરેણું આપી, અમ ધન લુંટી લીધું. ॥૨૮॥ એવું સાંભળી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણ વીર; જ્યારે ને ત્યારે પાંન્ડવ નડે,ઓરે શામ શરીર. ॥૨૯॥ પાન્ડવને તેં પેંધા પાડયા,ભગની લેવા દૈને; ભગની તેડવા ભીમ આવ્યો, તે ગયો ખુબ ખૈને. ॥ ૩૦ ॥ વળી પાછો સહદેવ આવ્યો, બાઝી ગયો બહુ થૈને; વળી અભિમન્યું યુ-ધ્ધે આવ્યો,દાંનવ શરણે લઇને.॥૩૧॥ આજતો આવ્યો પુત્ર ભીમનો. કર્યું કન્યાનું હરણ; હવે તેનું કેમ કરવું,ઓરે અશરણો શરણ.॥૩૨॥ પ્રભુ કહે કે કેમ કરવું તું,જેવી તમારી મરજી;તવ બળદેવ કહે લુગ-ડાં પહેરો,યુધ્ધે ચડવું હરજી.॥૩૩॥કૃષ્ણ પ્રભુ કહે લ્યો પેહેરી આવું, કહીને ઘરમાં ગયા; એવામાં દુર્યોધન બોલ્યો, જાદવ તો ત્યાર થયા. ॥ ૩૪ ॥ એ ભીસ્મ દાદા એ દ્રોણ ગુરૂ, જુઓ વાળ્યો આડો આંક; કન્યા લીધી લક્ષમણાની, આજ જુઓ કોનો વાંક. ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ ગુરૂ કહે વાંક એમનો, કરવું હોય તે કરો; છત્રપતીએ આજ્ઞા દીધી,આયુ-દ્ધ સરવે ધરો. ॥ ૩૬ ॥ ગોર કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રોણને ભીસ્મ પીતાય; વીચાર કરવા લાગ્યા બેશી, એકાંત સભામાંય. ॥૩૭॥ દ્રોણ કહે કેમ કરશું દાદા, છોકરાં આડે આંક; ભીસ્મપાતા કહે ન્યાય કરો તો, નહી છોકરાંનો વાંક. ॥ ૩૮॥ પ્રથમ કન્યા એ છોકરાની, બળદેવે ગાંડાઇ કીધી; પણ દુર્યોધને કુંટું બીનિ, કહો કેમ કન્યા લીધી. ॥૩૯॥ આરત્તાયો તો આંધળો હોયે, બળદેવજીતો તેવા;પણ કૌરવો એ કન્યા ને, કબુલ કરનાર કેવા ॥ ૪૦ ॥ અભિમન્યુએ અભિમન્યુની, તારૂણી લીધી તાણી; શું તે લેવા દે બીજાને, પોતાનું ખુએ પાણી. ॥૪૧॥ બે છોકરે વ્યાજબી કર્યું છે, તવ કહ્યું કૃપાચાર; લોકો કહેશે પરણાવ્યા વિના, રહ્યા ગંગા કુમાર. ॥ ૪૨ ॥ જગતની રિતી પ્રમાણે, જાનૈયાને લાજ; કેહેણિ થાશે આપણે માંથે, વિચારો ભીસ્મ મહારાજ. ॥ ૪૩॥ ભીસ્મ પિતા કહે તમે વિચારો, ઓરે ગોર ગુરૂ આજ; આપણું રહેને પરનું પરણે,તો જાય જગતમાં લાજ. ॥૪૪॥ અભિમન્યું પણ આપણું છોરૂં, તેથી રાજી થૈયે; ઠાલા પાછા વળતા નથી, પરણાવીને જૈયે. ॥ ૪૫ ॥ આવો છે કન્યા ઘરમાં ને ઘરમાં,નથી ગઇ પરઘેર; દ્રોણ કહે તે

વ્યાજબી કોહોછો, હવે શી કરવી પેર. ॥ ૪૬ ॥ કૌરવ જાદવ ભેગા થઇને; બે છોકરાંને નડશે; આપણને યુદ્ધમાં સંગ લેશે, ત્યાં તો વઢવું પડશે. ॥૪૬॥ તે માટે આપણે કેમ કરવું, ત્યારે ભીસ્મ પીતાય; આપણ છતાં છોકરાંને મારે, અણુઘટતું દેખાય. ॥ ૪૮॥ ભીસ્મપીતા કહે આપણે સૌની, સાથે યુદ્ધમાં જાવું; સામા મોરચા બાંધ્યા પછી, આપણે અળગા થાવું. ॥૪૯॥ આપણે ચારે સત્ય પુરૂશોએ, યુદ્ધથી કારાણે રેહેવા; બળદેવ કૃષ્ણને બોલાવીને, આપણી પાસે લેવા. ॥૫૦॥ કેહેવું કે નાનાં છોકરાં સાથે, આપણું એ નહી કામ; જાદવ કૌરવ નથી ઓછા કરવા દો સંગરામ. ॥ ૫૧ ॥ એમ સમજાવી આપણી પાસ, રાખવા કબજે કરી; છોકરાં નથી હારે એવાં, વઢવાના સુર ભરી. ॥ ૫૨ ॥ તે કરતાં બળદેવને કૃષ્ણ, ઉપડશે જે વારે; છોકરાંની પક્ષ આપણે કરવી; સામા થવું તે વારે. ॥ ૫૩ ॥ એમ ચારે જણ સંતલસ કીધી, એવામાં દુર્યોધન; પોતાના યોદ્ધાને આજ્ઞા કીધી, તૈયાર થાઓ સહુ જન. ॥ ૫૪॥ એમ કરવા માંડી તૈયારી, જાદવ કૌરવ લોક; ઘટોરગછ મંડપ લેઇને, ગયો બાગ અશોક. ॥૫૫॥ ભોંયરા બારણે મંડપ મુકયો, પરણાવવાને સાર; ભોજાઇને આવકાર દેઇ, બોલાવ્યાં ભોંયરા બહાર. ॥૫૬॥ એક સહસ્ત્ર દૈત્ય બનાવ્યા, વિવેક વાત વિચારી; તેમાંથી પાંચસેં નર કીધા, પાંચસે કીધી નારી ॥૫૭॥ સભા કરીને પુરૂષ બેઠા, ગાય છે ગીતાં નારી; એવે નારદને બોલાવ્યા, ધર વિશે ગીરધારી. ॥૫૮॥ ચુડો પાનેતર કંકુ પડો; મીંઢળ નાડાછડી; જે જોઇએ તે સામગ્રી આપી, નારદને તે ઘડી. ॥ ૫૯॥ પછી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી. અશોક બાગમાં જાવો; મંગળે મંગળે દાન દેઉં છું, વર કન્યા પરણાવો. ॥૬૦॥ તવ નારદજી બાગમાં ગયા, કન્યાયે કીધો શોર; નારદજીને નજરે દેખી, આવ્યું પગમાં જોર. ॥ ૬૧ ॥ ઓરે મારા નારદ કાકા, જઇને કહો આ કરણી; મારા તાતને એટલું કહેજો, જાય જુનો વર પરણી. ॥ ૬૨॥ એટલે માયાવિ રાક્ષસ બોલ્યા, હવે કોળીયો કરીયે; સુરેખા કહે હવે ન બોલું, આવો અભીમન્યુ વરીશે. ॥ ૬૩ ॥ નારદ કહે આ વર સારો, બેશ પરણાવી દેઉં; બેઠા નારદ પરણાવવાને, કારજ કૃષ્ણનું કેવું. ॥ ૬૪ ॥ વળણ.

॥ કારજ સઘળું કૃષ્ણનું, દે છે કન્યાદાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, છે સાહાય શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ મું. રાગ રેહણીનો.

ત્યાં તો સમે વરતે સાવધાન, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાં તો દાન દે છે ભગવાન, શોભા ઘણેરીરે. ॥૧॥ એવે રાક્ષણીયો ગીત ગાય, શો; ત્યાં તો હસ્તમેળાપક થાય, શો. ॥૨॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય, શો; તેમાં ગાયોનાં દાન અપાય, શો.॥૩॥ પછી બીજું મંગળ વરતાય, શો; તેમાં દાશીનાં દાન અપાય, શો. ॥૪॥ ચોરી ત્રીજું મંગળ વરતાય, શો; તેમાં ભુમીનાં દાન દેવાય, શો. ॥૫॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય, શો; તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. શો. ॥૬॥ પછી રૂપૈયા વીંટીયો રમાય, શો; લાગ્યાં વર કન્યા ગોત્રજને પાય, શો. ॥૭॥ વળણ॥ વર કન્યા પરણી રહ્યાં, પ્રભુએ દીધું દાન; કહે વલ્લભ પછી કૃષ્ણજી, યુધ્ધે થયા સાવધાન.

કડવું ૪૪ મું રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહિમાય. ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ તૈયાર થઇને, હાથ લીધાં હથીયાર, ક્રોધ સ્વરૂપ ધારણ કરીને, નીકળીયા ઘર બ્હાર. ॥ ૨ ॥ એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર એકાશી, કુંવર કેરી જોડ; હળધારી હળ લઇને લાગ્યા, જાદવ છપન ક્રોડ. ॥૩॥ દુર્યોધને અગીઆર ક્ષોણી, શેન્યા કીધી ત્યાર; છ કારભારી ને સો ભાઇ, હાથ ગ્રહ્યાં હથીયાર. ॥ ૪ ॥ દીધા ડંકા ઉપડયા બંકા, સતવાદી નર ચાર; તે પણ આયુદ્ધ લઇને ચાલ્યા, સૌ સાથે તે વાર. ॥ ૫॥ વર કન્યા પણે પરણી રહ્યાં, નારદ બોલ્યા વાણ; લાવો કુંવર હવે અમને, આપો દક્ષણા દાન. ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે ભોંયરા વિશે, નગદ નાણું ભરીયું; નારીનાં વસ્રને શણગાર સુદ્ધાં, તમને અરપણ કરીયું. ॥ ૭ ॥ નારદજીએ આશીશ દીધિ, થયા અંતરધ્યાન; પછી ઉતર્યા ભોંયરા વીશે, પાંડવના સંતાન. ॥૮॥ કન્યાને જઇને બેસાડી, રાક્ષસ ચોકીમાં ચાર; ગટોરગચ્છ કહે મમ વીરા, નિકળો યુધ્ધે બ્હાર. ॥ ૯ ॥ સુરેખા કહે એકલી હું, રહું કેવે પ્રકાર; એટલે બનાવી માયાવીયે, નાની છોકરીયો ચાર. ॥૧૦॥ સુરેખાના જેવડી તે તો, જોઇ સુરેખાને ગમે; પાંચે જણીયો ભેગી થઇને, વીવીધ રમત રમે. ॥ ૧૧ ॥ પછી બે ભાઇ બ્હાર નીકળીયા, કેવો કર્યો વિવે-

કઃ માયાવી સત્તર દૈત્ય તણો ત્યાં, રથ બનાવ્યો એક. ॥ ૧૨ ॥ તેમાં અભિમન્યુ બીરાજ્યો, સંગ્રામમાં જીવ પેઠો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, માયાવિ હાંકવા બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ ખરખર ઝરખર હથને હાંકયો, ચાલી આવ્યા મેદાન; હિમ્મત રાખી રણમાં ઉભા, યુદ્ધ કરવા બળવાન. ॥૧૪॥ એટલે જાદવ કૌરવ આવ્યા, યુદ્ધ તણા મનસુબા; મેદાન વિશે જુદે જુદે, જથે જઇને ઉભા. ॥૧૫॥ ભીસ્મ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રોણગુરૂ બળવાન; તે ચાર જૈને અળગા ઉભા, માહા મોટું મેદાન. ॥૧૬॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ભીસ્મ પીતાશું એમ; ચાર સત્ય પુરૂશો સંપ કરો, અળગા ઉભા કેમ. ॥ ૧૭॥ ભીસ્મપીતા કહે બાળક સાથે, આપણે વઢવું ન ઘટે; જો કદી છોકરાં જીતશે તો, તૈયાર છીએ છેવટે. ॥૧૮॥ જાદવ કૌરવ સેન્યા સાથે, શું બેને નહિ જીતે; ચરચા જોવા રહ્યા ઉભા, મોટા મોટાની રીતે. ॥૧૯॥ તમારે પણ ચરચા જોવા, અળગા રેહેવું જોઇએ; છેવટે સરવે સામા થૈશું, વાંક કાઢે નહિ કોઇએ. ॥૨૦॥ તવ કૃષ્ણે કહ્યું બળદેવ બંધુ, સમજણની એ વાત; ચાલો એમની સાથે જઇને, ઉભા રહીએ ભ્રાત. ॥૨૧॥ એમ વિચારી બન્ને બંધુ, સતીયા પાસે ગયા; ભીસ્મપીતાના રથની સાથે, રથ રાખીને રહ્યા. ॥૨૨॥ ભીસ્મની જોડે રથ પ્રભુનો, પ્રભુ જોડે બળદેવ; ભીસ્મ પીતાયે સાન કીધી, રથ ભીડાવો એવ. ॥૨૩॥ એટલે ગુરૂ રથ હંકારી, બળદેવ પાસે આવ્યા; તેમની જોડે ઓર કૃપાચાર્ય, રથ પોતાનો લાવ્યા. ॥૨૪॥ ભીસ્મની જોડે અશ્વસ્થામા, રથ રાખીને રહ્યા; ચારે જણની વચમાં બંને, બંધુ કબજે થયા. ॥૨૫॥ ભીસ્મે દ્રોણને સાન કીધિ, આપણે કોઇ ન વઢવું; છોકરાં ઉપર આ પડે તો, ઉએ પર આપણે પડવું ॥૨૬॥ વચમાં ઘાલી નાંખવા કચરી, શું કરે બળ ગોપાળ; આપણાં બેઉ છોકરાંનો, ન થાય વાંકો વાળ. ॥ ૨૭ ॥ એવી સંતલસ એમણે કીધિ, પ્રભુના મનમાં કાંઇ; લડવઇઆ બે તરફે ઉભા, મેદાન ભુમી માંઇ. ॥ ૨૮ ॥ અળગા ઉભા છે છોકરા બેઉ, બોલ્યો અભીમન્યુ એમ; જો ભાઇ જુજવા બે જથે ઉભા, કહો કરીશું કેમ. ॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, શા સારૂ ગભરાઓ; તમોને ન ફાવે તે દો મુને, ફાવે ત્યાં તમે જાઓ. ॥ ૩૦ ॥ લઢી વઢીને પક્ષ તમારી, કરોશ મ્હારા વિર; જરાએ ગભરાશો નહી, રાખજો રૂદે ધીર. ॥૩૧॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યુ, રથ લઇ તતપર થાઉં; તમે જાવો જાદવ વીરો, હું કૌરવમાં જાઉં. ॥૩૨॥ ગટોરગછ

તવ ઉતર્યો હેઠો,રથમાંથી તે વાર;અભીમન્યુ કહે વારતા સુણો,સુરાના સરદાર. ॥૩૪॥ રથ તમારો માયાવી છે, વાગે કોઇની ચોપ; તો નિરાધાર થઇને હું બેસું, થઇ જવાનો લોપ. ॥૩૫॥ ગટોરગછ કેહે હું જાણું છું,તે કેમ ભુલી જઇશ;લેઢાશ વઢીશ પણ તમારી.ખબર લેતો રહીશ. ॥૩૫॥ એમ કહીને પોતે ચાલ્યો,જાદવ સામો થાય;અભીમન્યુ રથ હંકારી, કૈરવ દળમાં જાય. ॥૩૬॥ જૈને ઉભો દુષ્ટો સામો, અરજુન જીનો તન; માયાવી ગયો જાદવમાં, ત્યાં મોખરે પ્રદુમન. ॥૩૬॥ પુત્ર પ્રભુનો સહુથી મોટો,બોલ્યો મુખ વચન; શું આવ્યો તું અમારા સામો, ઓ રાક્ષસીના તન. ॥૩૭॥ ક્ષત્રોનું કુળ છે કેવારે, શોધિ જો તારાં પરીયા; નાત બ્હાર રહ્યા સંતનુ રાજા, માછીની પુત્રી વરીયા. ॥૩૮॥ તારા બાપનો કાકો લાવ્યો,વરેલી નંદીની નારી; કુન્તલપુરના રાજાયે દીધિ, ફક્ત ફોઇ અમારી. ॥ ૩૯ ॥ કુન્તા કુંવર પાંચે કુંવારા, સમજી સામો થાને,તાણીતોશી તુજ તાત વર્યો,રાક્ષસી હેડંબાને.॥૪૦॥ મુજ સામો તું શોભતો નથી,ઓ રાક્ષસીના પુત્ર; પાંડવ વર્યા એક નારીને, ત્યારે થયું ઘરસુત્ર. ॥૪૧॥ અમારી કન્યાનું હરણ કીધું, મરણ આવ્યું તારૂં; માયાવી કહે પુત્ર પ્રભુના:સાંભળ બોલવું મ્હારૂં ॥૪૨॥ તારા દાદા વાસુદેવને, કંસે કન્યા દીધિ; કુળવંતને કેમ છુટા ન મુકયા, કાળાગ્રહે કેદ કીધી. ॥૪૩॥ પુછી જો તુજ તાતને એ; કાળાગ્રહમાં અવતરીયા; ગાયો ચારી છાસ પીને, ગોકુળમાં ઉછરીયા. ॥ ૪૪ ॥ તારા બાપને કોણે દીધિ, કન્યા સન્મુખ હાથ; અંબાઇના ડેહેરામાંથી લાવ્યા, રૂક્ષમણી તુજ માત. ॥૪૫ ॥ નરકા સુરને મારી નારી, લાવ્યા સોળ હજાર;જાંબુવંતી રીંછડી લાવ્યા,શરમ ન આવી લગાર. ॥૪૬॥ કુળ તારૂં તું રાખ્ય છાનું,પાનું બધું મુજ હાથ;હજુ બીજું સાંભળવું હોય તો,ઘણી લાંબીછે વાત. ॥ ૪૭ ॥ એવાં વચન સાંભળાને, બોલ્યો પ્રદુમાન; રાતો તાતો ક્રોધે ભરાયો, શામ તણો સંતાન. ॥ ૪૮ ॥ ॥ વળણ. ॥ ક્રોધે ભરાયો અતી ઘણો, કૃષ્ણ પ્રભુનો તંન; કહે વલ્લભ વળી બોલીયો, વઢવાનાં વચન. ॥

કડવું ૪૫ મું. ॥ રાગ પ્રદુમન કેહે છે. મનહરછંદ.

ભીમ સુત કીયો તુત,મદમેં તું ભયો ભુત;અબ હાથ આય ગયો,

કામ મેં બેઠારેગો. ॥ નગમે તોફાન કીયો, પ્રપંચ લગાય ગીયો; બલીયે સું બાથ દીની, અબ તું બીચારેગો. ॥ જમ જૈસે જાદવ હે, કામ જૈસે કૌરવ હેઃ સબ હીલ મીલ તેરા, પ્રાનકું નીકારેગો. ॥ દેખ મેરો બાન સાન, ભાન તો ભુલાય દઉં; દોનુંકું પકર, કરશે સંહારેગો ॥— ॥ ઘટોરગછ કહે છે. ॥ પાઉં પર પાઉં પર, પ્રભુકે નંદન તુંહી; ભગ જા નહી તો મેરા, દૈત લલકારેગો. ॥ માયાવી મચેગા જબ, જાન નીકારેગા તબ; કબ નહી લરૂ એસો, તોબા તું પોકારેગો. ॥ આપો આપ બલ કરૂ, તબ મેં પીછો નપરૂં; પકરપકર કર, બ્હોત માર મારેગો. ॥ કીસનકે સુત સબ, દાવમે આયાહો અબ; કેસ ગ્રહિ ગ્રહિ લેકે, દરીયેમેં ડારેગો, ॥—રાગ ચોપાઇ. ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરિક્ષત રાયના તન; એવું બોલ્યો ગટોરગછ જ્યારે; કોપે ચ્ઢીયો પ્રધુમન ત્યારે. ॥ ૧ ॥ એવે કૌરવમાં શું થાય, મુખ્ય લઢવૈયો કરણરાયઃ સાથે રાખેલા બે સંતાન, સામો આવ્યો ત્યાં અભેમાન. ॥૨॥ તેવો ગાજીને બોલ્યો કરણ, આવ્યું છોકરા તારૂં મરણ; તવ બોલ્યો અભીમન્યું રાય, જીવવું હોય તો પડ પાય. ॥૩॥ એવે કરણ તણો બે તંન, બોલ્યા પીતા પ્રત્યે વચન; તાતજી નવ બોલશો કાંઇ, અમે લઢવાના બે ભાઇ. ॥૪॥ જાઓ જઇ બેસો કોરાણે, એને મારવાના આ ટાણે, જાણ્યું કરણે વઢવા દેવું, જોવું દીકરા કરે છે કેવું. ॥૫॥ એવું સમજીને એ ખશીયો, બેઠો અળગો જોવા યુદ્ધ રશીયોઃ એના વ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, તેનો થયો વઢવાનો હેતુ. ॥૬॥ અભીમન્યુ સામા બેઉ ઊભા, કીધા યુદ્ધ તણા મનસુબા, બોલ્યો વ્રશકેતુ વચન, જોતું ઝપાટો નરના તન. ॥ ૭॥ વળણ ॥ જોજે ઝપાટો અમ તણો, કહે છે કરણ કુમાર; વદે વલ્લભ બેઉ બોલતા, મનમાં ધરી અહંકાર. ॥

કડવું ૪૬ મું. રાગ ઝુલણા સાખી.

તડો વડ બે જણારે; બરોબર બે જણારે. ॥ટેક॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, કન્યા દે પડ પાય; અભીમન્યું કહે વર રાયને, વરે ભાનુમતી એની માય. તડો૦ ॥૧॥ વૃશકેતુ બોલીયો, હમણાં વધ્યું ઘર સુત્ર; બોલ વીચારી બાળકા, તું તો મંત્રના પુત્રનો પુત્ર. તડો૦ ॥૨॥ અભીમન્યું વળતું વધો, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામો શોભતો નથી, તું તો દાશીના તનનો તન. તડો૦ ॥ ૩ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, કપટ અમે જો કી-

ધું; તારા બાપને બાજી રમાડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડો૦॥૪॥ અભીમન્યુ કહે કપટી તણું, ખરાબ થાશે ખાણું; મારા ભાઇએ હાથી આપી, કેવું નેમદ લીધું નાણું, તડો૦ ॥ ૫ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, જો અમે સમશેર કાહાડ્યા, દ્રુપતી નગ્ન નચાવ્યા, કેવા ભરી સભામાં લાવ્યા. તડો૦ ॥૬॥ અભીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ, શણગાર દે રચના રચાવી; તારિ કાકીયોને તારી માને, આખી રાતજ નગ્ન નચાવિ. તડો૦ ॥૭॥ વૃશકેતુ વળતું વદ્યો, સુણ અરજુનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તાતને, કેવા કાહાડયા છે અઘોર વન. તડો૦ ॥૮॥ અભીમન્યુ કહે બદલો વાળવા, ગટોરગછે દાવ ધાર્યો; શાક ભાજી ખવરાવીને, કેવા ઓકાવી અધાવી માર્યો. તડો૦ ॥૯॥ કરણ કેડેથી બોલીયો, આતો જીભ જુધ થાય; મેહેણું મારે તુજથી સવાયું, મ્હારૂં પેટ પાસુ બળી જાય, તડો૦ ॥ ૧૦ ॥ વળણઃ ॥ માટે મ્હારા દીકરા, ટુંકી કરો જીભ્યાય; કહે વલ્લભ ઉશકેરીયા. વઢવાને એ રાય. ॥

કડવું ૪૭ મું ॥ રાગ સાખીનો. ॥

વૈશમપાયન એણી પેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહિમાય ॥ ૧ ॥ કરણરાયે કુંવરોને, ઉશ્કેર્યા તે વાર; એટલે વૃશકેતુ ચંદ્રકેતું, બન્ને ગ્રહ્યાં હથીઆર ॥૨॥ અભીમન્યુયે ટંકાર કીધો, હિમ્મત રાખી અપાર; અટલે સત્રાળા કૈરવ લોકે ઉપાડયાં હથીઆર. ॥ ૩ ॥ જાદવ જુધમાં મદ્દુમને ઉંચો કીધો હાથ; એટલે આયુધ લૈને કોપ્યો, જાદવનો સહુ સાથ. ॥ ૪॥ રોશે રૂઠયા, અગની ઉઠયા, મનમાં અપરમપાર; ગુપતી ગેડી મહાયો લેઇ, દેવા માંડયો માર. ॥ ૫ ॥ માયાવી એકલો જાદવ ઝાઝા, કરતા શોર બકોર; કીડી ઉપર કટક ચઢે, તેવું કિધું જોર ॥ ૬ ॥ તોફાન દેખિ માયાવિને, પુરણ પ્રગટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણ વિશે, એણે પછાડ્યુ શીશ. ॥ ૭ ॥ મુસ્તકમાંથી જુજુ જેવા, જીવ ખર્યા હજાર; પવનને પ્રથવિ અડિકે, દૈત્ય થાય તે વાર. ॥ ૮ ॥ તાડપુર ઉંચા નાકે બુચા ગજ ગજ લાંબા દંત; જાદવ ઉપર જોર જણાવ્યું, લેવા માંડયો અંત. ॥ ૯ ॥ મારો મારો મુખે ભાંખે, નાંખે કારમી ચિસ; કૌરવમાં યુદ્ધ શરૂ થયું, સૌને વ્યાપી રીસ. ॥૧૦॥ વ્રશકેતુએ બાણ માર્યું, અભીમન્યુને અંગ; અરજુન સુતે સામું મારી, તે બાણ કિધું ભંગ. ॥ ૧૧ ॥ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર ભણીને,

માર્યાં અગણીત બાણ; અભામન્યુએ સામાં મારી, સર્વ કર્યાં ભંગાણ. ॥ ૧૨ ॥ પછી પોતે બાણ લેઇને, નાગ પાસ મંત્રો સાધ્યા; કરણના બે દીકરાને. અવળે હાથે બાંધ્યા. ॥ ૧૩ ॥ તે દેખીને કરણ ઉઠયો, આવી ઉભો તે ઠામ; પોતાના પુત્રોને કહયું, બોલ્યું બાપનું નામ. ॥૧૪॥ એમ કહીને હાથ છોડયા, મેઘનાદે ગડગડીયો; આયુધ લીધાં હાથમાંને, યુધ્ધે ટુટી પડીયો. ॥૧૫॥ અગણિત મંત્રથિ બાણ છોડે, સુર્ય તણા કુમાર; બાણ એનું એક જતા જતામાં, થાય છે સાઠ હજાર.॥૧૬॥ મારે અભિમન્યુ અગણીતું, વાયુ વેગે જાય; બાણ એનું એક જતા જતામાં ચાળિસ હજાર થાય. ॥૧૭॥ કરણ આગળ કેટલું ગજું, ઘણો પડે છે માર; વળી આસપાસના યોદ્ધાનાં, આવે ઘણાં હથિઆર. ॥ ૧૮ ॥ તો પણ યુદ્ધ ટકાવી રહયો છે, અરજુનજીનો તન; જાદવમાં બહુ જોર કરે છે, બળિયો પ્રદુમન. ॥ ૧૯ ॥ શીવ તણું એક બાણ લીધું, માર્યું કરીને કોપ; ગટોરગછના દૈત્ય માયાવી, તેને કીધા લોપ. ॥ ૨૦ ॥ તે દેખી માયાવિ કોપ્યો, જાણવિ ઝાઝી રીસ; પાશાણ વીષે પોતે પછાડયું, ચાળાસ વેળા શીશ. ॥ ૨૧ ॥ ચાળિસ હજાર રાક્ષસ થયા, લાંબા ત્રણ ત્રણ તાડ; બળવંતાને બીહામણા બહુ; લાંબા પોહોળાં રાડ ॥ ૨૨ ॥ પછી પાછું શીશ પછાડયું, ફરીથિ ચાળિસવાર;સાત તાડ વાઉંચિ બનાવા, રાક્ષણી ચાળી હજાર. ॥ ૨૩॥ ગર્ધવમુખિને ભુંડમુખિ સ્વાનમુખિકિરમુખિ;વાયસમુખિ હરણમુખિ, કોસુંવાળિકોલુખિ.॥૨૪॥ કૈ પીતવરણિ કૈ રક્તવરણિ, કૈ શામવરણીકાળિ;સાતસાત ગજના દંત લાંબા, કેક ટુકા કેશવાળિ.॥૨૫॥ કૈં રાક્ષણિએ ચણિયો પેહેર્યો, કૈં ઉહાંકયા કેશ: કૈંયે કછે લંગોટિ વાળી,કૈં છે નગન વેશ.॥૨૬॥ અક્કેકતાડવા સ્તન લાંબા,કારમિ લડાઇ ધારે; બે ભુજમાં બે સ્થાન ગ્રહિને, જાદવ લોકને મારે.॥૨૭॥ દસ દસ જોદ્ધા દબાય તળે, પાંમે છે બહુ ત્રાસ; રાક્ષસીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ ॥ ૨૮ ॥ કૈં રાક્ષસી પડે ટોળામાં. કૈ જાદવને ઝાલે; મરડી મસરી મોઢામાં ને, નાસ્કોરામાં ઘાલે, ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે રાક્ષાસયો લડતી, જબરૂં દૈવત દાખે; રાક્ષસ લોકો ખોળા ને ખોબા, ભરીને રેણું નાખે. ॥૩૦॥ જાદવ ઉભા આંખો ચોળે, રોળે રાક્ષણી દોડી; ધુળ થકી અંધકાર કીધો, એવી જુક્તા જોડી. ॥૩૧॥ હેડંબાનો દીકરો તે, ચઢિયો છે ગગન; યુદ્ધ કરાવે ઉપર રહીને, ભીમસેન કેરો તન. ॥૩૨॥ વનમાં જઇ ઝાડ તાડ લાવે, દારૂણ દૈવત રાખે;

મ્હોટા મ્હોટા પાહાડ ને પરવત,અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે. ॥૩૩॥ એ રીતે ત્યાં યુદ્ધ ચાલે, કૌરવમાં શું થાય; અભિમન્યુ ઉપર કોપ્યો, પોતે કરણ રાય ॥ ૩૪ ॥ લડતાં વઢતાં કરણ રાયે, કીધો કારમો કોપ; શીવ મંત્રે બાણ મારી કીધો, કુંવરનો રથ લોપ.॥૩૫॥પાપગ પાળ થયો અભિમન્યુ, વાગે ઘણાં હથીઆર; શરીરને ઓથો નવ રહયો, ઘણોક પડિયો માર. ॥ ૩૬ ॥ વસ્ત્રો ફાટયાં આભુશણ તુટયાં, ભોંકાઇ ગયાં તીર; રૂંવે રૂંવે ભાલોડાં ભેદયાં, વહયું ઘણું રૂધિર. ॥ ૩૭ ॥ ચારણી જેવું શરીર થયું, તરી ગયાં લોચન; સંભારવા લાગ્યો ગટોરગછને, કયાં ગયા બંધવ જન ॥ ૩૮ ॥ ભીડ વેળાના ભાઇ મ્હારા, વિશ્વાસ દેઇને વહયા; અરેરે રણમાં રઝળાવ્યો, હવાલ ભુંડા થયા. ॥૩૯॥ એ રીતે ટળવળવા લાગ્યો, ક્ષણિક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગટોરગછની ગગનથી ગઇ દ્રષ્ટી. ॥૪૦॥ બહુ દુઃખીયો બંધુને દિઠો, ક્રોધ હળાહળ ચઢિયો;જ્યદ્રથ બનેવિ દુર્યોધનનો, તેના રથમાં પડિયો. ॥ ૪૦ ॥ જેદ્રથને હડસેલી માર્યો.માયાવી મ્હા બળ કાઢ્યો;ઘોડાના અછોડા ઝાલી, રથજ હાંકી લાવ્યો ॥૪૨॥ અભિમન્યુને ઉંચકીને,બેસાડયો રથ માંય; ગટોરગછ કહે કેમ વિરા, શું તારી પરછાય ॥ ૪૩ ॥ કુંવર કહે વીરા મ્હારા, હવે નહિં જીતાય; તમે તમારૂં પુરૂં કરીને, પછે આવો હાંય. ॥૪૪॥ માયાવી કહે વારૂ વિરા, કહિ આકાશે ચાડયો; પ્રદુમાનના રથનીં નિચે, આવી અચાનક પડિયો. ॥ ૪૫ ॥ ઉપાડી રથ માંથે લીધો, ચઢિ ગયો ગગન; અંત્રીક્ષ જૈ ગાજીને બોલ્યો, વ્રકોદરનો તન. ॥૪૬॥ અરે પ્રભુના દીકરા હું,જીવજ તારો લઉં; રતનાગર સાગરમાં તુને,રથ સહીત નાંખી દેવું. ॥૪૭॥ તવ પ્રદુમાન ચેતિ ગયો, મારવા ભાલો લીધો; રથ ઉપાડી ગટોરગછે, ગામમાં ફેંકી દિધો. ॥ ૪૮ ॥ પછી પડયો જાદવ વિશે, કરતો સોરબકોર; મોખરાનો લડવઇઓ ગયો, ભાગ્યું સહુનું જોર.॥૪૯॥ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો,કોપ કરે મ્હા માઠા; જાદવ કેરા જબરા જોધા, પણ જીવ લેઇને નાઠા. ॥ ૫૦॥ ભંગરાણ પડિયું, માયાવિ નડિયું, નસાડયા સહુ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણીયોની, પ્રત્યે વદ્યો વચન. ॥ ૫૧ ॥ વળણ ॥ યોદ્ધા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો ચક્ષ; વદે વલ્લભ આજ્ઞા કરી, કરિયે આપની પક્ષ ॥

કડવું ૪૮ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ-

જને સંભળાવું;યુદ્ધ તણો મહિમાય.॥૧॥ ઘટોત્કચે આજ્ઞા આપી,ભાઇની વાહારે ચડો; કૌરવ કેરી સેન્યા વિશે, નેત્ર મીચીને પડો. ॥ ૨ ॥ એમ કહિ દૈત્યો લલકારી, પોતે ચઢયો ગગન;રાક્ષસ રાક્ષસીયોનું ટોળું,આવ્યું હસ્તે વદન. ॥૩॥ કૌરવે જાણ્યું કેર થવાનો, થૈ રહયો સોરબકોર; તે દેખી અભિમન્યુના. પગમાં આવ્યું જોર. ॥૪॥ હેડંબાનો સુત માયાવી, જોયું ગગનથી ધરણ: જાણ્યું કે બહુ જોર કરે છે,કપરો રાજા કરણ.॥૫॥ એવું ધારી ઝડપ મારી.કર્ણની નિચે પડીયો,રથ એનો ઉપાડી લેઇ,પોતે આકાશ ચડિયો.॥૬॥ ગગને જૈને કરી ગરજના, ભુંડી વાત ભંડાવું; કરણ કાકા દરીયામાં નાંખી,કાકીને રંડાવું. ॥૭॥ સાંભળિ કરણ થરથર ધરૂજ્યો,યુદ્ધ ભલેરૂં મચીયું; ખરા રંગમાં ભંગ પડાવ્યો, ભુંડું ઘટોત્કચીયું. ॥૮॥ નિચે નાંખી દેશે મુને, નીકળી જાશે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાંથી,મુકયાં ધનુશને બાંણ.॥૯॥ વાંકો વળીને મારવા માટે,કરણે ભાલો લીધો;માયાવિએ રથ ઉપાડી,વનમાં ફેંકી દિધો. ॥૧૦॥ હાડ કુટાયાં કરણ કેરાં, ખાટ ભલેરો ખડીયો; ગગનથી ઘટોત્કચ પાછો, હાથી ઉપર પડીયો.॥૧૧॥ દુર્યોધનની અંબાડીમાં,આવ્યો ભિમકુમાર; છત્રપતિના બે ભુજ ઝાલી, છિનવી લિધાં હથિયાર. ॥૧૨॥ ઘટોત્કચે ધોળો ઝાલો, પાપીને નાંખ્યો હેઠો; રાતો માતો થઇ માયાવી, રૂદિયા ઉપર બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ એટલે બધી રાક્ષસીઓયે, જુલમ કિધો માઠો;શકુની સૌથી પહેલો સમજ્યો,જીવ લઇને નાઠો.॥૧૪॥ એટલે નાઠા સકળ યોદ્ધા,કીધો કારમો કેર;ઘટોત્કચ કહે દુષ્ટ કાકા,તુજને મારૂં ઠેર. ॥ ૧૫ ॥ તવ દુર્યોધને હાથ જોડયા, તુજને લાગુ પાય; લખમણને પરણવું હશે તો, પરણશે એની માય. ॥ ૧૬ ॥ ઓ ભાઇ જીવતદાન દે મુને, ઉગરૂં તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી ગરજ વેળા, ગર્ધવને કહે બાપ. ॥ ૧૭ ॥ તે અનુભવ નથી માયાવિને, એણે કર્યો વિચાર; કાકો થઇ આવું બોલે છે, મારૂં તે ધિક્કાર. ॥૧૮॥ એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નાઠો દુર્યોધન; રાક્ષસ રાક્ષસી લોપ કિધાં, વ્રકોદરને તન. ॥ ૧૯ ॥ આવી બેઠો રથને વિશે, અભિમન્યુની સાથ; સારથી પદથી ગ્રહણ કીધા, ઘોડાના અછોડા હાથ. ॥ ૨૦ ॥ દુર્યોધન બહુ ખેદ પામ્યો, બોલ્યો મામા પ્રત્યે; જુઓ મામા કન્યા લીધી, ક્ષત્રીયોનિ ગત્યે. ॥ ૨૧ ॥ જીત જોઇ બળદેવજીએ, હળમુશળ ધર્યું હાથ;એટલે ચક્ર ચઢાવ્યું પોતે,દયાળુ દીનાનાથ.॥૨૨॥એટલે બો-

ત્યા ભીસ્મપીતા વિચારી આયુદ્ધ ધરજો; અમારે તમારે લડાઇ થાશે, સમજીને કામ કરજો. ॥૨૩॥ બળભદ્ર કહે આશું બોલો, અવળો ઉમ-મ કેમ ધારો, ભીશ્મ કહે મારવા નવ દૈયે, છે છોકરો અમારો. ॥૨૪॥ એમ કહિને આયુધ લીધાં, બળદેવ બોલ્યા એમ; કૃષ્ણ વીરા તમે અ-મને જોજો, કરે ફાવે જેમ તેમ. ॥૨૫॥ બે છોકરાંને હુ મારૂ છું, જણવો તમે અહિં ત્રીસ, પ્રભુ કહે હું તો ચક્ર મુકું છું, છેદવા જાદવ શીશ.॥૨૬॥ હળધર કહે કેમ આડુ બોલે, જાદવ આપણાં રાંક; તેમને તુ શા સારૂ મા રે, શો છે એમનો વાંક. ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીરા મારા, ન્યાય તણો પંથ સ્હાવો, શા સારૂ છોકરાઓને મારો, એમનો વાંક બતાવો. ॥૨૮॥ બળદેવજી કહે નજરે જુએ છે, ઓરે અસરણા સરણ, આપણે. ઘેર ઉતપાત કરીને, કરયું કન્યાનું હરણ, ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે કે હરણ કીધું, તેમાં અનીતી શી કીધિ, પેહેલો વીવા ..દ કર્યો તો, પોતાની ક-ન્યા લીધી. ॥૩૦॥ એમની હતીને એમણે લીધી તેમાં શો એમનો વાંક પોતાની કન્યા કેમ જવા દે; સહુને વ્હાલુંછે નાક. ॥૩૧॥ ભીસ્મે સાન કરિ ગુરૂને; હવે ન ધરશો બીક; આપણે આપણુ જોયા કરો, સળગ્યું ઘર માં ઠીક. ॥૩૨॥ કૃષ્ણના શબ્દો બળદેવે સુણ્યા, બોલ્યા તું બંધવ મ્હા રો; આ કહેવાથી થાય છે નિસ્ચે, આ બધું તું કરનારો. ॥૩૩ ॥ કૃષ્ણ કહે કે હું કરનારો. નહી મારવા દેઉં બાળ. બળદેવ કહે કપટ તારૂ, મેં ન જાણ્યું ગોપાળ ॥ ૩૪ ॥ હળમુશળ હેઠું પછાડી, રથ થકી ઉતરીયા અભીમન્યુંને પુછવા લાગ્યા, બળદેવજી ક્રોધ ભરીયા. ॥૩૫॥ બતાવ્ય છોકરા ક્યાં છે કન્યા, મોકલું નહી તુજ ઘેર, અભીમન્યુ કહે જોઇતી ન-થી, નીસ્ચે ધારી તે પેર. ॥૩૬॥ અમારે અમારી કેવરાવવીતી, તે તો લીધો લાહાવો; અશોક બાગના ભોંયરામાંથી, સુખે પાછી લઇ જાઓ. ॥ ૩૭ ॥ એટલે ત્યાંથી બળદેવ ચાલ્યા, ભોંયરામાં ભડાકે, રાક્ષ-સ માયાવી ઘટોરગછના, લોપ કર્યા લપડાકે ॥ ૩૮ ॥ જઇ કન્યાને ખાંધે લીધિ, બળદેવજી બહુ બળીયા; બડ બડતાને કળકળતા એ, પોતાને ઘેર પળીયા ॥ ૩૯ ॥ કઉરવ હારીને નાઠેલા તે, એ ક જગાએ મળીયા, તેમણે જાણ્યું બળદેવજી તો, કન્યા લઇ ઘેર પળીયા. ॥ ૪૦ ॥ દુર્યોધન કહે મામા તમે, હું ત્રીજો દુશા-શન, ચોથો કરણ આપણ ચારે, જઇએ બળ ભોવન. ॥ ૪૧ ॥ સમ-જાવિને કન્યા લૈયે, થૈયે પછાં વિદાય; નારિયો માત્રને રજા આપો; તે

સહુ આગળ જાય. ॥ ૪૨ ॥ નારીયોને તવ વિદાય કીધી, કૌરવ ઉભા-
રહ્યા; કન્યા લેવા ચારે જણા, દ્વારામતીમાં ગયા, ॥ ૪૩ ॥ જૈ બળદેવ-
ની પાસે બેઠા, બોલ્યો દુર્યોધન; આપણા રંગમાં ભંગ કીધો, પાંડવોને
તન. ॥૪૪॥ જ્યારે ને ત્યારે અમને નડે છે. વળી ગણાય છે રાંક; હળ-
ધારી તમે નજરે જોયું જુઓ કોનો વાંક. ॥૪૫॥ કરમ એમનાં એ ભા-
ગવશે, કર અધર્મ અન્યાય; અમે અમારે ઘેર લૈ જૈયે, લાવો સુરેખા ક-
ન્યાય. ॥૪૬॥ બળદેવને તવ ક્રોધ વ્યાપ્યો, શું તું બોલ્યો હરામી; એ
કન્યા પરણી ચુકિ છે, શું કરૂં બીજો સ્વામી. ॥ ૪૭ ॥ વીચાર વીના
કેમ તું બોલ્યો, હળધરને ચઢી રીસ; લાવો શેવક ખડગ મારૂં, છેદું
આનું શીશ. ॥ ૪૮ ॥ તવ ચારે જણ મુઠીઓ વાળી, નાઠા તેણીવાર;
રથ બેશી નીકળી ગયા, દ્વારીકા નગ્રની બહાર ॥ ૪૯ ॥ મેદાનમાં
પેલા સત્ય પુરૂશો છે, પાંચમા છે અવીનાશ; તે પાંચે જણે પાંન્ડવ કેરા,
પુત્રોને બોલાવ્યા પાસ. ॥૫૦॥ તવ ગટોરગછ અભિમન્યુ, આવીને પ-
ડીયા પાય; આશીશ દેઇને હાથ મુકયો, મુસ્તક ભીસ્મ પીતાય. ॥૫૧॥
મંદ હશીને ભીસ્મપીતા, બોલ્યા મુખ વચન; તારી કથા જોઇ પ્રસન
થયો, ઓ ભિમસેનના તન. ॥૫૨॥ ધન તારી માની કુખને ને, ધન
ભિમ તારો બાપ; ગટોરગછ કહે દાદા તે સૌ, તમારો પરતાપ. ॥૫૩॥
દાદા કહે કે વેહેવાર વટમાં, મરવી ન કોઇની ધાક; એવી વધારવી શા-
બાશી, જાવા ન દેવું નાક. ॥૫૪॥ પછી કહ્યું અભિમન્યુને, ઓરે લા-
ડકડા તન; વનમાંથી તુજ તાત આવતા સુધી, રહેજે હેડંબાવન ॥૫૫॥
કૌરવલોકો છે બહુ કપટી, દમાર્થી મારે કેર; માટે ગટોરગછ અભિમન્યુ
ને, રાખજે તારે ઘેર. ॥૫૬॥ માયાવી કહે ઓરે દાદા, મા દિકરો બે રહે
શે; રાખજો સંભાળ કુન્તાજીની, વિદુરને ઘેર સેહેશે. ॥ ૫૭ ॥ ભીસ્મ
પીતા કહે કુન્તાજીની, ચીંતા ન ધરશો મન; નિરભયપણે તમે રેહેજો,
ઓરે મ્હારા તન. ॥ ૫૮ ॥ તવ બે પુત્રો પાયે પડિયા. રાજી થયા જુગ-
દાશ; સત્ય પુરૂશો તેને કૃષ્ણ પ્રભુએ, હાથજ મુકયા શીશ. ॥ ૫૯ ॥
વળણઃ ॥ કર શીશ મુકી બોલિયા, પોતે ભિસ્મ પીતાય; જાઓ તમે
બેઉ દીકરા, થૈએ અમે વિદાય.

કડવું ૪૯ મું રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરિક્ષત કેરા તન; સત્ય પુરૂશોયે
રથ હંકાર્યા, કૃષ્ણ પ્રભુ દ્વારીકાં પધાર્યા. ॥ ૧ ॥ સત્યવાદી ચારેજણ પ-

ળીયા,જઇ કૌરવદળને મળીયા; એવે પાન્ડવના સુત બળીયા, હેડંબા વન જાવા વળીયા. ॥૨॥ ગયા આઘા એક જોજન, બોલ્યો ગટોરગછ વચન;ભાઇ અહીં રહો થોડીવાર.રસ્તે કરશું આવું ખેલ લગાર.॥૩॥એવું કહીને તતપર થયો, જાય કૌરવ જુવતી ત્યાં ગયો;એતો બળવંત માયાવિ ભુપ; એણે લીધું દુર્યોધનરૂપ.॥૪॥ બીજા બનાવ્યા નવાણું ભાઇ; તેતો સરવે ત્યાં આવ્યા ધાઇ; સાથે કીધા છે કારભારા. આવ્યા કૌરવ કેરી જ્યાં નારી.॥૫॥ એવે ભાનુમતી પુછે એમ, કહો કન્યાનુ કર્યું કેમ; બોલ્યો દુર્યોધન મુખવાણી, તું તો નીર્ભાગણી છે રાણી ॥ ૬ ॥ રાંડો તમારા પગને પ્રતાપ, સહુને ઉપજીયો સંતાપ; સુણી બોલી સરવે નારી તમો રન્ડે નિર્ભાગી ભારિ. ॥ ૭ ॥ સુણી પુરૂશો ક્રોધભેર ચાલ્યા, પોતાના સ્રીયોના કેશ ઝાલ્યા. ॥ ૮ ॥ ગાળો દેતા દેવા માંડયો માર; ગડદા પાટુ ઢીંચણનો પ્રહાર; કીધો માયાવીએ કાળો કેર; લીધું ધ્રુપતીમાતાનું વેર. ॥ ૯ ॥ સહુ નારીને હાથ બતાવ્યા, એવે કૌરવ સરવે આવ્યા; બુમો સાંભળી પ્રગટયો કોપ, તવ થયો ગટોરગછ લોપ ॥ ૧૦ ॥ ત્યારે કૌરવો આવિને પુછે, તમો રડો તે કારણ શું છે. વળી પુછવા લાગ્યો ભુપાળ, કહે રાણી તમારૂ કપાળ. ॥૧૧॥ અમને મારાને થાઓ અજાણ્યા, તમે સપુત છો તે જાણ્યા;જોયું સત્ય પુરૂશોએ દુઃખ,લાગ્યા હસવા ત્રસ દેઇ મુખ. ॥૧૨॥ એવે બોલ્યો દુર્યોધન એમ, કહે મામા થયેલું આ કેમ;બોલ્યો શકુની મામો તે ઠામ,ગટોરગછીઆનું આ કામ. ॥ ૧૩ ॥ જેવો ગટોરગછ લોપ થયો, તેવો હસ્તીનાપુરમાં ગયો; જ્યાં બેઠો ધત્રાષ્ટર ભુપ,ત્યાં તે આવ્યો શકુનીને રૂપ. ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યા અંધ તણા છડીદાર, આવ્યા શકુની લેજો જુહાર;તવ બોલ્યો આંધળો એમ, આવો શકુનિ કોહો થયું કેમ. ॥ ૧૫ ॥ કેમ કેટલે રહિ છે જાન, કહો કયાં ગયા સૌ સંતાન; તવ બોલ્યો માયાવિ ભુપ, શુદ્ધ શકુનીને સ્વરૂપ. ॥ ૧૬ ॥ આંસુ પાડી લલાટ કર દીધા, રડી અશુભ સમાચાર કીધા; આવ્યા દ્વારીકાં પાંડવ તન, એક ગટોરગછ અભેમન. ॥ ૧૭ ॥ એતો બેઉજણે વાળ્યો ઘાણ, લીધા સકળ જાનના પ્રાણ; બેઉ બાળકે વાળ્યો છેક, રાખ્યું નહી જીવતું એક. ॥ ૧૮ ॥ બાળ બચ્ચાં નર ને નારી, એકે એકને નાંખ્યા મારી; રહો જીવતો હું એક આપ,તેતો તમારે પુન્ય પ્રતાપ. ॥ ૧૯ ॥ બેઉ પાન્ડવ કેરા તન, એવું બોલ્યા છે વચન; કરશું હસ્તિનાપુર સેલ, સોયે ભાઇના ભોગવશુ મેહેલ. ॥૨૦॥

એવું સાંભળી પ્રગટી રાસ, કુટયું ધત્રાષ્ટરે શીશ; અરેરે કાઢયો મ્હારો વંશ, મ્હેલ ભોગવે તે મને દ્રંશ. ॥ ૨૧ ॥ આપી આંધળાએ આજ્ઞાય, લક્ષ શેવક થાઓ વિદાય; એક ઝપાટે દૈવત રાખો, સોયે મેહેલ છે તે તોડી નાંખો.॥૨૨॥ તવ કાધું શેવકોયે કેવું, એક સપાટે હાથેળી જેવું; શકુનિ આડો અવળો થયો, લોપ થૈ ભાઇ પાસે ગયો. ॥ ૨૩ ॥ જઇ અભીમન્યુને મળીયો, બેઠો રથ હાંકવાને બળીયો; વાતો કરતા ચાલ્યા બે વિર, હસે રમે ગુણે ગંભીર. ॥ ૨૪ ॥ એવે હસ્તીનાપુર મધ્ય જાન, તેણે દિઠું મ્હોટુ મેદાન; જાણ્યું મેહેલ પાડયા તે શું છે, જઇ ધત્રાષ્ટરને પુછે. ॥૨૫॥ પુછયુ ધત્રાષ્ટરને એમ, તાતજી આમ કાધું કેમ, બોલ્યો ધત્રાષ્ટર મુખેમાંથી, તમે મુએલા આવ્યા કયાંથી. ॥ ૨૬ ॥ બોલ્યો દુર્યોધન એ તાત, એવી બુરી કોણે કહી વાત; બોલ્યો આંધળો તેણી વાર, કહ્યા તુજ મામે સમાચાર. ॥૨૭॥ બોલ્યો શકુનિ ન જાણું વાત, હું તો આવ્યો જાનૈયાનિ સાથ, મારા જેવું ધરીનેરૂપ; કહી ગયેલો માયાવી ભુપ. ॥૨૮॥ ભીમના નંદનનું એ કામ, એનું ગટોરગછ છે નામ; બોલ્યો દુર્યોધન તે વાર, કહ્યા તાતને સૌ સમાચાર. ॥ ૨૯ ॥ હજી પાંડવ તો બહુ સારા, પણ પુત્રો થયા બે નઠારા; તેમાં અભીમન્યુ તો ઠીક, વળી ગટોરગછની બીક. ॥૩૦॥ એમ વાતો કરીને રહ્યા, પેલા બેઉ ભાઇ ઘેર ગયા; ચાલી આવ્યા હેડંબાવન, પેઠા સુવર્ણને ભોવન. ॥૩૧॥ જયાં બેઠી છે હેડંબાય, અભીમન્યુ જઇ પડયો પાય; પછી સુભદ્રા માતને નમીયો, સૌના મનનો સંતાપ સમીયો ॥૩૨॥ પુછયા સુભદ્રાએ સમાચાર, કહ્યા અરજુનને કુમાર; માતા કન્યાનો રેહેત અદાપ, પણ પરણ્યો ભાઇને પ્રતાપ. ॥ ૩૩ ॥ બોલ્યો માયાવી પ્રભુ પ્રતાપે, ભાઇ પરણ્યો છે એને આપે; એક એકનાં કીધાં વખાણ, રહ્યા હેડંબાવન બળવાન. ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીનાપુર વીદુર ઘેર, ઠહી બીસમે કુન્તાને પેર; રહ્યાં સુખ રૂપ ત્યાં કુન્તાય, પાન્ડવો દ્વીવાંત વનમાંય. ॥ ૩૫ ॥ જીત પામ્યા પાન્ડવ તન, કરી સહાયતા જુગજીવન; પોતાના ભક્તના સુત કાજ, કીધી ખટપટ શ્રી મહારાજ. ॥ ૩૬ ॥ જેનાં માત પીતા સેવે હરી, તેનો પરીવાર બેસે ઠરી; કરે ભક્તના પુત્રને સાહાય, એવો ભજન તણો મહિમાય. ॥૩૭॥ વળણ.॥ મહીમા મોટો ભજનનો, પુરે મનના કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ. ॥

સુરેખા હરણ સમાપ્ત.